

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
KATEDRA EKOLOGIE

**PODKLADY PRO UDRŽITELNÝ MANAGEMENT
KRAJIN S HISTORICKÝMI
PLUŽINAMI – PREFERENCE UŽIVATELŮ TĚCHTO
KRAJIN**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: doc. Ing. Ph.D. Kristina Janečková Molnárová

Diplomant: Bc. Lucie Šrámková

2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Lucie Šrámková

Inženýrská ekologie

Ochrana přírody

Název práce

Podklady pro udržitelný management krajín s historickými plužinami – preference uživatelů těchto krajín

Název anglicky

Sustainable management of landscapes with historic field patterns – stakeholder preferences

---

Cíle práce

Cílem práce je zjistit preference a potřeby uživatelů krajín s historickými plužinami. Tyto informace tvoří důležitou část podkladů pro udržitelný management těchto krajín, které jsou kromě přírodních podmínek závislé i na údržbě v rámci zemědělského či jiného využívání.

Metodika

Preference a potřeby uživatelů krajín s historickými plužinami budou zjišťovány formou dotazníkového šetření. První část dotazníku bude zaměřena na socio-demografické charakteristiky respondentů, druhá část na jejich povědomí o historických plužinách, vztah k těmto krajinným strukturám a preferované způsoby jejich managementu.

Doporučený rozsah práce

40 stran

Klíčová slova

plužina, management krajiny, uživatel krajiny, ochrana historických krajinných struktur

---

Doporučené zdroje informací

HOSKINS, W G. – BOYD, W. *The making of the English landscape*. London: Hodder and Stoughton, 2013.

ISBN 978-1-908213-10-5.

KUPKA, J. *Krajiny kulturní a historické : vliv hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2010. ISBN 978-80-01-04653-1.

LOW, J. – MÍCHAL, I. *Krajinný ráz*. Kostelec n.Č.l.: LP, 2003.

SÁDLO, J. *Krajina a revoluce : významné přelomy ve vývoji kulturní krajiny českých zemí*. Praha: Malá Skála, 2008. ISBN 978-80-86776-06-4.

SKLENIČKA, P. *Základy krajinného plánování*. Praha: Naděžda Skleničková, 2003. ISBN 80-903206-1-9.

VOREL, I. – KUPKA, J. *Krajinný ráz : identifikace a hodnocení*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, 2011. ISBN 978-80-01-04766-8.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – FŽP

Vedoucí práce

doc. Ing. Kristina Janečková, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra plánování krajiny a sídel

Elektronicky schváleno dne 6. 2. 2023

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 20. 2. 2023

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

Děkan

V Praze dne 27. 03. 2023

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Podklady pro udržitelný management krajín s historickými plúžinami – preference uživatelů těchto krajín vypracovala samostatně a citovala jsem všechny informační zdroje, které jsem v práci použila a které jsem rovněž uvedla na konci práce v seznamu použitých informačních zdrojů.

Jsem si vědoma, že na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, především ustanovení § 35 odst. 3 tohoto zákona, tj. o užití tohoto díla.

Jsem si vědoma, že odevzdáním diplomové práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a to i bez ohledu na výsledek její obhajoby.

Svým podpisem rovněž prohlašuji, že elektronická verze je totožná s verzí tištěnou a že s údaji uvedenými v práci bylo nakládáno v souvislosti s GDPR.

V..... dne.....

.....
(podpis autora práce)

PODĚKOVÁNÍ

V první řadě bych chtěla poděkovat doc. Ing. Ph.D. Kristině Janečkové Molnárové, která se podílela na kvalitním zpracování této diplomové práce poskytnutím rad, poznatků a důležitých informací, které byly stěžejní pro napsání této práce. Dále bych chtěla poděkovat svojí rodině a přátelům za podporu.

.....

(podpis autora práce)

Abstrakt

Jedním z historických prvků krajiny, které je možné nalézt na dnešním území České republiky, jsou historické pozůstatky středověkých plužin, které dříve představovaly území, na kterém nacházela veškerá orná půda jedné vesnice. Plužiny v dnešní době svou funkci již neplní, ale jejich přítomnost přináší především historickou, ekologickou, estetickou a kulturní hodnotu. Cenné jsou také z hlediska výzkumného a v současné době je tak jejich ochrana diskutovaným tématem. Z tohoto důvodu je důležité jejich zachování, či obnova, která je ale podmíněna povědomím veřejnosti a obyvatel krajiny s plužinami. Jejich postoje jsou stěžejní pro udržitelný management těchto krajín, jelikož jsou to právě uživatelé krajín, kteří mají na využití těchto krajinných struktur největší vliv. Na základě tohoto předpokladu bylo vybráno území města Prachatic v jihočeském kraji České republiky, na kterém se pozůstatky středověkých plužin nacházejí. Pomocí dotazníkového šetření bylo zjišťováno povědomí uživatelů krajín o přítomnosti plužin, byly zkoumány jejich potřeby a preference. Zjištěné výsledky byly podrobeny hodnocení pomocí metod deskriptivní statistiky. Cílem práce bylo zjistit, jaký je postoj veřejnosti a poskytnout tak důležitou část podkladů pro udržitelný management těchto reliktních. Nejzásadnějším zjištěním byla skutečnost, že nejvíce preferovanými možnostmi bylo *stávající využití, cyklostezky, cesty pro pěší turistiku, stavby pro výkon myslivosti (např. posedy), umístění naučných tabulí a informací v podobě QR kódů pro turisty, chov koz nebo ovcí, dále chov koní, zubrů, moderních a starých plemen skotu a ovocné sady*. Preference stávajícího využití krajiny je důkazem toho, že většina respondentů je s celkovým dojmem z místní krajiny spokojena. Současně se však přiklonila i k jiným možnostem budoucího využití krajiny, což potvrzuje zjištění, že většina respondentů by pozůstatky plužin ráda obnovila. Část respondentů by se také na obnově plužin ráda podílela pasivně. Většina preferovaných možností využití krajiny vypovídá o citlivém a ohleduplném přístupu respondentů, a je v souladu s hodnotami těchto krajín. Další důležitou zjištěnou skutečností je význam vzdělání respondentů a jeho vliv na hodnocení pozůstatků plužin. Práce přináší nové poznatky o preferencích a potřebách uživatelů krajín s historickými plužinami a umožňuje tak vytvořit podklad pro udržitelný management těchto krajín.

Klíčová slova:

Plužina, management krajiny, uživatel krajiny, ochrana historických krajinných struktur

Abstract

One of the historical elements of the landscape that can be found in today's territory of the Czech Republic are the historical remains of medieval structures called pluzinas. They used to represent the fertile ground of all village. Nowadays pluzinas no longer function to their purpose, but brings historical, ecological, aesthetic and cultural value. They are also valuable from a research point of view, and their protection is currently a hot debating point. For this reason, it is important to preserve and restore them, which is conditioned by the awareness of the public and the inhabitants of the region within pluzinas. Public attitude is important for the sustainable management of the region, as they are mainly the users of the region having the greatest influence on the use of these landscape structures. Surrounding area of Prachatice town in the South Bohemian region of the Czech Republic was chosen on the basis of this assumption. With the help of a questionnaire survey, users' awareness of the presence of usage was ascertained, their needs and preferences were investigated. The obtained results were evaluated using the methods of descriptive statistics. The aim of the work was to find out what the public's attitude is and thus provide an important part of the basis for the sustainable management of these relics. The most fundamental finding was the fact that the most preferred options were already existing use, cycle paths, hiking trails, buildings for hunting (e.g. perches), location of educational boards and QR codes for tourists, goat or sheep breeding, and horse breeding, bison, modern and ancient breeds of cattle and orchards. The preference for the existing use of the landscape is proof that the majority of respondents are satisfied with the overall impression of the local landscape. However, they also inclined towards other possibilities for the future use of the landscape, which confirms the finding that the majority of respondents would like to restore the remains of pluzinas. Part of the respondents would also like to participate passively in the restoration of the pluzinas. Most of the preferred options for the use of the landscape indicate a sensitive and considerate approach of the respondents, and they are in line with the values of these landscapes. Another important found fact is the importance of the respondents' education and its influence on the evaluation of pluzinas. The work brings new perspective about the preferences and needs users of landscapes within historical pluzinas and it enables the creation of a basis for the sustainable management of these landscapes.

Keywords:

Pluzina, landscape management, landscape user, protection of historic landscape structures

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Cíle.....	3
3	Literární rešerše	4
3.1	Krajina – definice pojmu	4
3.1.1	Související pojmy.....	5
3.1.2	Krajinná typologie.....	9
3.1.3	Krajinná typologie v České republice	9
3.1.4	Kulturní a přírodní krajina	11
3.1.5	Historický vývoj kulturní krajiny a vliv člověka na krajinu	12
3.1.6	Ochrana kulturní krajiny	17
3.2	Plužiny	19
3.2.1	Plužina – definice a význam	19
3.2.2	Charakteristika jednotlivých typů plužin	20
3.2.3	Prvky zaniklých plužin.....	25
3.2.4	Vývoj, význam a zánik plužin v minulosti	27
3.2.5	Význam a využití plužin v současnosti.....	28
3.2.6	Ochrana plužin	30
4	Charakteristika studijního území	34
4.1	Okres Prachatice	34
4.2	Okresní město Prachatice.....	35
5	Metodika	37
5.1	Výběr zájmové lokality.....	37
5.2	Vytvoření dotazníku	37
5.3	Realizace dotazníkového šetření.....	38
5.4	Metody vyhodnocení dat.....	38
6	Současný stav řešené problematiky	40
7	Výsledky práce.....	41
7.1	Část A: socio-demografické charakteristiky respondentů.....	41
7.2	Část B: povědomí respondentů o historických plužinách, vztah k těmto krajinným strukturám a preferované způsoby jejich managementu	50

8	Diskuze	64
9	Závěr a přínos práce	72
10	Přehled literatury a použitých zdrojů	76
10.1	Odborné publikace	76
10.2	Legislativní zdroje	86
10.3	Internetové zdroje	86
10.4	Ostatní zdroje	87
11	Obrázky a tabulky	89
12	Přílohy	91
12.1	Příloha 1	91
12.2	Příloha 2	97
12.3	Příloha 3	125

1 Úvod

Vývoj kulturní krajiny je dán přítomností člověka, který ji ovlivňuje již od neolitu (Gojda, 2000). Krajina je tedy jakýmsi „*záznamem historie*“ a k pochopení jejího vývoje je nezbytná znalost historických událostí, které ji ovlivňovaly (Horsáková, 2010). Tyto události do krajiny vtiskly informaci o tom, jak se vyvíjela a jaká je. Prozrazují jednotlivé souvislosti a vztahy, a napomáhají nejen tomu, abychom krajině porozuměli, ale také abychom si k ní vytvořili svůj vlastní vztah. Krajina vypráví svůj příběh prostřednictvím prvků, které v ní můžeme nalézt – historických staveb, krajinářských úprav, či stop tradičního zemědělství (Vorel, 2006). Tyto prvky jsou tzv. paměť krajiny, prostřednictvím nichž můžeme v dnešní době zjistit, jak se krajina na území České republiky vyvíjela.

Jedním z těchto prvků jsou právě historické pozůstatky středověkých plužin (Lipský, 2000), které byly dříve základním hospodářským předpokladem pro vznik sídla (Lokoč a Lokočová, 2010) – jednalo se o území, na kterém nacházela veškerá orná půda jedné vesnice (Vondrušková a Vondruška, 2014). Plužiny v dnešní době svou funkci již neplní, ale jejich přítomnost přináší především historickou hodnotu (Pittnerová a kol., 2009). Důležitou roli hrají také v oblasti ekologie (Arnaiz-Schmitz a kol., 2018), cennými jsou z hlediska estetické funkce a vytvářejí typický krajinný ráz, který udává krajinnou identitu (Sklenička a Pittnerová, 2005). Nezastupitelnou funkci tvoří i jejich kulturní a rekreační potenciál (Assandri a kol., 2018). Cenné jsou také z hlediska výzkumného (Pittnerová a kol., 2009). V současné době je jejich ochrana a obnova předmětem diskuzí mnoha autorů: *Sklenička a Pittnerová (2005), Lokoč a Ulčák (2009), Pittnerová (2007), Pittnerová a kol. (2009), Sklenička a kol. (2009), Molnárová (2008), Sklenička a kol. (2017), Weber (2017), Fanta a kol., (2022)*. Příkladem snahy o zachování a obnovu plužin je projekt Fakulty životního prostředí České zemědělské univerzity v Praze z roku 2018 až 2022 – „*Identifikace a ochrana dochovaných pozůstatků historických plužin*“, financovaný Ministerstvem kultury České republiky (Fakulta životního prostředí ©2018). Dále je třeba zmínit práci, která se zabývala „*možnostmi využití a rozvojem krajin s pozůstatky středověkých plužin*“ (Langerová, 2019). Nejen výše zmíněné práce jsou důkazem toho, že historické pozůstatky středověkých plužin jsou hodnotným krajinným prvkem, který je třeba chránit (Weber a Šantrůčková, 2017). Pro jejich zachování a obnovu je však stěžejní zájem veřejnosti a obyvatel krajin s plužinami. Často jsou to pouze oni, kdo dokáže definovat hodnoty, které jsou pro danou krajinu typické, a právě způsob života uživatelů těchto krajin udává krajinný ráz konkrétního místa. Změny krajiny by tak měly být především rozhodnutím těchto lidí (Šůlová, 2000). Plužiny jsou často součástí zemědělských ploch, či s nimi sousedí a pro jejich zachování je stěžejní také postoj zemědělců a ochota tyto významné krajinné prvky chránit (Lokoč a Ulčák, 2009).

Z toho vyplývá, že povědomí o potřebách a preferencích obyvatel těchto krajin, je stěžejním pilířem pro jejich zachování. Na základě tohoto předpokladu bylo vybráno území města Prachatice v České republice, na kterém se pozůstatky středověkých plužin nacházejí. Prostřednictvím dotazníkového šetření byly zkoumány potřeby a preference uživatelů těchto krajin. Tato práce tak přináší nové poznatky o povědomí a názorech uživatelů krajin s historickými plužinami, a stává se podkladem pro udržitelný management těchto krajin.

2 Cíle

Na základě skutečnosti, že historické pozůstatky středověkých plužin jsou cenným prvkem současné krajiny, je nutné tyto krajinné struktury chránit a zvolit vhodný způsob jejich budoucího managementu. Jelikož by měl být způsob využití krajiny vůlí především jejich uživatelů, bylo stěžejní zjistit, jaké je jejich povědomí o plužinách, jaké jsou jejich potřeby a také jakou mají představu o budoucím využití těchto krajin. Cílem práce tak bylo zjistit, jaké jsou preference a potřeby uživatelů těchto krajin a vytvořit tak důležitou část podkladů pro udržitelný management těchto reliktních krajinných prvků. Ty jsou totiž kromě přírodních podmínek závislé na péči v rámci zemědělského či jiného využívání. Získání těchto informací bylo podmíněno komunikací s uživateli těchto krajin na území města Prachatic. Jejich názory, potřeby a preference byly zjišťovány formou dotazníkového šetření.

Přínos práce spočívá ve zjištění, zda uživatelé krajiny s plužinami mají povědomí o přítomnosti těchto krajinných prvků v místě dotazníkového šetření, jaké jsou jejich znalosti o plužinách, jak tuto krajinu vnímají, a jaké jsou jejich představy o budoucím využití plužin. S přihlédnutím k nutnosti tyto krajiny chránit byla přítomna víra v citlivý postoj respondentů ke krajině s plužinami a jejich vůli tuto krajinu zachovat či obnovit, a to především s ohledem na její hodnoty. Získané informace se tak stanou podkladem pro udržitelný management těchto krajin.

3 Literární rešerše

3.1 Krajina – definice pojmu

Důkazem složitosti podstaty krajiny a řady různých pohledů na ni, je poměrně velké množství jejích definic. Poměrně širokou škálu tvoří laický přístup, vedle něhož lze v rámci odborného pojetí krajiny rozlišit mnoho pohledů, jež jsou ovlivněny specializací jednotlivých autorů (Sklenička, 2003). Tyto dílčí pohledy jsou definovány na základě určité perspektivy daného autora (Stíbral a kol., 2009). Přírodovědec krajinu vnímá jinak než politik, ten zase jinak než zemědělec. Jiným způsobem ji bude vnímat ekonom, architekt nebo historik (Sklenička, 2003). Pro jiného se krajina stává předmětem pro literární úvahu (Tomášek, 2016). Slovo krajina bude pro malíře něčím jiným než pro lékaře, který může hovořit například o krajině lidského těla (Černá, 2020). Tuto myšlenku potvrzuje i Bukáček (2011), který říká, že *„krajina je soubor jedinečných míst různé povahy, a při jejím vnímání vždy záleží na zvoleném úhlu pohledu“*. Evropská úmluva o krajině však mluví jasně: *„Krajina znamená část území, tak jak je vnímána obyvatelstvem, jejíž charakter je výsledkem činnosti a vzájemného působení přírodních a/nebo lidských faktorů“*.

V období raného středověku označoval pojem krajina pozemek obdělávaný jedním hospodářem. Krajina byla tedy prostor, který mohl člověk vnímat z jednoho místa (Sklenička, 2003). Jak popisuje Cílek a kol. (2004), pojem krajina tvořil jedno z klíčových slov počátku 90. let 20. století. V přírodních vědách nahradil pojem ekosystém a v humanitních vědních oborech se stal nostalgickým vyjádřením ústupu krajiny před člověkem. Naopak Stíbral a kol. (2009) krajinu definuje takto: *„Krajina je zřetelně vnímatelná část převážně suchozemského povrchu země, která má horizont a je nahlédnutá z distance“*. O tom, že se na krajinu dá pohlížet jako na prostor, v němž probíhá mnoho společenských činností, jako například cestování, pracování, ale i relaxování, se zmiňuje Petřík a kol. (2017) a zároveň upozorňuje, že tyto činnosti je třeba koordinovat, a předcházet tak negativním dopadům na životní prostředí.

Vedle vědecké definice, která říká, že krajinu tvoří *„soubor přírodních a antropogenních charakteristik vázaný na určitý reliéf a mající společný historický základ“*, nabízí Cílek a kol. (2004) ještě poněkud hlubší pohled. Ten říká, že krajina je formována na základě jejích obyvatel a tvoří reálný základ našich životů. Lidé po mnoho generací krajinu, která jim byla domovem, opečovávali a obdivovali. Podobný pohled na krajinu nabízí i Lipský (2000), přičemž Dejmal (2008) krajinu nazývá pojmy, jejichž význam poukazuje na citový vztah člověka k danému místu: *„matička země, otčina, rodná země, domovina, vlast, či krajina domova“*.

Sklenička (2003) dále říká, že krajina je systém, kterému nelze porozumět analýzou jednotlivých částí, ale pouze komplexním přístupem, a to na základě snahy porozumět dílčím procesům a principům v krajině.

Sklenička (2003) také zmiňuje pojem rozloha krajiny, který může být na jednu stranu entomologem vnímán jako prostor o velikosti listu, ale pro většinu autorů je krajina prostorem o rozloze v řádech km² až stovek km², což je dáno schopností vizuálního vnímání člověka.

Definicí pojmu krajina se z pohledu scénologie zabývá Valenta (2008). Pohlíží na krajinu jako na prostor, ve kterém je možno nalézt nejen důsledky lidského jednání, ale lze v ní spařit i opak – krajinu jako prostor, který jednáním člověka zasažen nebyl. Jinými slovy jako prostor bez lidí a staveb, který je tvořen pouze přírodními jevy.

Krajinu je dále možné chápat z pohledu vizuálního, který nabízí Vorel a Švecová (2014) – krajina je souborem prvků a struktur, nacházejících se v určité poloze, dimenzi a mající určitý tvar. Tyto prvky společně vytvářejí prostorovou skladbu přírodních a antropogenních složek.

Vedle mnoha definicí je však třeba zmínit hlavně zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který definuje krajinu jako „*část zemského povrchu s charakteristickým reliéfem, tvořenou souborem funkčně propojených ekosystémů a civilizačními prvky.*“

Ať už krajinu popisujeme jakýmkoli způsobem, dle Kupky (2010) nebude žádný pohled komplexní a definitivní.

3.1.1 Související pojmy

S pojmem krajina dále úzce souvisí pojem krajinný ráz, který začal být zmiňován nejdříve v souvislosti s ochranou kulturních památek a od 2. poloviny 19. století se objevuje jako součást ochrany přírody (Zajoncová, 2009). Krajinný ráz je považován za významnou přírodní a kulturní hodnotu (Guth a kol, 2010). Je ovlivněn nejen přírodními složkami, ale také strukturou osídlení, charakterem sídel a zástavbou (Vorel, 2011). Jeho vnímání člověkem je však subjektivní záležitostí (Lipský, 2000). Definicí krajinného rázu stanovuje § 12 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny. Říká, že krajinný ráz je „*přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti*“. Podobný pohled nabízí i Treml (2009), který říká, že ačkoliv je krajinný ráz určován geografickými charakteristikami, např. reliéfem, klimatem nebo krajinným pokryvem, je zároveň utvářen i historickými událostmi a lidmi, kteří danou krajinu popisují v různém pojetí. To potvrzuje i Zajancová (2007), která krajinný ráz popisuje jako odraz toho, co v člověku vyvolává určitý dojem na základě pozorování krajiny. Krajinný ráz zároveň definuje rozdíly mezi různými krajinami (Zajancová, 2007).

Vorel a Kupka (2011) však upozorňují na nedostatek v zákonném pojetí ochrany krajinného rázu, kterým je nemožnost ochrany míst, která postrádají prvky krajinného rázu. Těmi jsou např. estetické prvky nebo harmonické měřítko.

Podstatná je také skutečnost, že hodnoty krajinného rázu jsou subjektivní záležitostí. Většina lidí si tyto hodnoty představuje jako harmonické prvky v krajině, které tvoří komplex přírodního prostředí a zástavby. Takovýto harmonický vztah však není častý, neboť osídlení se mísí s rekreací, bydlením, výrobou, nebo například technickou infrastrukturou apod. (Vorel a Kupka, 2011). Jančura (2013) říká, že krajinný ráz je nejen soubor přírodních a kulturních charakteristik země, ale zároveň je výsledkem vztahů lidí a krajiny, která poskytuje lidem domov.

Z toho vyplývá, že pokud chceme chránit krajinu, je potřeba chránit nejen ji, ale také hodnoty, které ji vytvářejí (Löw, 2011). Ochrana krajinného rázu z pohledu evropského kontinentu vykazuje snahu o jeho ochranu, jak popisuje Tremml (2009), a to prostřednictvím Evropské úmluvy o krajině, která zavazuje jednotlivé členské státy přijmout konkrétní opatření. Oproti tomu § 12 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, je již konkrétní. Zakazuje zásahy, které by snížily estetickou nebo přírodní hodnotu krajinného rázu. Kupka a Vorel (2010) však upozorňují, že pojem estetická hodnota je subjektivního charakteru a lze ji tedy chápat různými způsoby, což může představovat problém při posuzování krajinného rázu. Zákon dále vyhláší povinnost chránit významné krajinné prvky, zvláště chráněná území, krajinné kulturní dominanty, harmonické měřítko a vztahy v krajině. Ochranu krajinného rázu zmiňuje i § 80 a 85 nového stavebního zákona č. 283/2021 Sb. V praxi se o zákony, které chrání krajinný ráz, opírá hodnocení krajinného rázu a posuzování vlivu různých záměrů na krajinný ráz. Z toho vyplývá, že § 12 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, je silným nástrojem ochrany krajinného rázu (Kupka, 2010). Guth a kol. (2010) dále zmiňuje územní plánování, které rovněž považují za nástroj ochrany krajinného rázu.

Lipský (2009) zmiňuje významné krajinné prvky (VKP) jako prostředek ochrany krajinného rázu. Ty jsou definovány § 3 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, jako „*ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotné části krajiny*“, které vytvářejí její charakteristický vzhled. Významnými krajinnými prvky jsou „*lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera a údolní nivy*“, dále jimi mohou být například „*mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvalé travní plochy, naleziště nerostů a zkamenělin*.“ Kromě významných krajinných prvků, které taxativně definuje zákon, existují ještě registrované VKP, které jsou zaregistrovány a evidovány orgánem ochrany přírody. Existence VKP však ještě nezaručuje jejich ochranu, neboť jsou odborníky chápány různým způsobem a v jejich posuzování tak panuje značná nejednotnost (Lipský, 2009).

Pokud se ponoříme do dalších charakteristik krajiny, slovní spojení „krajinný ráz“ nám napomůže nejen k vyjádření objektivních vlastností krajiny, ale také subjektivních, tedy těch, které jsou individuálně pozorovány člověkem – označuje tedy její charakter (Tremml, 2009). Vorel (2006) shrnuje charakter krajiny jako popis jejích typických

vlastností. Její charakter je vyjádřen georeliéfem, vodními plochami, vegetací atd. Kromě toho je její charakter dán i vztahem mezi lidmi a místem, kde žijí (Tudor, 2014).

Vorel a Kupka (2011) označují charakter krajiny za fenomén, který je typický svou proměnlivostí a jedinečností, které v krajině tvoří soubor určitých znaků. Jinými slovy, charakter krajiny vyjadřuje specifické vlastnosti krajiny, které ji definují. Je dán georeliéfem, vodními toky, osídlením apod. (Vorel a Kupka, 2011). Oba také dodávají, že identifikovat podstatu charakteru krajiny je nesmírně náročné, ale přesto, nebo možná právě proto, se mu věnují různá vědecká, či umělecká odvětví.

Dalším souvisejícím pojmem je identita krajiny. I přesto, že je pojem *identita krajiny* často zmiňován v krajině politice, či krajině plánování, jasná definice pojmu chybí. Termín má mnoho různých významů a může tak být snadno zaměněn (Stobbelaar a Pedroli, 2011).

Podle Vorla a Kupky (2011) je krajina vyznačující se určitou identitou výrazná a jedinečná. Je to krajina, ke které cítíme vztah. Ukrývá v sobě stopy kulturního a historického vývoje a osidlování, např. „*úvozové cesty, stavby a zbytky staveb, křížky, kapličky apod.*“.

Kromě hmotných vlastností má dle Vorla a Kupky (2011) taková krajina i nehmotné vlastnosti, které v sobě ukrývají historický nebo duchovní význam. Může se jednat o jedinečné prvky v krajině jako jsou „*prameny, skály, jeskyně, balvany, významné vrcholy apod.*“, dále místa, kde se odehrály důležité historické události, či místa, která jsou výjimečná díky slavným osobnostem (Vorel, 2006). Tyto krajiny zároveň nesou jedinečné znaky identity, které jsou dané přírodními podmínkami, např. morfologií terénu, přítomností rašelinišť apod. (Kupka a Hejtmánková, 2014).

Podobně popisují identitu krajiny Vorel a Kupka (2011). Říkají, že krajina „*může být dána rázovitostí a nezaměnitelností krajině scény, přítomností viditelných stop kulturního vývoje či kulturním, historickým či symbolickým významem míst*“. Zajímavě téma identity krajiny v Evropě popisuje Horsáková (2010) – hovoří o tom, že Evropa se svou rozmanitou kulturou, dlouhou a složitou historií, v sobě ukrývá množství těchto krajin s charakteristickou identitou.

Jako „*stopy historické kultivace krajiny*“ popisuje Vorel (2006) další související pojem, a tím je paměť krajiny. Uvádí výčet činností a prvků krajiny, které vtiskly do krajiny informaci o tom, jak se vyvíjela a jaká je. Tyto činnosti prozrazují historické souvislosti a vztahy a napomáhají nejen tomu, abychom krajině porozuměli, ale také abychom si k ní vytvořili svůj vlastní vztah. Příkladem těchto prvků v krajině mohou být historické stavby, stopy tradičního zemědělství nebo krajinářské úpravy (Vorel, 2006). Kučera (2009) zase hovoří o tom, že paměť krajiny je charakteristická svým vývojem a historií. Krajina si může pamatovat, či oživovat konkrétní události ze své minulosti, například když zemědělsky nevyužívaná plocha začne opět zarůstat

původní vegetací. Skaloš a Kašparová (2012) dodávají, že i když se krajina nevyznačuje výskytem žádných zvláštních přírodních nebo kulturních zajímavostí, má nepopíratelnou kulturní a historickou hodnotu, jelikož dokumentuje právě onen dlouhodobý vztah mezi člověkem a místem, kde žili.

Mnoho autorů mluví o tom, že kromě hmotných památek v krajině ještě existuje něco jako její nehmotná hodnota se specifickou atmosférou a duchovním významem – *genius loci* neboli duch místa (Medková, 2014). Příkladem takových míst jsou místa, která nevykazují hmotné hodnoty, ale jsou místem starých bájí a pověstí, významných historických událostí, poutní místa, či místa spojená s významnými osobnostmi nebo uměleckými díly (Kupka, 2010). Jsou to místa, která na nás působí svým hlubokým dojmem a o nichž můžeme říci, že mají duši, paměť, či příběh. Pokud se člověk zrovna nachází v tomto místě, cítí cosi tajemného nejen v okolní krajině, ale také uvnitř sebe (Valenta, 2008). Smutnou skutečností dnešní doby je, že i přes to, že si *genia loci* dobře uvědomujeme, často jej nedokážeme ochránit, či zachovat (Sádlo, 2009), což potvrzuje i (Christou a kol., 2019), který tvrdí, že místa, která jsou ovlivněná rozvojem cestovního ruchu, svého *genia loci* ztrácejí.

S fenoménem *genia loci* úzce souvisí estetika čili působení krásna na člověka. I přes to, že dnešní estetické vnímání krajiny se objevuje až v novověku, estetické vnímání přírodních objektů je v evropské kultuře zakořeněno poměrně dlouhou dobu (Stibral a kol., 2009). Opravdový zájem o krásu přírody můžeme zaznamenat v 17. století. Tehdy se ale jednalo spíše o obdiv kultivované krajiny. Volná příroda začala být krásná až od počátku 18. století (Stibral, 2008).

Interakce člověka a přírody, která umožňuje vnímání estetických dojmů a pocitů z přírodních výtvorů, vytváří v člověku subjektivní dojem. Ten je závislý nejen na momentálním rozpoložení návštěvníka krajiny, ale je utvářen také jeho náladou a hodnotami (Valenta, 2008), což potvrzuje i Stibral a kol. (2009). Elzenberg (2019) říká, že stejně tak jako každý viditelný objekt, může i krajina působit esteticky pomocí smyslového vnímání barev, linií a tvarů. Estetický zážitek z pozorování přírody si může vytvořit buď sám pozorovatel, nebo jej může zprostředkovat umělec svým uměleckým dílem. Umělec může zachytit nebo napodobit estetické hodnoty té či oné krajiny, které se později stanou estetickým objektem (Stibral a kol., 2009). Naopak Staněk (2015) nepolemizuje pouze nad estetičnem v krajině, ale odpovídá na otázku, zda může být příroda také půvabná.

Otázkou harmonie krajiny se zabývá Jakupi (2016) a snaží se zodpovědět, co je to vlastně harmonické prostředí. Přichází s poznatkem, že minulé krajiny mohou sloužit jako zdroj možností a inspirace pro vytváření harmonického prostředí. Harmonii krajiny můžeme pozorovat v různých situacích – během mlhavého podzimního večera, zasněžené zimní krajiny, či pozorováním panoramat. Tyto obrazy harmonické krajiny v člověku vyvolávají různé pocity a nálady (Vorel, 2014).

3.1.2 Krajinná typologie

Jedním z úkolů, které vedou k usnadnění studia krajiny, její ochraně a smysluplnému využívání, je její klasifikace a typologie. Obojí hraje zásadní roli nejen v ochraně krajinných typů, ale už na území malého regionu nebo celého státu, ale také v ochraně krajinného rázu (Lipský a Romportl, 2007).

Romportl (2017) říká, že dynamický vývoj krajiny střední Evropy posledních desetiletí, daný klimatickými změnami, politickými událostmi apod., přináší mnoho změn v krajině. Tyto změny se však projevují v různých typech krajiny odlišně. Na základě této skutečnosti je rozčlenění území do jednotlivých částí žádoucí (Romportl, 2017).

Jak uvádí Salašová a Lacina (2007), problematice typologie krajiny a ochrany krajinného rázu, se v evropském a národním měřítku věnuje mnoho autorů, a to díky rozvoji počítačových technologií, zejména 3D modelů krajiny nebo produktů GIS, které jsou pro práci v tomto odvětví stěžejní.

Vorel a Kupka (2011) popisují, že typologie krajiny se zabývá vymezením typů krajiny a popisem jejich nejen společných, ale i rozdílných znaků, které představují daný typ krajiny. Typologie krajiny je také podkladem nejen pro tvorbu a ochranu krajinného rázu, ale i podkladem pro hodnocení míry vlivů určitých záměrů na krajinný ráz. Zpracování typologie krajiny také hraje významnou roli při stanovení priorit péče. Výsledkem vymezení krajinných typů je tedy sjednocení jednotlivých názorů, které hrají roli při identifikaci konkrétních znaků pro daný krajinný ráz (Lipský a Romportl, 2007). Romportl (2017) dodává, že i přes to, že každou krajinu je možné charakterizovat pomocí základních znaků, např. klimatu, reliéfu apod., ke komplexnímu chápání dané problematiky je nutné využít znalosti krajinné typologie.

Krajinné typy jsou charakterizovány třemi základními pojetími (Romportl, 2017). **Holistický** přístup představuje vnímání krajiny jako nedělitelného celku, **expertní** pojetí hovoří o odbornících, jejich zkušenostech a uživateli těchto krajin, a **kvantitativní** přístup hovoří o „opakovatelnosti vymezení krajinných jednotek a minimalizaci subjektivního faktoru“.

Dále můžeme dle Romportla (2017) hovořit o různých klasifikacích krajiny podle jednotlivých podmínek prostředí, např. podle „*typizace reliéfu, bioregionů či klimatických oblastí*“.

3.1.3 Krajinná typologie v České republice

Základním rysem krajiny je krajinná heterogenita, se kterou souvisí množství krajinných typů na území České republiky, jejíž území bylo utvářeno nejen přírodní silou, ale také historickým vývojem. Výsledkem je množství jedinečných typů městské a venkovské kulturní krajiny. Člověk utvářel podobu české kulturní krajiny přibližně

do 18. století. V důsledku toho je však naše krajina velmi citlivá ke změnám, které přicházejí s činností člověka a jeho negativním působením na krajinu. Tato skutečnost otevírá otázku ochrany těchto krajin (Lipský a Romportl, 2007).

Nejvýznamnější evropský dokument, který se zabývá ochranou přírodní a kulturní krajiny, je Evropská úmluva o krajině. Ta definuje typologické rozčlenění krajin, které je mimo jiné podkladem pro tvorbu a ochranu krajinného rázu, jelikož sjednocuje pohled na rázovitost naší krajiny (Vorel a Kupka, 2011). Evropská úmluva o krajině byla tedy stěžejním argumentem pro vytvoření typologického rozčlenění našich krajin (Löw a Novák, 2008), neboť každá ze smluvních stran se zavazuje „*vymezit své vlastní typy krajiny na celém svém území, analyzovat jejich charakteristiky, síly a tlaky, které je mění a zaznamenávat jejich změny*“. Dále pak „*vyhodnotit takto vymezené krajiny s ohledem na zvláštní hodnoty, které jsou jim připisovány*“ (Evropská úmluva o krajině).

Krajiny jsou různě klasifikovány na základě jednotlivých podmínek prostředí, a to např. na základě reliéfu, bioregionů nebo klimatických oblastí. Existuje však i souhrnná typologie, která bere v úvahu komplexní krajinné prvky (Romportl a Chuman, 2018). Pro potřeby vymezení krajinných typů České republiky byla zpracována vstupní data o krajině, byly vymezeny přírodní typy krajiny a také byly zahrnuty poznatky o využití současné krajiny člověkem. Na základě těchto kroků vznikly krajinné typy, které představují základní princip pro hodnocení probíhajících procesů v České republice (Romportl, 2017). Nejkomplexnější obraz členění krajinného prostoru však přináší výsledek projektu firmy Löw a spol. s.r.o., jehož cílem bylo provést diferenciaci krajin České republiky (Guth a kol., 2010). Na základě výsledků diferenciacie území, která byla porovnávána pomocí několika charakteristik, byly vytvořeny tři rámcové krajinné typologické řady – rámcové typy sídelních krajin, rámcové typy využití krajin a rámcové typy reliéfu krajin (Löw a Novák, 2008). Se studií, jejíž cílem bylo vytvořit typologii současné krajiny, přišel též Romportl a kol. (2013). Výsledkem bylo komplexní vymezení krajinných typů nejen na základě přírodních podmínek, ale také na základě kulturního charakteru krajiny, který je dán způsobem využití člověkem (Romportl a kol., 2013).

Lipský a Romportl (2007) popisují, že krajinný ráz je hodnocen pomocí biofyzikálních, kulturních a estetických, případně i spirituálních krajinných charakteristik. Biofyzikální charakteristiky tvoří primární krajinnou strukturu, která vznikla přírodními procesy. Do druhé skupiny, která tvoří sekundární krajinnou strukturu, patří člověkem ovlivněné složky, např. využití půdy. Dále Lipský a Romportl (2007) zmiňují, že některá hodnocení vyčleňují i terciérní krajinné charakteristiky, např. zrnitost. Vedle toho mezi spirituálními charakteristikami lze zmínit hlavně paměť krajiny, její historii apod. Naopak estetické charakteristiky nabízejí pohled spíše duchovnějši, jako jsou např. krása a estetika.

3.1.4 Kulturní a přírodní krajina

Rozlišení krajiny na dvě základní kategorie na základě jejího ovlivnění člověkem zmiňuje Sklenička (2003). Krajinu rozděluje na **přírodní a kulturní**, přičemž uvádí, že dnešní krajina je tvořena kombinací přírody a kultury a také dodává, že v současné krajině již neexistuje ekosystém, který by byl člověkem neovlivněný, což potvrzují i Löw a Míchal (2003). V přírodní krajině, která se vyvíjela na základě přírodních sil, hraje důležitou roli nepřítomnost kulturního faktoru (Lipský, 2000), přičemž dvěma nejvýznamnějšími faktory přeměny přírodní krajiny na kulturní jsou zemědělství a lesnictví (Sklenička, 2003). Z toho vyplývá, že kulturní krajina je výsledkem působení lidské činnosti na dané území, tedy snahy o přetvoření přírodního prostředí do podoby, které odpovídá potřebám člověka (Horsáková, 2010). Aby bylo možné porozumět komplexnímu významu pojmu kulturní krajina, je nezbytné nahlédnout na její definice z různých úhlů pohledů, např. z pohledu historického, antropologického nebo estetického (Klvač, 2009).

Podle Výboru pro světové dědictví (©2008) jsou kulturní krajiny definovány jako spojení díla přírody a člověka, a jsou příkladem vývoje lidské společnosti a osídlení v průběhu historie, pod vlivem fyzikálních omezení nebo příležitostí, které představují jejich přirozené prostředí a vlivem sociálních, ekonomických a kulturních vlivů, a to jak vnějších, tak vnitřních.

Výbor pro světové dědictví (©2008) rozlišuje tři hlavní kategorie kulturní krajiny. Nejsnáze identifikovatelná je krajina navržená a vytvořená záměrně člověkem. Ta zahrnuje zahradní a parkové krajiny postavené z estetických důvodů, které jsou často spojovány s náboženskými nebo jinými monumentálními budovami a soubory. Druhou kategorií je organicky vyvíjená krajina. Ta vyplývá z počátečního sociálního, ekonomického, administrativního nebo náboženského imperativu a svou současnou podobu získala spojením se svým přirozeným prostředím. Poslední kategorií je dle Výboru pro světové dědictví asociativní kulturní krajina.

Lipský (2000) hovoří o ryze české kulturní krajině a z hlediska historického popisuje 3 typy krajiny: starou zemědělskou krajinu, která se nachází v teplé klimatické oblasti. Osídlená a odlesněná je již od neolitu a v dnešní době je intenzivně zemědělsky využívána. Nese pozůstatky historických krajinných prvků; dalším typem je venkovská krajina osídlená ve 12. – 14. století během středověké kolonizace, která tvoří mozaiku orné půdy, les a rybníků; posledním typem je mladá kulturní krajina, charakteristická vyšší nadmořskou výškou a nepřilíživou úrodnou půdou, osídlena byla v 16. – 18. století. V dnešní době slouží k rekreačním účelům a zimním sportům.

Jelínek (2000) rozděluje kulturní krajinu podle její ekologické stability a přítomnosti přírodních prvků na kulturní krajinu **kultivovanou** a kulturní krajinu **ekologicky narušenou**. Za kultivovanou považuje heterogenní krajinu, která je mozaikou obhospodařovaných míst s řadou ekosystémů. Jedná se o krajinu středních a vyšších

poloh. Naopak v ekologicky narušené krajině prvky přírody chybějí a rozprostírá se v nižších polohách a rovinách, kde se jsou příhodné podmínky pro dlouhé lány polí.

3.1.5 Historický vývoj kulturní krajiny a vliv člověka na krajinu

Aby bylo možné pochopit souvislost mezi kulturní krajinou a přítomností člověka, je důležité nyní nastínit, jak se kulturní krajina vyvíjela v minulosti. Podle Horsákové (2010) je krajina „*záznamem historie*“ a pro pochopení vývoje krajiny je nezbytné celkové pochopení historických souvislostí se všemi vývojovými stádii. Dodává také, že ke změnám v krajině dochází trvale po staletí. O změnách v krajině v minulosti hovoří jako o místních a zdůrazňuje, že k úplnému vymizení krajinných struktur docházelo jen málokdy. Vznik kulturní krajiny si vysvětluje na základě změn, které působily na přírodní prostředí skrze kulturní a přírodní síly. Podobně hovoří i Dočkal (2000), který tvrdí, že do přibližně poloviny 19. století člověk krajinu pouze mírně zkulturoval, ale žil s ní v harmonii.

Antrop (2005) poukazuje na rychlý nárůst změn v krajině, který je možné pozorovat přibližně od 18. století, kdy se rozrůstalo obyvatelstvo a začala se rozvíjet urbanizace. V této době začala mizet rovnováha mezi venkovem a městem. Lidé se stávali mobilnějšími, což umožnilo rychlejší šíření pokroku na velké vzdálenosti. Změny se šířily rychle, neprobíhaly však kontinuálně. Podobný pohled na vývoj krajiny nabízí i Jelínek (2000), který nastiňuje ústup přírody ve prospěch člověka, který využívá prostory krajiny a zanechává pouze místa, pro hospodářské využití nevhodná. Vzhled krajiny se měnil na základě antropogenních činitelů buď přímo vlivem těžby, kácení apod., nebo nepřímo, například erozí, sukcesí, vodním režimem apod. (Lipský, 2000).

Aby bylo možné lépe porozumět vývoji krajiny, je nutné rozlišit tato tři období (Antrop, 2005): období tradičních krajin z dob před 18. stoletím, ve kterých se dodnes zachovalo mnoho zbytků dávné minulosti. Jedná se o krajiny, které v Evropě, se svou obsáhlou historií a kulturní rozmanitostí, tvoří nedílnou součást našeho kulturního dědictví. Dále jsou to krajiny z období industrializace (od 19. století do druhé světové války), kdy došlo k nevratným změnám v oblasti celé společnosti. Posledním typem krajiny jsou poválečné krajiny, charakteristické rostoucí globalizací a urbanizací, tzn. postmoderní krajiny. Hlavním rozdílem mezi tradiční krajinou a krajinou postmoderní spočívá kromě jejich dynamiky také v chování uživatelů těchto krajin a jejich hodnotách.

V průběhu své historie se člověk pohyboval v rámci georeliéfních typů (nížin, později vysočin a také mořského pobřeží), aby našel vhodná místa, kde by se usídlil. V období paleolitu (starší doby kamenné) využíval člověk přírodní zdroje pasivně a přizpůsoboval se podmínkám prostředí. Díky rozvíjejícím se schopnostem horních končetin začal člověk zručný (*Homo habilis*), používat kámen, kosti, parohy a zuby,

a technickým zdokonalováním je začal přetvářet do podoby nástrojů, které dále používal (Beranová a Kubačák, 2010; Gojda, 2000).

Klíčovou rolí proměny vztahu člověka ke krajině, tedy proměny, která vedla od přírodní krajiny ke krajně kulturní, však sehrál v období neolitu (5. tisíciletí př. n. l.) přechod z pasivního zajišťování potravy k zemědělství. Lidé začali pěstovat plodiny, které si sami vybírali, a chovat divoká zvířata, která si ochočili. Postupně tak začala probíhat přeměna krajiny v obhospodařované pozemky. Díky rotačnímu systému zemědělství, kdy zemědělci opouštěli svá pole, a žďářením lesů si tvořila nová pole, dostávala krajina podobu mozaiky tvořené lesem a odlesněnými plochami (Gojda, 2000; Lipský, 2000). Zpočátku však byla kulturní krajina vytvářena jen v místech, která byla nejvíce příznivá. S narůstajícím počtem obyvatel se však později rozšířila i do méně vhodných oblastí (Jelínek, 2000).

Klimatické období během neolitu přálo krajině střední Evropy bohatému růstu hustému smíšenému lesu se stepními biotopy, které se však vyskytovaly pouze ojediněle (Gojda, 2000), přičemž krajina České republiky tvořila hlavně listnaté lesy (Lipský, 2000).

Hlavním přelomem ve vývoji přirozené krajiny nastal s objevujícími se odlesněnými místy. Ta signalizovala přítomnost tzv. sídelních areálů, míst, která poskytovala všechny důležité složky, potřebné pro tehdejší život obyvatel vesnic, a to včetně pastvin a polí (Gojda, 2000).

Zajímavé je to, jak lidé dříve vnímali zapojený les. Ten byl největší překážkou, které museli zemědělci čelit při snaze vytvořit novou podobu krajiny – krajinu kulturní. Les bylo třeba začít rozrušovat a prosvětlovat mýtinami, aby mohli zakládat nová pole. To se zpočátku jevilo jako velký počín, neboť z mnoha etnografických pramenů je patrné, že les bylo místo, které u lidí vzbuzovalo respekt. Přesto však postupem času docházelo ke stále většímu odlesňování (Gojda, 2000).

K revolučnímu způsobu obdělávání půdy došlo na našem území okolo roku 3200-2000 př. n. l. díky vynalezení rádlu. Přílohový systém hospodaření vyžadoval trvalé usazení na jednom místě, což vedlo k vytvoření hospodářských obvodů – plužin (Lokoč a Lokočová, 2010). Zlepšení v obdělávání půdy přišlo také se zavedením orby pomocí dobytka. Lidé mohli obdělávat svá pole a během regeneračního období se na polích pásli dobytek. Pastva a sešlap zabraňovaly novému zarůstání dřevinami a lidé se nemuseli přemísťovat a hledat místa pro zakládání nových polí (Gojda, 2000). Se zvyšujícím se počtem obyvatel, tehdejších pravěkých zemědělců, a nedostatkem přírodních zdrojů, začalo později docházet k přerozdělování půdy mezi více vlastníků (Gojda, 2000). I přes rozmach zemědělství v době slovanské kolonizace (od 6. století), a s ním spojené další odlesňování, pokrývalo tehdejší území České republiky 75 % lesa (Lipský, 2000).

Vrcholný středověk přinesl zásadní změnu krajinného rázu. Krajina se stala předmětem soukromého vlastnictví. Odlesnění bylo čím dál více intenzivnější a krajina začínala tvořit mozaiku polí a pastvin. Ke změně krajiny přispěl i trojpolní systém hospodaření a zemědělská technika, která dala vznik traťové plužině (Beranová a Kubačák, 2010). Vznik přesně vyměřených plužin, namísto nepravidelných polí, byl důsledkem zavedení feudální renty. Feudál, jakožto vlastník půdy, na půdě přímo nehospodařil, avšak vyžadoval za ni pravidelnou rentu. Tu musel vrchnosti odvádět každý rolník. Vznik soukromého vlastnictví půdy a zánik občin umožnil od středověku rozmach neomezeného hospodářského využívání krajiny. Do historie kulturní krajiny se období vrcholného středověku vepsalo poměrně zásadním způsobem. Oproti minulosti se významně zmenšila lesní plocha, a prostor zemědělské půdy byl naopak zvětšen (Gojda, 2000).

Středověký zemědělec měl v majetkové držbě půdu ležící v jedné velké parcele. Tento typ vlastnictví jen nazýván jako scelená držba. Pokud ale zemědělec vlastnil jednu, či více kusů polí (parcel) v každém úseku nebo trati, jednalo se o rozptýlenou zemědělskou držbu. Tou se vyznačovaly víceúsekové a vícetraťové plužiny, které ovšem bylo nutné obhospodařovat komplikovanější zemědělskou technikou (Černý, 1992).

Období středové kolonizace ve 12. – 13. století se tedy neslo v duchu zásadních hospodářských změn. Byl zaveden tzv. **trojpolní systém hospodaření**, došlo ke změně tvaru polí, rozšíření zemědělské půdy a došlo ke zvýšení produkce potravin. To vše bylo výsledkem rychlého nárůstu počtu obyvatel. Stále více se rozrůstající města se potýkala s potravinovou nesoběstačností (Lipský, 2000).

Po období třicetileté války v Čechách se objevil umělecký směr, který dal základ tzv. české barokní krajině. Ta se snažila cílit především na vrstvy společnosti, který byly zasaženy válečnými materiálními ztrátami. Na konci 17. století přineslo baroko radikální přeměnu krajiny. Začala se objevovat sakrální architektura v podobě soch světců, křížů, vesnických kapliček a kostelů. Tyto architektonické výjevy doprovázejí typické stromové aleje u silnic, zahrady a parky (Gojda, 2000; Lipský 2000). Dominantami krajin se stala poutní místa, která vedle typické barokní architektury vyzdvihovala postavení Boha. Jedním z charakteristických krajinných prvků byly také meze, které vznikly díky tehdejší technologii orby spolu s erozní a sedimentační činností (Lokoč a Lokočová, 2010). Barokní krajinu formovaly přímky a geometrický řád, který byl zdůrazňován v kontrastu s divokou a nespoutanou přírodou (Flekalová, 2011). Všechny tyto prvky dodávaly krajině na atraktivitě a utvářely její estetickou hodnotu (Vorel a Sklenička, 2007).

2. polovina 18. století hrála významnou roli ve složení lesů, jehož příčinou byl zájem o dříví z důvodu nedostatku paliva. Zvýšená poptávka po stavebním dříví dala vznik vysokokmenným lesům (Lokoč a Lokočová, 2010).

Industrializace v 18. a 19. století umožnila technický rozvoj, který měl vliv i na zemědělství, které v té době však zůstalo upozaděno (Beranová a Kubačák, 2010). Zakládaly se doly, stavěly se silnice a železnice (Jelínek, 2000). Probíhala stavba tunelů, viaduktů a krajinný ráz začala ovlivňovat těžba uhlí, železné rudy a vápence (Lokoč a Lokočová, 2010).

V 1. polovině 19. století dosáhl les na území České republiky historicky nejmenší výměry. Naopak rozloha půdy byla v této době o 50 % větší oproti předcházejícímu století. Později (ve 2. polovině 19. století) se na některých místech opět zalesňovalo, jinde les a louky stále ustupovaly. Tentokrát ve prospěch pěstování cukrovky, tehdy hospodářsky velmi významné plodiny (Lipský, 2000). Hojně byla zakládána družstva a velkostatky provozující cukrovary, mlékárny, lihovary atd., a to díky vývoji nových technologií, které umožňovaly průmyslové zpracování brambor, řepy apod. (Lokoč a Lokočová, 2010).

Začalo se také zavádět čtyřpolní střídavé hospodářství, které vyžadovalo větší míru hnojení a nové oseední postupy. Nejdříve se pěstovaly luštěniny a pícniny, v dalším roce obilí, třetí rok byly pěstovány brambory nebo cukrovka, která patřila k nejvýnosnějším plodinám. Ve čtvrtém roce se pěstoval ječmen a oves (Lokoč a Lokočová, 2010). Masivní rozvoj cukrovarnictví však měl na podobu krajiny a její využití významný vliv (Havlíček a kol., 2013), což potvrzuje i Löw a Míchal (2003).

Horsáková (2010) hovoří o tom, že změny v počtu vlastníků zemědělské půdy mohou být příčinou změn utváření krajiny a její struktury, což potvrzují Beranová a Kubačák (2010), kteří zmiňují, pro zemědělství významný rok 1781, kdy bylo zrušeno nevolnictví a docházelo k postupnému oživení zemědělství. Za zásadní považují i rok 1848, kdy byla v českých zemích zrušena robota a poddanství a čeští sedláci se tak stali majiteli svých pozemků. Lokoč a Lokočová (2010) zmiňují, že zrušení nevolnictví umožnilo vznik nových pracovních profesí a zvýšil se také počet pracovních sil. Obojí umožnilo rozvoj průmyslu, který přinesl zásadní hlavně změny v energetice. Ty se projevíly přechodem z obnovitelných zdrojů energie na zdroje neobnovitelné, zejména uhlí. Vznikaly hornické kolonie, průmyslové areály a postupně začala vznikat industriální krajina (Lokoč a Lokočová, 2010).

Brzy po zrušení nevolnictví se začaly objevovat snahy o zintenzivnění zemědělství, jež vyplývaly z nespokojenosti s roztroušeností pozemků, špatným obděláváním a malou úživností půd. Všechny tyto skutečnosti vyústily ke snaze zintenzivnit zemědělskou výrobu, a v roce 1888 tak došlo na Moravě k 1. scelování zemědělských pozemků. V Čechách došlo do roku 1914 ke scelování pouze ve dvou obcích (Beranová a Kubačák, 2010).

Vývoj zemědělství a proměny krajiny v Čechách v 19. století byl podmíněn sledem politických a hospodářských faktorů. Toto století zasadilo krajinně těžké rány v podobě regulace vodních toků a jejich napřimování, meliorací a začínající těžbou nerostných

surovin (Lipský, 2000), přičemž jak nastiňuje (Just, 2017), úpravy toků měly na ekosystémy vodních toků devastační vliv. Česká krajina si však až do poloviny 20. století zachovala svůj ráz z 18. století – polní cesty s alejemi, mozaiky polí, aleje ovocných stromů atd. Byly také rozšířeny zahrady a sady, a došlo k obnově některých rybníků (Lipský, 2000).

Poválečné období přineslo po roce 1945 do krajiny velké změny, a to především ve vlastnictví zemědělské a lesní půdy **konfiskací**. Ještě v roce 1948 byli rolníci ujišťováni o svém vlastnictví půdy, které mělo být zajištěno Ústavou, což následně opravdu bylo. Později však začalo být vlastnictví půdy omezováno a následně bylo úplně zrušeno (Beranová a Kubačák, 2010).

Socialistické rozšíření výroby a slučování pozemků v období **socialistické kolektivizace** přineslo změny, s jejímiž následky se potýkáme dodnes. Se záměrem co největšího ekonomického využití krajiny začaly probíhat změny, které zásadně změnilly její podobu. Byly likvidovány meze a louky, remízky, polní cesty a stromové aleje. Následkem toho došlo k zvětšení průměrné velikosti pozemku (Lipský, 2000). Více než polovina mokřadů byla odvodněna, a většina potoků a řek byla napřímena (Dejmal, 2000). Likvidace křížků, kamenů a mezí, které v krajině lemovaly hranice pozemků a další radikální změny v krajině, přerušily citovou vazbu člověka a krajiny. Nastala změna vztahu člověka k přírodě. Lidé si již neuvědomovali svoji závislost na přírodě a vznikl tak zcela jiný vztah nejen k půdě a zvířatům, ale i samotný vztah mezi lidmi (Novák a kol., 2006). Všechny tyto změny, včetně často nedobrovolného zakládání jednotných zemědělských družstev (JZD) a změny vlastnických vztahů, měly za následek narušení vztahu lidí žijících na venkově ke krajině. Ta se tak stala hlavně prostorem pro výrobu (Lokoč a Lokočová, 2010) a maximalizaci osobního zisku (Dejmal, 2008).

Od 2. poloviny 19. století se začal objevovat fenomén úniku lidí z měst do přírody. Městské parky získaly na popularitě, začaly se budovat letní byty a vznikaly tramské osady. Nastal také obrovský rozmach v chataření a začaly se stavět chaty a chalupy. Jejich majitelé ale často nerespektovali okolní krajinu a architekturu, což mělo také značný vliv na její vzhled (Novák a kol., 2006).

Změna hospodářské samostatnosti a intenzivní hospodaření však mělo obrovský vliv nejen na naši krajinu, ale také na pokles biodiverzity (Pražan a Ratering, 2000). Intenzivní hospodaření a regulace v krajině zabraňovaly dynamice přírodních procesů, kvůli kterým se heterogenní krajina začala měnit v monotónní, a způsobila tak vymírání nemalé části naší fauny a flóry (Kotecký a Vozníková, 2017). Tyto dvě činnosti měly značný vliv i na biodiverzitu zemědělské krajiny, jejíž pokles ukazuje Zámečník (2017) na příkladu běžných ptačích druhů. Ucelená data však přináší od roku 1982 Jednotný program sčítání ptáků České společnosti ornitologické.

Z výsledků k roku 2020 je patrné, že k největšímu úbytku ptačí početnosti došlo u ptáků zemědělské krajiny (Česká společnost ornitologická ©2020).

Jiná situace ale nastala v místech narušených těžbou nerostných surovin, která biodiverzitu naopak zvyšují, protože mohou být ideálním stanovištěm ohrožených nebo vzácných druhů rostlin a živočichů, která se na jiných místech vyskytují řídce (Lokoč a Lokočová, 2010). Současná krajina v místech těžby také poskytuje útočiště raných a středních sukcesních stadií, která jsou často druhově velmi bohatá (Frouz, 2017).

Po takto zásadních změnách, kdy mnoho lidí bylo nuceno změnit svůj dosavadní způsob života, se začaly objevovat snahy o nápravu a navrácení krajiny do původního stavu. Objevovaly se nápady a vize, jak opět vytvořit heterogenní krajinu, začaly vznikat chráněné krajinné oblasti a krajina začala být rekultivována (Šulová, 2000).

Současná česká krajina se začala měnit i díky několika ekonomickým milníkům, jež nastaly po roce 1989, jako například zavedení volného trhu služeb, změny ve vlastnictví pozemků a v neposlední řadě také zdražení energií, pohonných hmot nebo chemických hnojiv. Dalšími stěžejními kroky v obnově kulturní krajiny bylo zalesňování, zatravnění nebo samovolné zarůstání opuštěných objektů a ploch, např. vojenských cvičišť (Lipský, 2000). Místa, která byla disturbována výbuchy munic, pohybem těžké vojenské techniky, sešlapem a požáry, začala vytvářet vhodné podmínky pro výskyt rostlin a živočichů vyžadujících narušovanou krajinu, a stala se tak zdrojem její biodiverzity (Hájek, 2008).

Zemědělská krajina je však od 90. let 20. století využívána zejména pro stavbu průmyslových hal a supermarketů (Novák a kol., 2006), což nasvědčuje tomu, že dnes tedy žijeme ve zcela novém typu krajiny a stará kulturní krajina mizí.

Dalším činitelem, který přináší problémy současné krajiny, jsou její disturbance, otevřené volné plochy bohaté na živiny, kde dochází k sukcesím a stejnorodá vegetace. Tyto faktory jsou živnou půdou pro biologické invaze nepůvodních druhů rostlin a živočichů na našem území (Pergl a Sádlo, 2017).

3.1.6 Ochrana kulturní krajiny

Krajinu chráníme zejména proto, že je prostředkem, skrze který jsme schopni vnímat tradice. Jakmile ji chránit přestaneme, ztratíme pojítko s naší kulturou a přestaneme jí rozumět. Kromě této romantické představy se Hájek (2000) opírá i o racionální důvod ochrany kulturní krajiny, a tím je udržitelnost velkoměst, která vnímá jako ekologicky nestabilní a závislá právě na okolní krajině. Jiný pohled na důležitost ochrany kulturní krajiny nabízí Dočkal (2000), jenž tvrdí, že krajina, která v sobě neukrývá žádnou harmonii a byla necitlivě pozměněna, ztratila svou identitu a vazby k takovému místu mohou být zpřetrhány. To může vést k povrchnímu způsobu života. Výsledkem je krajina, která není vhodným místem pro kvalitní život.

Není třeba připomínat, že krajina by měla být chráněna s ohledem na nároky jednotlivých druhů živočichů a rostlin, které v ní nacházíme, tudíž je na místě postoj Vlašina (2000), který se k ochraně kulturní krajiny staví s důrazem na zachování co největšího počtu volně žijících živočichů a rostoucích rostlin. Na příkladech z živočišné říše popisuje koexistenci člověka a přírody, a s dávkou jisté naléhavosti nabádá ke krokům, jež jsou nadějí k zachování kulturní krajiny.

Horsáková (2010) poukazuje na negativní vnímání rychlých změn identity krajiny v postmoderní společnosti, a to především z důvodu ohrožení hodnot, které v sobě tyto krajiny ukrývají. Připomíná, že péče a ochrana krajiny se staly součástí politických programů, a vedle národní legislativy se staly předmětem i řady mezinárodních úmluv, což potvrzuje i Weber (2017). Jedná se například o Úmluvu o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví nebo o Evropskou úmluvu o krajině.

Dejmal (2000) však hovoří jinak. Zdůrazňuje, že ochrana prvků kulturní krajiny není možná ve světě, kde zvyšování osobního zisku převažuje nad zájmem o ochranu krajiny. Její budoucnost v novém tisíciletí vidí v rozpadu současné krajiny na výrobní prostor a zanedbanou divočinu.

Pokud se na ochranu přírody a ochranu památkové péče podíváme optikou právní vědy, zjistíme, že se tyto dva na první pohled nepříbuzné obory vzájemně prolínají. § 1 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, hovoří jasně: „*Stát chrání kulturní památky jako nedílnou součást kulturního dědictví lidu, svědectví jeho dějin, významného činitele životního prostředí a nenahraditelné bohatství státu*“.

§ 6 téhož zákona navíc umožňuje část krajinného celku vyhlásit jako památkovou zónu, která je zákonem definována jako „*Území sídelního útvaru nebo jeho části s menším podílem kulturních památek, historické prostředí nebo část krajinného celku, které vykazují významné kulturní hodnoty*“. V reakci na tuto definici Weber a Šantrůčková (2017) připomínají, že zásadním kritériem pro výběr chráněného území je význam památek a kulturních hodnot. Zdůrazňují proto nutnost prohloubení poznatků o kulturním a historickém významu krajiny, monitorování stavu památkových zón a v neposlední řadě také součinnost ochrany přírody, památkové péče a územního plánování.

Dále je třeba zmínit § 2 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který ochranu a přírody a krajiny definuje nejen jako péči o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich společenstva, ale také jako péči o neživou složkou přírody jako jsou horniny a nerosty. Je však zřejmé, že předmětem ochrany je dle tohoto zákona především živá příroda (Saktorová, 2014). Zákon dále zmiňuje péči o ekologické systémy, krajinné celky a vzhled krajiny. Nezapomíná ani na ochranu krajinného rázu, jenž je dle § 12 „*zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti*“. „*Území s harmonicky utvářenou krajinou ...*

popřípadě s dochovanými památkami historického osídlení“ je možné prohlásit za chráněné krajinné oblasti na základě § 25 téhož zákona.

V neposlední řadě je třeba připomenout i Ústavu České republiky, která ve své preambuli stanovuje odhodlání „*společně střežit a rozvíjet zděděné přírodní a kulturní, hmotné a duchovní bohatství*“. Dále podle čl. 7 „*stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství*“.

Za zmínku stojí také pohled na ochranu kulturní krajiny Výboru pro světové dědictví. Ten hovoří o tom, že ochrana může přispět k moderním technikám udržitelného využívání půdy a může zachovat nebo dokonce zlepšit přírodní hodnoty v krajině. Východisko vidí také v existenci tradičních způsobů obdělávání půdy, které podporují biodiverzitu. Jak píše Kyselka (2017), ta je ohrožena hlavně zánikem biotopů nebo jejich zmenšováním a rozdělováním, a to hlavně vlivem intenzivního zemědělství, výstavby komunikace a sídel. Východisko vidí ve vytváření ekologických sítí, jejichž prvky jsou biocentra propojená biokoridory. Tuto síť tvoří v České republice tzv. územní systém ekologické stability (ÚSES) (Ministerstvo životního prostředí, ©2012).

V otázce ochrany kulturní krajiny je důležité zaměřit se i na její autentický koncept. Ten by měl být s ohledem na dynamickou strukturu kulturní krajiny po celém světě přizpůsoben jednolitým typům krajiny (Hanspach a kol., 2016).

O nástrojích politiky, které je potřeba využít k ochraně naší krajiny, hovoří Pražan a Ratering (2000). Kromě legislativy, státního vlastnictví a ekonomických prostředků, zmiňují také komunikaci s uživateli těchto krajin. Oproti tomu se otázkou nefunkční ochrany kulturní krajiny zabývá Dočkal (2000) a apeluje na orgány ochrany přírody a jejich nutnost spolupráce s odborníky nejen na přírodní, ale i kulturní dědictví. Za stěžejní však považuje správný výklad a aplikaci zákonů o ochraně přírody a krajiny.

Kulturní krajina je historickým dědictvím, ale zároveň utváří náš současný domov. Tvoří nejen identitu našeho národa, ale poskytuje nám i podněty pro uměleckou tvorbu. Vytváří ekologickou stabilitu a díky paměti krajiny nám umožňuje identifikovat relikty dávné minulosti (Weber, 2017). Těmito relikty jsou právě středověké plužiny (Gojda, 2000).

3.2 Plužiny

3.2.1 Plužina – definice a význam

Během vrcholného středověku se plužina stala základním hospodářským předpokladem existence sídla (Lokoč a Lokočová, 2010). Vondrušková a Vondruška (2014) plužinu charakterizují jako území, na kterém se nacházela veškerá orná půda jedné vesnice. Podobný pohled nabízí Nekuda (2007), který plužinu definuje jako nedílnou součást středověké vesnice. Ty byly zakládány převážně v rovinatém nebo

mírném terénu, který byl vhodný i pro vytvoření a následnou dostupnost plužiny, a zároveň blízkosti vodních zdrojů (Černý, 1979). Šantrůčková (2019) charakterizuje plužiny jako doklad tradičního způsobu organizace půdy v rámci katastrálního území. Gojda (2000) nabízí poněkud poetičtější pohled na plužiny. Říká, že plužiny propůjčovaly podobu krajině po staletí.

Černý (1992) definuje plužinu jako „*všechny polní tratě a úseky uvnitř územního katastru dané vsi*“, přičemž úsek označuje za „*soubor krátkých parcel*“. Velikost parcel je dána typem plužiny (Černý, 1979) a trať popisuje Černý (1992) jako „*ucelený soubor stejně probíhajících dlouhých parcel*“. Černý (1979) ještě zmiňuje definici tzv. zaniklé plužiny. Tou se rozumí taková plužina, jejíž parcely pokrývá les nebo je využívána jako pastvina, louka nebo pole. Vedle tohoto termínu popisuje i neobdělávanou plužinu, tzv. pustou plužinu, která byla opuštěna svým obyvatelstvem.

Velikosti plužin byly dané docházkovou vzdáleností od sídla k osetým plochám. Jejich vnitřní členění zůstalo neměnné až do období kolektivizace. V dnešní době plužiny nalezneme převážně poblíž horských vesnic (Lokoč a Lokočová, 2010). Obdobou pozůstatků středověkých plužin jsou ve Velké Británii tzv. *hedgerows*, jimiž se zabývá např. Hoskins (2013), či McCollin (2000).

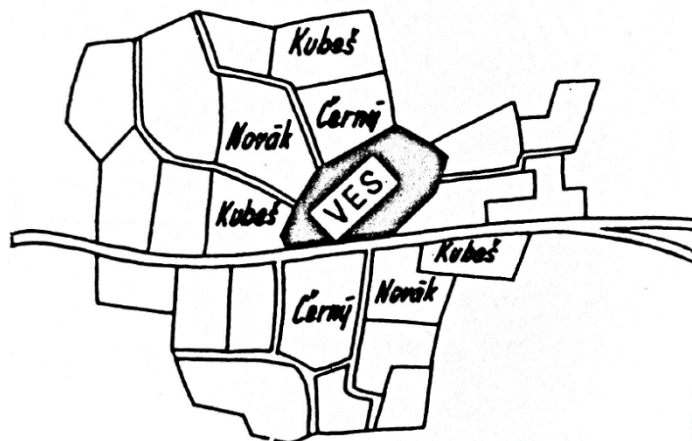
3.2.2 Charakteristika jednotlivých typů plužin

Černý (1979) rozlišuje několik typů plužin na základě jejího složení a geografického vztahu k půdorysu osady a poukazuje na to, že jednotlivé části plužiny se od sebe nemusejí lišit pouze svým tvarem a velikostí, ale také tvarem, šířkou a délkou svých parcel. Podobné rozdělení popisují i Lokoč a Lokočová (2010), Vondrušková a Vondruška (2014), či Löw a Míchal (2003), což potvrzuje Sklenička a Pittnerová (2005). Stáří jednotlivých typů plužin může být určeno pomocí srovnávací metody odvozující podobu staršího stavu a pomocí nepřímých svědectví, která však vykazují různou pravděpodobnost (Klír a kol., 2008).

Vondrušková a Vondruška (2014) hovoří o tom, že půdorys dané vesnice odpovídá podobě plužiny. Nekuda (2007) říká, že jednotlivé typy plužin jsou definovány způsobem uspořádání polí a jejich dělením mezi jednotlivá hospodářství.

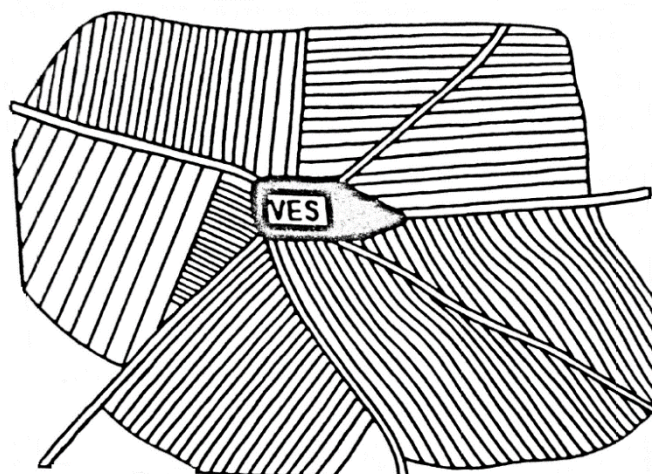
Lokoč a Lokočová (2010) popisují **plužinu úsekovou** jako nejstarší typ plužiny, což potvrzuje i Fanta a kol. (2022). I přes to, že byly v období vrcholně středověké kolonizace pozměněny na nepravé traťové plužiny, zejména v oblastech s příznivými zemědělskými podmínkami (Fanta a kol., 2022), začaly se znovu v objevovat v novověku a svoji strukturu si zachovaly dodnes. Z Obr. 1 je patrné, že jsou typické svými úseky nepravidelných tvarů a různých velikostí (Lokoč a Lokočová, 2010). Úseky jsou rozděleny na parcely s odlišnou velikostí i tvarem, což bylo dáno nerovností terénu (Černý, 1979). Vondrušková a Vondruška (2014) dodávají, že

součástí plužin byly domy, obklopené ovocnými stromy. Tyto plužiny označují jako plužiny **blokové**. Byly poměrně malé, což bylo dáno řídké obydlenými zemědělskými osadami v době před začátkem středověké kolonizace (Vondrušková a Vondruška, 2014). Sklenička a Pittnerová (2005) dodávají, že jednotlivé parcely mohou zemědělci patřit i na více místech katastru.

Obr. 1: Úseková plužina (Černý, 1979)

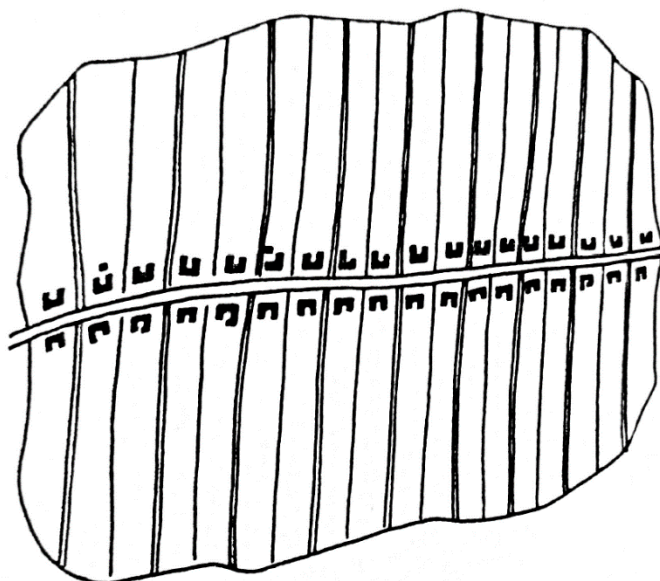
Trojpolní systém hospodaření a zemědělská technika dala vznik **traťové plužině** (Obr. 2). Tyto plužiny vznikaly v nově osídleném území. Měly větší rozlohu a byly rozděleny do trojicí celistvých ploch a tzv. tratí (bloky stejné velikosti), přičemž těžké pluhy vytvářely podélné řemenovité dělení všech jednotlivých bloků, které tak získaly hranice a vytvořily velice dlouhé, rovnoběžné a úzké pásy parcel. Každá z tratí byla osévána, a to v tříletém cyklu, kdy se střídal ozim, jarní obilnina nebo ležela ladem (Lokoč a Lokočová, 2010). Pole byla stejně široká jako šířka pozemku, na které usedlost ležela. Jednotlivé tratě obkružovaly celou vesnici (Vondrušková a Vondruška, 2014). Sekundárním rozdělením traťové plužiny vznikla **npravá traťová plužina** (Černý, 1979), která se však liší velikostí tratí, které jsou menší, mají nepravidelný tvar a parcely uvnitř tratí jsou různě široké.

Obr. 2: Traťová plužina (Černý, 1979)

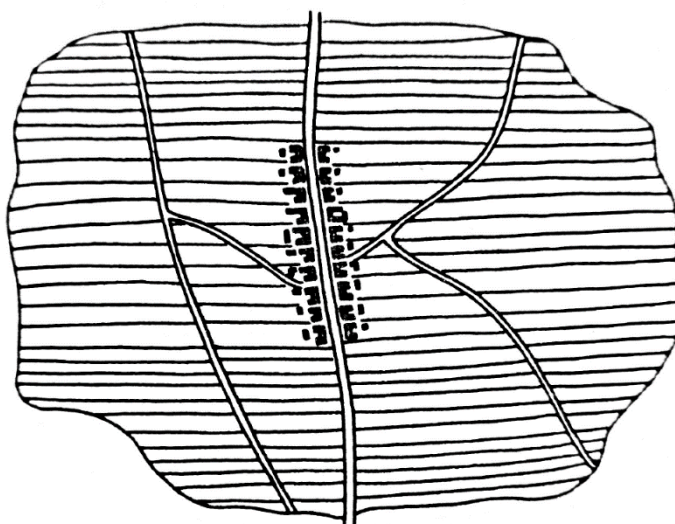
Třetím typem plužiny byly **dominikální plužiny** (Obr. 3), jejíž pozemky patřily panskému dvoru, nikoli vesnici a patřily tedy jednomu majiteli. Měly pravidelný obdélníkový tvar a byly poměrně velké. Postrádaly vnitřní členění a byly lemovány alejemi ovocných stromů. Ty byly soustředěny ke středu, kde ležel zámek nebo dvůr (Lokoč a Lokočová, 2010).

Lokoč a Lokočová (2010) dále popisují **lánové plužiny**. Jak již název napovídá, jsou tvořeny pravidelnými širokými pásy, jejichž šířka odpovídala hustotě zástavby dané obce. Hranice pozemků byly lemovány polními cestami vedoucími k jednotlivým statkům. Později se podél cest objevovaly i náletové dřeviny. Zakládány byly v období pozdní středověké kolonizace v podhorských oblastech, což potvrzuje i Fanta a kol. (2022). Byly zakládány podél vodních toků nebo cest společně s lesními lánovými vesnicemi. Pozemky ležely v jednom pásu a procházely celým územím vesnice, s jejíž osou svíraly pravý úhel (Lokoč a Lokočová, 2010). Vyskytují se v rovinném a zvlněném území (Černý, 1979). Vondrušková a Vondruška (2014) tuto plužinu nazývají také jako **záhumenicovou, či pásovou** a dodávají, že se objevuje spíše na Moravě než v Čechách. Pozůstatky těchto plužiny se nacházejí v zaniklých vsích Ovčinec na Vyškovsku, Bystřec a ve vsi Vilémov (Nekuda, 2007).

Obr. 3: Záhumenicová plužina (Černý, 1979)

Vondrušková a Vondruška (2014) a Černý (1979) dále zmiňují kombinaci traťové a záhumenicové plužiny, které tvoří **plužinu délkovou**. Ta vznikala po třicetileté válce na místech, kde se zvětšovala pole a kde docházelo k celkovému rozrůstání zástavby. Na Obr. 4 je vidět, že její pozemky jsou rovnoběžně rozděleny do dlouhých záhumenicových pásů (Vondrušková a Vondruška, 2014), které jsou připojeny k osadě (Černý, 1979). Vyskytuje se v místech, kde roviny přecházejí do vyšších poloh (Sklenička a Pittnerová, 2005).

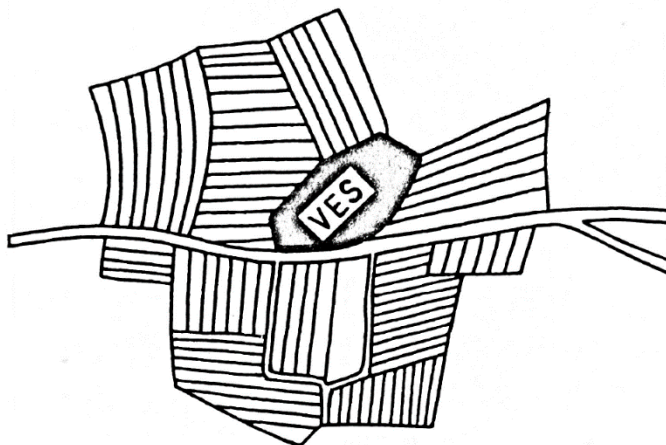

Obr. 4: Délková plužina (Černý, 1979)

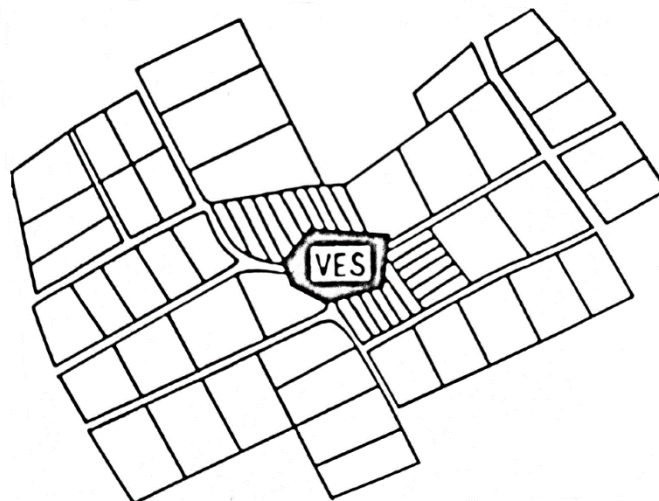
Paprsčité, či klínové plužiny (Obr. 5) jsou typické pro období pozdně středověké kolonizace, ale jejich podstatná část se zachovala dodnes. Jednotlivé parcely jsou charakteristické svým klínovitým tvarem a obkružují celý statek, ke kterému náleží. K okraji katastru se parcely rozšiřují. Hranice pozemků byly tvořeny polními cestami s kamenicemi (Lokoč a Lokočová, 2010).

Dalším typem, které Lokoč a Lokočová (2010) zmiňují, jsou **dělené úsekové plužiny**, jenž vznikly sekundárním rozdělením úsekových plužin. Úseky jsou rozdělené na rovnoběžné parcely (Černý, 1979). Ač je zde patrná podobnost s traťovými plužinami, jsou tyto plužiny mladší. Vondrušková a Vondruška (2014) datují jejich vznik do dob vývoje horských osad, kdy docházelo k rozdělování půdy mezi dědice, což dokládá Nekuda (2007) na příkladu zaniklé obce Přivyšina na Blatensku.

Obr. 5: Plužina dělených úseků (Černý, 1979)

Černý (1979) zmiňuje **plužinu scelených úseků**, která je dle Obr. 6 typická svou schematicností. Tvoří ji rovnoběžné pásy, které jsou složeny z obdélníkových parcel. Pásy jsou od sebe oddělené rovnými cestami.

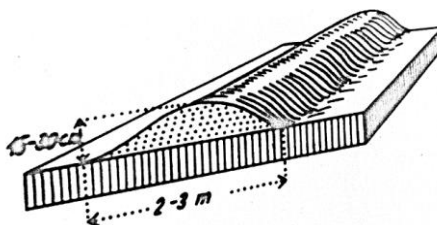

Obr. 6: Plužina scelených úseků (Černý, 1979)

3.2.3 Prvky zaniklých plužin

Průzkum zaniklých středověkých plužin je umožněn díky přítomnosti reliktnů, které se dochovaly do současné doby, a to především v lesích (Černý, 1979). Nejvíce nápadnými prvky zaniklých středověkých plužin jsou dle Černého (1992) pozůstatky mezí, tzv. **mezní pásy**, které oddělovaly sousední parcely. Byly budovány z materiálu, který odpovídal terénu, ve kterém se nacházely, a to buď z hlíny nebo kamení. Probíhaly ve směru vrstevnic, aby při dešťových srážkách nedocházelo k odtoku ornice a také z důvodu snazší orby (Černý, 1979). Na základě příčného řezu rozlišuje Černý (1979) mezní pásy na tři čtyři typy: valovitý, schodkovitý, terasovitý a zlomový.

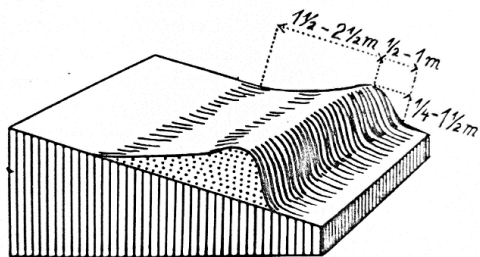
Valovitý mezní pás (Obr. 7) je přítomen v plochém terénu. Příčný průřez má tvar zploštělého valu o výšce až 30 cm a šířce až 3 m se zrcadlovitě symetrickým úbočím.

Obr. 7: Mezní pás valovitý (Černý, 1979)

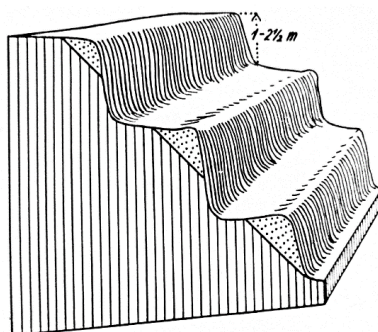
Schodkovitý mezní pás (Obr. 8) se objevuje v kopcovitém terénu a podle svého názvu tvoří v průřezu tvar oblého schodu s vodorovnou, či nepatrně zvednutou horní

plochou, která měla zachycovat přebytečnou srážkovou vodu. Dosahuje výšky až 1,5 m a šířky až 3 m.

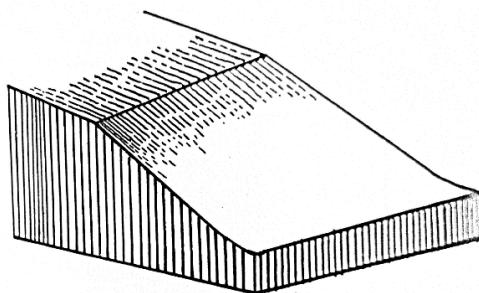
Obr. 8: Mezní pás schodkovitý (Černý, 1979)

Terasovitý (nás povitý) mezní pás (Obr. 9) se nachází v prudce kopcovitém terénu. Její stavba zabraňuje stékání vody do údolí a odnos orné půdy. Výsledkem jsou užší parcely a pásy tvořící terasovité předěly o výšce až 2,5 m.

Obr. 9: Mezní pás terasovitý (Černý, 1979)

Posledním typem je celkem vzácný **zlomový mezní pás** (Obr. 10), přítomný v nepříliš svažitém terénu, který byl podle všeho vlivem dešťových srážek přeměněn ze schodkovitého pásu (Černý, 1979).

Obr. 10: Mezní pás zlomový (Černý, 1979)

Dalšími typickými znaky jsou úzké pruhy – **záhony** oddělené **mezizáhonovou rýhou**. Záhony podélně nebo příčně rozdělují parcely do tratí nebo úseků a jejich původ spočívá ve způsobu orby (Černý, 1992). Dále jsou to **haldy posbíraného kamení** lemující parcely a mezní pásy. Někdy mohly hromady kamení ležet i uprostřed parcel. Dalším neméně zajímavým prvkem jsou tzv. **vyčištěné terény**. Jedná se o omezené lesní prostory, které jsou záměrně zbavené veškerého kamení, které je v okolí těchto ploch naopak přítomné hojně. Dalším reliktem zaniklých středověkých plužin jsou i tzv. **polní terasy**, nejčastěji se vyskytující v lesích (Černý, 1979).

3.2.4 Vývoj, význam a zánik plužin v minulosti

Ve středověku byly jednotlivé části plužiny využívány rozdílným způsobem, a to s ohledem na kvalitu půd, jejich fyzikální vlastnosti, osevní postup, umístění a dostupnost pozemku. Důležité bylo také prostorové uspořádání plužiny a v neposlední řadě byl kladen důraz na sklizeň a její rizika. Lidé tak měli možnost využívat půdu podle svých aktuálních potřeb, jelikož nabízela různé možnosti zemědělského využití. Svou roli hrála i přítomnost komplikovaných terénních podmínek, jež byly v některých případech důvodem pro nejednotnost pozemků (Klír a kol., 2008).

Stěžejní roli ve způsobu využívání plužin hrálo období středověké kolonizace ve 12. – 13. století, a to především díky vývoji zemědělské techniky, ale také zavedení trojpolního systému hospodaření. Obojí dalo vzniknout traťové plužině (Beranová a Kubačák, 2010). V tomto období začaly vznikat přesně vyměřené plužiny, namísto nepravidelných polí, která již nebyla žádoucí. Vrchnost za ně vyžadovala zavedení feudální renty, kterou musel odvádět každý rolník (Gojda, 2000). Rychlý nárůst obyvatel, rozšiřující se města a počínající potravinová nesoběstačnost si vyžádaly rozšíření zemědělské půdy na úkor lesních ploch (Lipský, 2000).

Z hlediska majetkových poměrů patřily zemědělsky využívané plužiny vrchnosti, a to i v případě, že zarostla lesem. Ve zcela ojedinělých případech plužiny patřily poddaným, případně celé vesnici (Černý, 1979).

Vnitřní kolonizace a vznik plužin však přinesly také negativní vliv na životní prostředí. Na příkladu regionu Drahanské vrchoviny popisuje Černý (1992) změny krajiny ze 13. a počátku 14. století, kdy byl les nahrazen plužinami. Toto odlesnění přispělo k rychlejšímu vysychání půdy, snížení hladiny spodních vod, splachování půdy po dešti a další problémy s tím související (Černý, 1992).

Nedílnou součástí vzniku středověkých sídelních areálů byl i jejich zánik, který byl doprovázen **zánikem plužin**. Zánik je možné chápat jako přizpůsobení se měnícím podmínkám prostředí a proměnám, které souvisejí s využíváním plužin. Ne každé

sídlo však zaniklo stejným způsobem (Klír a kol., 2008). V případě zaniklých osad a jejich plužin v regionu Dražanské vrchoviny se Černý (1992) domnívá, že příčinou jejich zániku byly nepříznivé hospodářské podmínky, války a jejich následky, mor, odchod obyvatelstva do výhodněji situovaných míst nebo měst (Černý, 1979), nebo vymření obyvatelstva (Černý, 1992). Jako jednu z příčin zmiňuje i odstup od trojpolního systému hospodaření. Ta se ale vzhledem k výsledkům jeho práce jeví jako nepravděpodobná. Dále zmiňuje směnu částí neúrodných plužin za úrodnější části polí sousední zaniklé vsi, kterou dokládá na příkladu ruprechtovské a ježkovské plužiny. Někdy však zůstává zánik středověkých osad a jejich plužin této oblasti neobjasněn (Černý, 1992).

Po zániku plužiny mohly nastat **tři různé vývojové situace**. První situace je z hlediska dalších výzkumů pozůstatků historických plužin výhodná, neboť umožnila zakonzervování reliéfových stop v terénu. Ta nastala tehdy, když celá plužina zarostla lesem (Černý, 1972), což v mnoha případech přispělo k obnově ekologicky stabilnější krajiny (Černý, 1992). Dalším možným scénářem byla situace, že plužina začala být využívána jako louka, či pastvina (Černý, 1992). Poslední možností bylo sloučení plužiny s jinými plužinami v okolí, patřícím sousedním vsím (Černý, 1992). Klír a kol. (2008) zároveň podotýká, že o zánik plužiny se nejedná v případě, že se mění její využití, např. na již zmíněné louky, či pastviny.

Bílá (2015) datuje zánik středověkých vesnic do 14. a 15. století a jeho příčinu vidí v zemědělském vytěžení krajiny, odlesnění a v ekonomických a válečných událostech. Černý (1992) však dodává, že dle písemných záznamů se zánik plužin táhl až do předminulého století.

3.2.5 Význam a využití plužin v současnosti

V současné době jsou plužiny v naší krajině přítomné pouze jako pozůstatky středověkých plužin, které již neplní svou původní funkci. Jejich přítomnost přináší především historickou hodnotu (Pittnerová a kol., 2009). I přes to, že Černý (1992) datuje první zánik stop po zemědělských osadách a jejich plužinách do doby před 4-5 stoletími, kdy došlo k rozorání reliéfových pozůstatků, k jejich dramatické likvidaci došlo až se scelováním pozemků v minulém století. To potvrzuje i Sklenička a kol. (2009), který označuje intenzifikaci zemědělství a následné scelování pozemků za jednu z hlavních příčin zániku středověkých plužin, společně s využíváním půdy v přilehlých oblastech. Oproti tomu oblasti s převahou pastvin jsou pro zachování těchto krajin klíčové (Sklenička a kol., 2017). Zánik plužin byl patrný především v místech, které nebyly stabilizovány mezemi, z čehož vyplývá, že ochrana mezí je stěžejním krokem k ochraně pozůstatků středověkých plužin (Pittnerová a kol., 2009). Ty se dochovaly především v okrajových oblastech s rozptýlenými dřevinami, které nebyly tolik zasaženy intenzifikací zemědělství (Sklenička a Pittnerová, 2005). Při zániku historických plužin hrají významnou roli také majetkové poměry. Pozemky,

kteře jsou obdělávány nájemci, mohou být snadněji zmenšené než pole, která jsou obhospodařována svými majiteli. Toto tvrzení doplňuje Sklenička a kol. (2017) skutečností, že hranice pozemků jednotlivých majitelů často korespondují právě s mezemi a zvyšuje se tak šance, že původní velikosti a tvary pozemků budou zachovány.

V dnešní době jsou plužiny cenné především z hlediska **historického**. Snad proto jsou dnes pozůstatky zaniklých středověkých plužin předmětem výzkumu mnoha vědců a hrají tak důležitou roli v rovině **studijní a výzkumné** (Pittnerová a kol., 2009). Prostřednictvím leteckých snímků (Zímová a kol., 2013), místních pověstí a lidových tradic, regionální historie, písemných archivních pramenů a publikací zabývajících se naší historií, je možné ukázat pohled na středověkou krajinu, zjistit, jaké panovaly životní podmínky obyvatel středověkých vesnic, jaké změny přineslo osídlení krajiny a přispět tak poskládání obrazu naší historie, včetně pohledu na ekologické dopady tohoto vývoje (Černý, 1992).

Rozsáhlý výzkum zaniklých středověkých osad a jejich plužin prováděl etapovitě mezi roky 1953 a 1990 na území Dražanské vrchoviny v České republice Ervín Černý. Zkoumané území o rozloze asi 650 km² začalo být pokrýváno osadami a plužinami od období kolonizace ve 13. století a jeho výzkum přinesl mnoho poznatků. Na jeho práci navázali svými výzkumy J. Doležel a J. Šrot (Černý, 1992).

Průzkum zaniklých středověkých plužin byl umožněn zejména díky jejich zarůstání lesem po zániku osad a jejich plužin, a jejich přeměnou na louky a pastviny (Černý, 1992). Výzkum reliktnů však znesnadnila těžká technika, která narušuje povrch lesního terénu, vláčení poražených stromů, či ponechávání lesního odpadu v lesích (Černý, 1992). Dále to byly meliorace, stavby dálnic, přehrad a sídlišť, které znesnadnily výzkum zaniklých plužin. Jejich reliéf byl ničen i v důsledku pastvy dobytka, prasat a koní, ale také při vysazování lesních školek, či spontánním zarůstáním rostlinami apod. (Černý, 1979). Výzkum reliktnů však znesnadnila těžká technika, která narušuje povrch lesního terénu, vláčení poražených stromů, či ponechávání lesního odpadu v lesích (Černý, 1992).

Pozůstatky plužin jsou významné také z hlediska **estetické funkce**, jelikož vytvářejí krajinné dominanty a vizuálně cenné útvary, a udávají tak typický a neopakovatelný krajinný ráz, který hraje roli v **identitě krajiny** (Pittnerová a kol., 2009), což potvrzují i Sklenička a Pittnerová (2005). Jejich estetickou hodnotu zmiňuje i Vorel (1999), který ji vidí nejen v charakteristickém členění zemědělských ploch, kde je zmínka o plužinách patrná, ale esteticky vidí i v krajině plné mezí a liniové zeleně.

Zachovalé pozůstatky plužin se vyznačují i **ekologickou funkcí**, o které se zmiňuje např. Carlier a Moran (2019). Hrají významnou roli v ochraně biodiverzity (Pittnerová a kol., 2009), což potvrzuje i Arnaiz-Schmitz a kol. (2018). Jejich přítomnost vytváří podmínky pro ochranu zachování biologické rozmanitosti a poskytuje vhodná

stanoviště pro opylování (Špulerová, 2013). Relikty, které se vyznačují strukturní složitostí a rozmanitou vegetací, slouží také jako koridory umožňující pohyb živočichů mezi jednotlivými lesními stanovišti přes jinak členitou krajinu (Forman a Baudry, 1984). Tyto koridory zvyšují populační životaschopnost druhů vyskytujících se v izolovaném prostředí, umožňují tok genů a v neposlední řadě jsou také biotopem pro lesní faunu (Davies a Pullin, 2007). Skutečnost, že jsou meze nezastupitelným prvkem zajišťujícím v krajině konektivitu, potvrzuje i Šitnerová a kol., (2020).

Regulační funkci zmiňuje Špulerová (2013), která hovoří o regulaci mikroklimatu, tedy zachování příznivého klimatu v dané oblasti. Dále zmiňuje regulaci koloběhu živin v půdě a v neposlední řadě o **zadržování vody** v krajině během většího množství srážek a následnému snížení rizika povodní. Totéž zmiňuje také Holden a kol. (2019).

Pittnerová a kol. (2009) dále hovoří o **kulturní funkci** a **rekreační funkci** zmiňuje např. Assandri a kol. (2018), či Molnárová (2008), která ji popisuje jako hlavní funkci venkovské krajiny, společně se zdrojem příjmů místních obyvatel.

Zemědělské funkci se věnuje Sklenička a kol. (2009), který říká, že využívat pozůstatky středověkých plužin primárně k zemědělské produkci nepovažuje za vhodné, což dokládají výsledky jeho práce, které ukazují, že pozůstatky plužin se dochovaly především v méně úrodných oblastech (Sklenička a kol., 2017).

Meze, které jsou součástí pozůstatků středověkých plužin, mají v zemědělsky využívané krajině **protierozní význam** (Lokoč a Ulčák, 2009), což na příkladu zemědělských pozemků potvrzuje i Xiong a kol. (2010).

3.2.6 Ochrana plužin

Plužiny představují krajinu s vysokou historickou a estetickou hodnotou. Tvoří nejmalebnější krajiny, které je potřeba chránit (Sklenička a kol. 2009). Jejich zachování a následné navržení principů jejich ochrany by měly být navrhovány s ohledem na jejich významnou roli v současné krajině (Pittnerová a kol., 2009).

Sklenička a Pittnerová (2005) zmiňují úlohu pozemkových úprav v ochraně dochovaných reliktních středověkých plužin. Za podstatný krok v ohleduplném přístupu při pozemkových úpravách považují především definování plužin a jejich kategorizaci. Pittnerová a kol. (2009) také hovoří o důležitosti pozemkových úprav, které považuje za podstatný nástroj nejen z hlediska ochrany plužin, ale také z hlediska jejich obnovy. Stěžejní roli zde hraje úprava vlastnických poměrů k jednotlivým pozemkům, jejichž majitelé by mohli k této obnově přispět, a rozhodovat tak o dalším vývoji a managementu svých pozemků sami (Pittnerová a kol., 2009). V České republice, kde vlivem komunismu bylo hospodaření založené na soukromém vlastnictví půdy na poměrně dlouhou dobu přerušeno, tento přístup však uspokojujivé výsledky nepřináší (Sklenička a kol., 2009). Přestože zemědělci měli znovu možnost pracovat na vlastní půdě, tuto možnost využil pouze zlomek vlastníků půdy. Většina

zemědělské půdy v České republice je proto obhospodařována nájemci, kteří jsou často motivováni pouze krátkodobým ziskem a postrádají motivaci k tomu, aby investovali do půdy a ochrany krajiny. Z toho vyplývá, že k úbytku těchto krajín dochází zejména v místech, kde je půda obdělávána nájemci (Sklenička a kol., 2017). Sklenička a kol. (2017) dále hovoří o dotacích, které považuje za významný nástroj ochrany krajín s plužinami. Jejich pozitivní dopad na zachování plužin je ovšem patrný pouze v případě, že jsou dotace využívány majiteli pozemků.

V důsledku zmenšování komunit zemědělců a mizejícího vztahu zemědělce k orné půdě, by se tak ochrana plužin měla zaměřit spíše na právní ochranu. Zákony ochrany plužin sice nezmiňují, nicméně ji při jejich detailnějším studiu v několika definicích nepřímo dohledat můžeme (Sklenička a kol., 2009).

Prvním příkladem je § 12 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, jenž stanovuje ochranu krajinného rázu a přírodního parku, tedy přírodní, kulturní a historické charakteristiky daného místa, kterými plužiny bezesporu jsou. § 6 dále umožňuje registraci významných krajinných prvků, kterými jsou dle definice § 3 „*ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotné části krajiny utvářející její typický vzhled nebo přispívající k udržení její stability*“, včetně remízů a mezí, jejichž ochrana je dle Pittnerové a kol. (2009) pro zachování ekologické stability krajiny stěžejní. § 3 zákona o ochraně přírody a krajiny dále definuje územní systém ekologické stability krajiny (ÚSES). Tím je „*vzájemně propojený soubor přirozených i pozměněných, avšak přírodě blízkých ekosystémů, které udržují přírodní rovnováhu*“. Jeho skladebnou součástí jsou biokoridory umožňující migraci živočichů mezi jednotlivými biocentry (Ministerstvo životního prostředí, ©2012). Davies a Pullin (2007) označují zachovalé relikt středověkých plužin v podobě mezí za biokoridor živočichů, z čehož vyplývá, že ÚSES se stává významným prostředkem ochrany pozůstatků středověkých plužin. Plužiny mohou být také chráněny § 7 téhož zákona, který mluví o ochraně dřevin před jejich poškozováním.

Jejich ochranu dále zajišťuje § 4 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, který vymezuje ochranu národních kulturních památek tvořících kulturní bohatství národa. § 5 a 6 téhož zákona, stanovující památkovou rezervaci a památkovou zónu lze taktéž považovat za nástroj ochrany plužin, jelikož popisují ochranu území, „*jehož charakter a prostředí určuje soubor nemovitých kulturních památek, popřípadě archeologických nálezů*“ a „*území sídelního útvaru nebo jeho části s menším podílem kulturních památek, historické prostředí nebo část krajinného celku, které vykazují významné kulturní hodnoty*“.

Pozůstatky plužin mohou být chráněny i zákonem č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, jehož cílem je dle § 18 chránit přírodní a kulturní hodnoty daného území, a krajinu, kterou zákon pokládá za podstatu totožnosti obyvatel těchto krajín. Jak již bylo zmíněno výše, pozůstatky plužin mají svou ekologickou funkci

(Pittnerová a kol., 2009). Poškození dřevin, které by mohlo způsobit snížení jejich ekologických funkcí, zakazuje vyhláška č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení. Pittnerová (2007) hovoří v souvislosti s ochranou dochovaných reliktních plužin i o významu statutu významného krajinného prvku.

Další zmínku o ochraně krajín s pluzinami přináší Výbor pro světové dědictví, který chrání kulturní krajiny, jako spojení díla přírody a člověka. Říká, že jsou příkladem vývoje lidské společnosti a osídlení v průběhu historie, což pozůstatky pluzin bezesporu jsou. Ochranu pluzin zmiňuje i Evropská úmluva o krajinně, v platném znění (2000). Zavazuje smluvní strany nejen k právnímu uznání krajiny jako hlavní složky životního prostředí, a také k provádění krajinné politiky, která bude zaměřená na péči a ochranu o krajinu. Tím se rozumí zavedení činností, které povedou k zachování jedinečných vlastností krajiny, včetně její historické hodnoty, které byly utvářeny přírodou a člověkem.

Ochrana zemědělských ekosystémů je důležitá také kvůli ochraně biodiverzity. V důsledku nedostatečných odborných znalostí, nedostatečného poznání a docenění těchto ekosystémů však dochází k poklesu biologické rozmanitosti. Ochrana historických struktur zemědělské krajiny je důležitá také z důvodu zachování příznivého klimatu dané oblasti, koloběhu živin a zadržování vody v krajinně, které hraje významnou roli při regulaci vodních zdrojů (Špulerová, 2013).

Přítomnost mezí, které lemovaly jednotlivé parcely, mohou být nejen významným estetickým prvkem krajiny, ale mohou také zvýšit ekologickou hodnotu krajiny (Pittnerová a kol., 2009). Meze jsou však vlivem intenzifikace zemědělství a scelováním pozemků ničeny, neboť dochází k rozorávání mezí a remízků (Lázníčka, 2010). Vlivem intenzivního zemědělství tedy dochází v České republice k výraznému zániku pozůstatků středověkých pluzin, a to zejména v oblastech, kde pluziny nejsou ohraničeny mezemi, z čehož vyplývá, že ochrana mezí by měla být jedním z hlavních principů ochrany pozůstatků pluzin (Pittnerová a kol., 2009).

Kromě skutečnosti, že ochrana pluzin zatím není přesně stanovena zákonem, existuje ještě další příčina, která znesnadňuje jejich ochranu, a tou je množství oborů, pod které pluziny jakožto kulturní krajina spadají. Pojetí ochrany pluzin se tak stává nejednotným, kromě toho má každá ze zúčastněných stran na pluziny odlišný pohled. Odborníci vnímají pluziny jinak než zemědělci, a ti je naopak vidí jinak než místní lidé. Zcela odlišný pohled na ochranu pluzin může mít široká veřejnost (Molnárová, 2016).

Doporučení pro realizaci ochrany pozůstatků středověkých pluzin přináší Sklenička a kol. (2009), který stejně jako Weber (2017), navrhuje zavedení klasifikace krajín s pozůstatky pluzin podle jejich typu, úrovně zachování, estetické hodnoty apod. Na základě této klasifikace by tak mohly být vyhodnoceny pluziny vykazující nejvyšší úroveň zachování a vyžadující právní ochranu. Naopak krajiny s pluzinami, ve kterých

došlo nevratným změnám, by pro ochranu vhodné nebyly. Chráněné plužiny by tak mohly poskytnout krajině vyšší ekologickou stabilitu. Vzhledem k jejich historické hodnotě mají také potenciál stát se jedním z vyhledávaných ekoturistických cílů, které hrají nezastupitelnou roli v zachování kulturní identity venkova a jeho ekonomickém rozvoji (Fanta a kol., 2022).

Řada autorů považuje ochranu pozůstatků středověkých plužin za nutnost, a to především díky jejich dnešnímu významu (Weber a Šantrůčková, 2017). Pro jejich zachování a obnovu je však stěžejní zájem veřejnosti a obyvatel krajin s plužinami. Často jsou to pouze oni, kdo dokáže definovat hodnoty, které jsou pro danou krajinu typické. Povědomí o jejich názorech, preferencích a jejich pohled na krajinu jsou jedním z pilířů ochrany těchto krajin (Moučková, 2016). Jelikož jsou pozůstatky středověkých plužin často součástí zemědělských ploch, či s nimi sousedí, pro jejich zachování je stěžejní i postoj zemědělců a jejich ochota tyto významné krajinné prvky chránit (Lokoč a Ulčák, 2009).

Pro zachování pozůstatků historických plužin je stěžejní znalost historického typu osídlení, která by měla být využita při případném budoucím vývoji sídel. Ten by měl respektovat historický kontext daného území a novou zástavbu by poté bylo možno harmonicky začlenit do krajiny (Kučera a kol., 2015).

Identita a krajinný ráz ovšem souvisí se způsobem života obyvatel těchto krajin, a změny krajiny by měly být rozhodnutím především těchto lidí. Často ale nastávají situace, kdy jsou změny v těchto krajinách prováděny bez konzultace s jejich obyvateli, a paradoxně tak vznikají místa, která si místní obyvatelé vůbec nepřejí (Šulová, 2000). Z toho vyplývá, že povědomí o potřebách a preferencích obyvatel těchto krajin, je nesmírně důležité. Pro potřeby této diplomové práce je důležité vědět, jaký vztah mají místní obyvatelé k reliktním středověkým plužinám.

4 Charakteristika studijního území

4.1 Okres Prachatice

Okres Prachatice se rozkládá v Jihočeském kraji. Jeho západní část sousedí s okresem Klatovy, severní část s okresem Strakonice, východní část s okresem České Budějovice a jihovýchodní část leží vedle okresu Český Krumlov. Jižní část okresu sousedí s Rakouskem a jihozápadní část se Spolkovou republikou Německo. Okres Prachatice zaujímá rozlohu 1 377 km² (Český statistický úřad ©2020).

S počtem obyvatel necelých 51 tis. je okres Prachatice nejméně obydleným okresem Jihočeského kraje, přičemž počet obyvatel zůstává z dlouhodobého hlediska přibližně stejný. Nízká hustota pohraniční části okresu je dána zánikem menších obcí, které po odsunu německého obyvatelstva lidé již znovu neosídlili (Český statistický úřad ©2022).

Většina okresu leží v nadmořské výšce 600–800 m a je tvořena podhorskou vrchovinou. Ta na jihozápadě začíná tvořit šumavské horské pásmo, které vytváří hranici se Spolkovou republikou Německo (Český statistický úřad ©2022).

Nadmořská výška a členitý terén jsou příčinou velmi rozdílných klimatických podmínek okresu, které se pohybují od mírně teplých až po chladné s průměrnými ročními srážkami od 500 mm v nížinách až do 1 500 mm na hřebenech (Český statistický úřad ©2022).

Okres Prachatice je tvořen rozlehlým jehličnatým a smíšeným lesním porostem, který pokrývá více než polovinu jeho plochy. Území je také bohaté na ložiska rašeliny (Šimková, 1992). Nejvýznamnějšími toky Prachaticka jsou řeky Vltava, která se vlévá do vodní nádrže Lipno, a řeka Blanice. Velmi významnou vodní plochou je ledovcové Plešné jezero, které se nachází v šumavské části okresu (Podhola, 2008).

Průmysl byl v okrese typická výrobou skla a dřeva, přičemž počátky zpracování skla sahají až do 14. století (Šimková, 1992). V dnešní době má okres Prachatice nejvyšší podíl osob zaměstnaných v průmyslu, přičemž zanedbatelný není ani podíl osob zaměstnaných ve stavebnictví nebo v zemědělství, který je v Jihočeském kraji dokonce nadprůměrný. Okres je protkán hustou silniční a železniční sítí (Český statistický úřad ©2022)

Architektura celého okresu je odrazem Zlaté stezky, obchodní komunikace, která spojovala Česko s Bavorskem. Slávu a bohatství Prachaticka z dob rozkvětu obchodu však mimo jiné poznamenal ve 20. století odsun německého obyvatelstva z pohraničí a po roce 1948 proběhla úplná likvidace několika obcí (Podhola, 2008).

Přírodní prostředí okresu umožňuje návštěvníkům krajiny provozovat například pěší turistiku. Navštívit mohou horu Boubín, která dominuje východní Šumavě a leží

v Národní přírodní rezervaci Boubínský prales. Ten patří k nejstarším chráněným pralesům střední Evropy (Klimek, 2010). Ve vnitrozemí jsou lesy již méně početné a vedle sídel se objevují spíše pole, louky a rybníky (Podhola, 2008).

V reakci na snahu o zachování přírodního prostředí a ochrany přírody byla v roce 1963 vyhlášena v okrese Chráněná krajinná oblast Šumava a v roce 1991 Národní park Šumava. Dále byla v roce 1989 na Šumavě organizací UNESCO vyhlášena biosférická rezervace, která je součástí celosvětové sítě biosférických rezervací (Šimková, 1992).

4.2 Okresní město Prachatice

Město Prachatice se rozkládá v nadmořské výšce 561 m n.m. v kotlině pod vrchem Libínem (1096 m), na kterém se nachází stejnojmenná rozhledna (Šimková, 1992).

Město tvoří 12 městských částí: Kahov, Libínské Sedlo, Městská Lhotka, Oseky, Ostrov, Perlovice, Podolí, Prachatice I a II, Stádlá, Staré Prachatice a Volovice. V Prachaticích žije k 1.1.2022 celkem 10 588 obyvatel (Český statistický úřad ©2022).

Okresní město má bohatou historii a ukrývá mnoho architektonických památek. Existence staré osady je doložena archeologickými nálezy již z 10. století, ale k založení města došlo až na přelomu 13. a 14. století. Rozmach města poté přerušily husitské války (Kubů, 2007). K největšímu rozvoji města došlo až v 16. století (Šimková, 1992). Jeho vznik a rozvoj je dán skutečností, že se Prachatice nachází na výhodné poloze významné středověké obchodní komunikace s názvem Zlatá stezka, vedoucí z Pasova do Čech (Podhola, 2008).

Město však bylo po období prosperity a bohatství, které bylo dáno vzkvétajícím obchodem Zlaté stezky, poznamenáno stavovským povstáním a následnou třicetiletou válkou. V 19. století byla velká část měšťanských domů zničena velkým požárem (Pilát, 1948). Město nebylo zasaženo nástupem kapitalismu, a i přes vznik velkých novodobých staveb si zachovalo svůj středověký ráz (Kubů, 2007). Ve druhé polovině 20. století však vznikla kolem historického centra sídliště panelových domů, které narušují krajinný ráz (Klimek, 2010). Po druhé světové válce byla z města odsunuta většina německého obyvatelstva a zůstali jen starousedlíci a hrstka nových obyvatel (Kubů, 2007).

Po zániku obchodní stezky v 18. století byli prachatičtí obyvatelé závislí především na zemědělské výrobě a výrobě pálenky, které jim zajišťovaly obživu (Kubů, 2007). Město bylo známé svou výrobou sladu, zpracováním dřeva, ale kvůli nedostatku většího průmyslu postupně chudlo (Pilát, 1948). I po roce 1918 patřilo zemědělství k hlavním zdrojům obživy vedle drobných řemeslníků (Kubů, 2007).

Se započítím stavby nových sídlišť po roce 1960 se historický ráz města začal vytrácet a začaly vznikat nové průmyslové podniky (Kubů, 2007). Historické centrum města si

však zachovalo svoji podobu a roku 1981 bylo vyhlášeno jako městská památková rezervace (Šimková, 1992).

Prachatice mají množství významných architektonických památek. Mezi ty nejvýznamnější patří pozdně gotický kostel sv. Jakuba, městské opevnění, nebo například renesanční radnice. V renesančním duchu se nese i architektura měšťanských domů (Klimek, 2010).

Město je obklopeno šumavskými lesy (Kubů, 2007). Celková výměra obce Prachatice je 3 892 ha, přičemž podíl zemědělské půdy tvoří 1 206 ha. Orná půda je zastoupena 377 ha a trvalý travní porost tvoří 735 ha. V obci převažuje nezemědělská půda, která tvoří 2 686 ha, z čehož 2 023 ha připadá na lesní pozemky a 28 ha tvoří vodní plochy (Český statistický úřad ©2022). Přítomnost zchovalých pozůstatků středověkých plužin je nejzřetelněji patrná v oblastech Libínského sedla, Perlovice a Volovice (Příloha 3).

5 Metodika

5.1 Výběr zájmové lokality

Pro účely práce bylo zapotřebí vybrat zájmovou lokalitu, která splňuje požadavky pro zpracování práce. Vhodné území se mělo nacházet na území jihočeského kraje. Dále bylo nutné, aby se jednalo o území s přítomností dochovaných reliktních středověkých plužin. Posledním požadavkem bylo vybrat takové území, které se nachází uvnitř jedné obce.

Podle těchto požadavků bylo vybráno okresní město Prachatice, jehož části s nejzřetelnějšími zachovalými pozůstatky středověkých plužin (Libínské sedlo, Perlovice a Volovice) byly zaneseny do mapy pomocí Prohlížečské služby WMS – ORTOFOTO, vyfotografovány a použity pro účely této práce.

5.2 Vytvoření dotazníku

Výzkum probíhal metodou dotazníkového šetření, což je metoda, která umožňuje získat kvantitativní data. Dotazník tvoří 19 otázek, přičemž 3 otázky jsou otevřeného typu, 14 otázek je uzavřených a 2 otázky jsou polouzavřené. Dotazník je rozdělen na dvě části. Část A je zaměřená na údaje o respondentovi a zjišťuje především to, zda je dotazovaný odborník v oboru zemědělství, zda má s tímto oborem praktické zkušenosti, studuje jej nebo nemá v oboru žádné zkušenosti. Dále také zkoumá, jaký má respondent vztah k místní krajině – zda je obyvatel, návštěvník, či zemědělec. Na základě těchto otázek bylo možné po vyhodnocení dotazníků posoudit, jaký má respondent vztah k místní krajině a do jaké míry je tímto vztahem ovlivněn při dotazování ve druhé části dotazníku. Část B zjišťuje potřeby a preference uživatelů krajin, ve kterých se plužiny nacházejí. Respondenti byli nejdříve dotazováni na vysvětlení slova plužina, jejich povědomí o přítomnosti plužin v místní krajině, a také na to, jaký význam pro ně má přítomnost plužin v místní krajině. Několik otázek se týkalo zjištění, zda by respondenti měli zájem o zachování, či obnovu plužin ve zmiňované krajině. Zjišťována byla i důležitost povědomí o přítomnosti plužin. Respondenti také měli hodnotit důležitost produkčních a mimoprodukčních funkcí místní krajiny s plužinami, a to na škále od 1 (zcela zásadní funkce) do 5 (žádná funkce). Nabízené odpovědi obsahovaly širokou škálu krajinných funkcí, od těch nejvhodnějších pro zachování krajiny, přes méně vhodné, až po ty, které se s myšlenkou zachování krajiny s plužinami zcela vylučovaly. Zásadní byla také otázka využití historických plužin v krajině. Respondenti hodnotili nabízené možnosti využití těchto krajin na škále od 1 (velmi vhodné) do 5 (zcela nevhodné). Jednalo se např. o zalesnění, chov dobytka, stávající využití či výstavbu větrných elektráren. Otázka zjišťující zájem respondentů podílet se v budoucnu na některém z nabízených způsobů

využití pozůstatků historických plužin uzavírala dotazník, a to doplňující otázkou, zda by se respondent podílel aktivním, či pasivním způsobem.

Dotazník byl nejdříve vytvořen v textovém procesoru MS Word a později byl převeden do online podoby na platformě Survio (©2020), a to z důvodu omezení kontaktu s lidmi kvůli vzniku pandemie COVID-19. Online dotazník byl také doplněn fotografiemi plužin.

5.3 Realizace dotazníkového šetření

Výzkum probíhal metodou dotazníkového šetření na území města Prachatice. Celkem bylo osloveno 100 respondentů, kteří tvořili 2 skupiny lidí. První skupina lidí byla oslokována na území obce Prachatice (35 respondentů) – dále jen „*návštěvníci krajiny*“. Jednotlivé otázky byly předčítány, přičemž uzavřené otázky byly předčítány včetně formulovaných odpovědí. Odpovědi byly zaznamenávány přímo do vytištěných dotazníků. Během dotazování byly každému respondentovi předloženy doplňující fotografie zobrazující zachovalé pozůstatky středověkých plužin. Doba vyplňování jednoho dotazníku byla přibližně 10 minut.

Druhou skupinu lidí (65 respondentů) tvořili odborníci (dále jen „*odborníci*“), či osoby, jejichž studijní zaměření odpovídalo krajinné problematice. Z výše uvedeného důvodu byl tyto lidé oslovováni telefonicky, prostřednictvím sociálních sítí nebo emailu. Po předchozí domluvě jim byla zaslána adresa, která odkazovala na platformu Survio (©2020), kde byl dotazník vytvořen. Respondenti dotazník vyplňovali samostatně, avšak s možností online asistence, telefonické pomoci, případně videohovoru.

Výběr vzorku respondentů využíval tzv. nepravděpodobnostní (záměrný) přístup, který využívá nestatistické metody výběru. Pro účely této práce byly respondenti vybíráni metodou dostupnosti a zároveň tzv. metodou sněhové koule (Reichel, 2009). Při druhé metodě byli respondenti získáváni na základě doporučení respondentů, kteří již dotazník vyplnili (Hendl, 2015).

5.4 Metody vyhodnocení dat

Veškerá data byla vyhodnocena v programu MS Excel metodami deskriptivní statistiky (Aspers a Corte, 2019). Datové soubory byly znázorněny pomocí tabulek, grafů a některé byly popsány pouze slovně, přičemž veškeré výsledky jsou přílohou této práce. Uzavřené otázky byly vyhodnoceny dle konkrétního počtu odpovědí. Na základě tohoto počtu bylo následně vyhodnoceno procentuální zastoupení dané odpovědi. Otevřené otázky poskytují jasný názor respondenta, nicméně představují určitou složitost při jejich vyhodnocování. Pro zjednodušení jejich vyhodnocení tak byly jednotlivé odpovědi sloučeny do druhově podobných skupin odpovědí. Odpovědi na otázku, ve které měli respondenti hodnotit důležitost produkčních

a mimoprodukčních funkcí místní krajiny s plužinami, a to na škále od 1 (zcela zásadní funkce) do 5 (žádná funkce), byly řešeny vypočítáním průměru všech odpovědí v každé kategorii. Takto zpracované výsledky byly analyzovány v kapitole Diskuze.

6 Současný stav řešené problematiky

Problematika krajín s historickými pozůstatky středověkých plužín představuje úzce vymezené studijní území. I přes to, že je předkládané téma diskutované, aktuální problematika je řešena jen v několika odborných pracích. Jsou jimi např. odborná periodika (*Sklenička a Pittnerová (2005), Pittnerová (2007), Pittnerová a kol. (2009), Sklenička a kol. (2009), Sklenička a kol. (2017), Fanta a kol., (2022)*), dizertační práce (*Molnárová (2008)*), či diplomová práce (*Langerová (2019)*), která se zabývala „*možnostmi využití a rozvojem krajín s pozůstatky středověkých plužín*“ Langerová (2019). Zmíněné práce přináší nejen nové poznatky o krajínách s historickými pozůstatky středověkých plužín, ale snaží se i řešit ochranu těchto krajín. Jedním z příkladů snahy o řešení problematiky ochrany plužín je projekt Fakulty životního prostředí České zemědělské univerzity v Praze z roku 2018 až 2022 – „*Identifikace a ochrana dochovaných pozůstatků historických plužín*“, financovaný Ministerstvem kultury České republiky (Fakulta životního prostředí, ©2018). I přes množství publikací, které hodnotí problematiku pozůstatků středověkých plužín, je zřejmé, že si jejich výzkum vyžádá další šetření.

Tato práce je tedy příspěvkem, který by měl přinést nové poznatky týkající se krajín s plužinami. Z metodického hlediska však přistupuje k předkládané problematice odlišným přístupem, než výše zmínění autoři publikovaných prací – zaměřuje se na zjištění povědomí respondentů o přítomnosti historických reliktních plužín a také na jejich vztah k těmto krajinným strukturám. Dále zjišťuje preference mezi uživateli krajiny, které budou pokladem pro vytvoření udržitelného managementu.

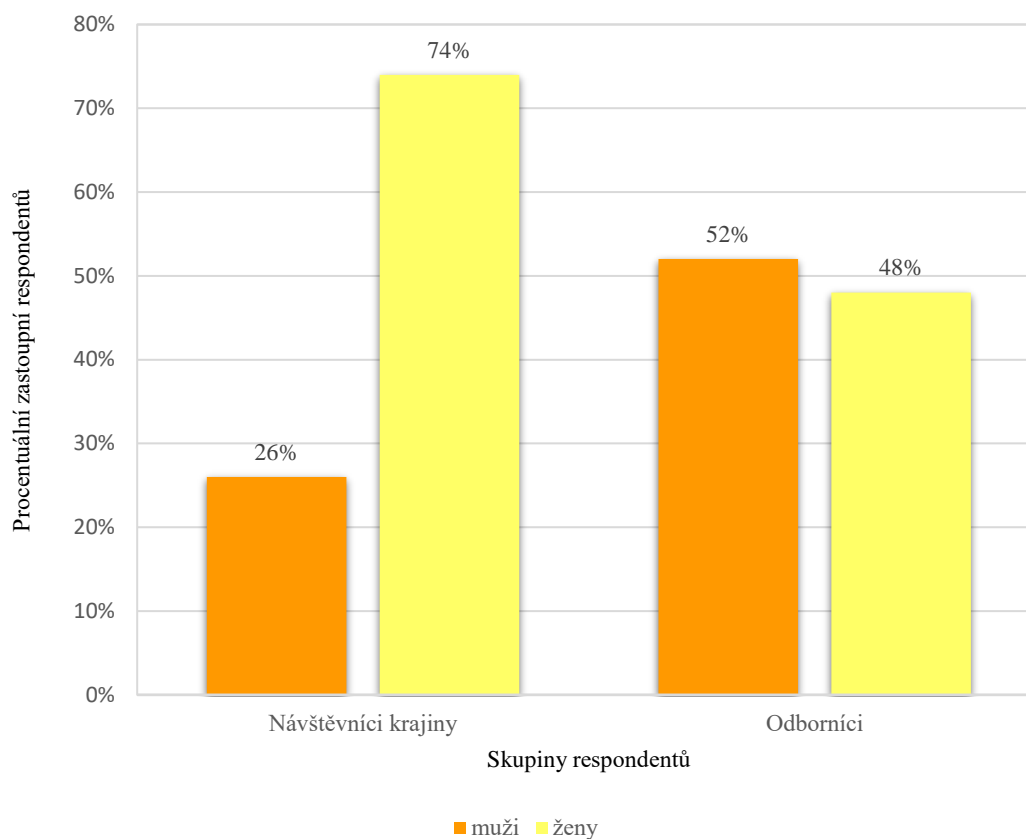
7 Výsledky práce

7.1 Část A: socio-demografické charakteristiky respondentů

Kompletní souhrn odpovědí je zobrazen v Příloze 3. První část dotazníku byla zaměřena na socio-demografické charakteristiky respondentů, kterým byly pokládány tyto otázky (Příloha 1):

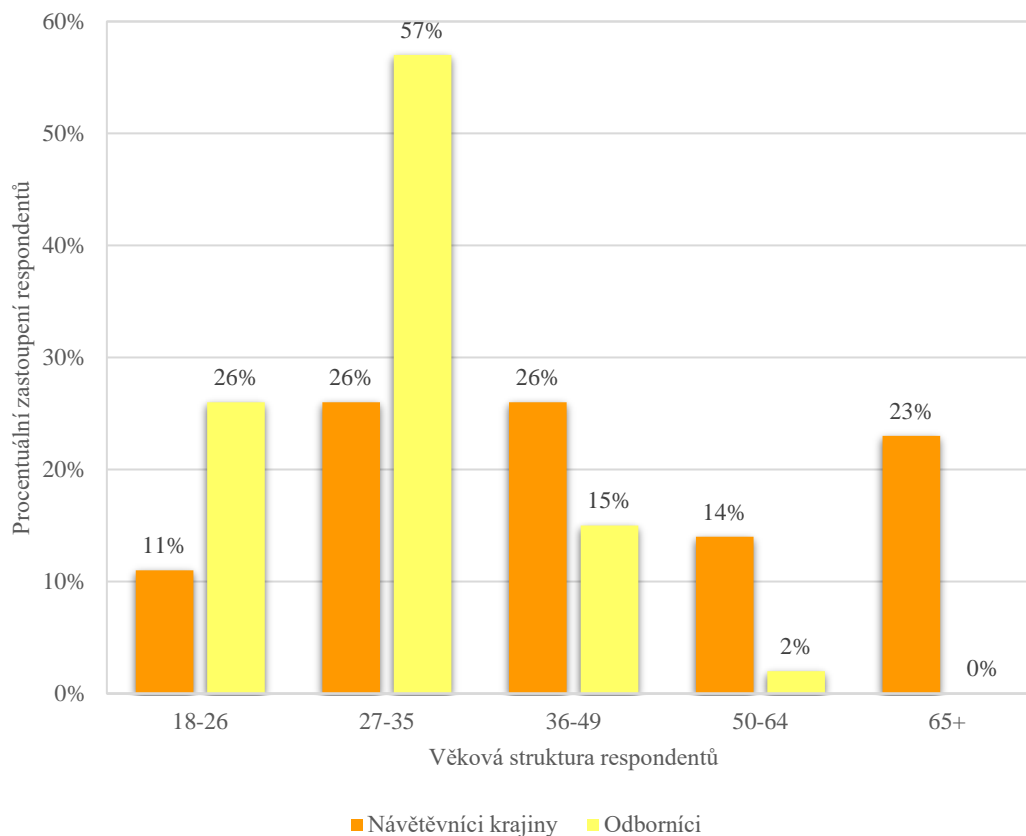
1. *Jaké je Vaše pohlaví?*
2. *Do jaké věkové kategorie patříte?*
3. *Jaké je Vámi doposud dosažené vzdělání?*
4. *Doplňte, prosím, zaměření Vašeho studia.*
5. *Byl/a jste nebo jste v současnosti zaměstnán/a v oboru zemědělství či zrovna tento obor studujete?*
6. *Do jaké skupiny, dle Vašeho názoru, ve vztahu k místní krajině zapadáte?*
7. *Žijete v místě uskutečnění tohoto dotazníku, či sem opakovaně jezdíte? Doplňte časový údaj.*

Během dotazníkové šetření bylo osloveno celkem 100 respondentů, z nichž většinu (57 %) tvořily ženy a 43 % muži. Z obr. 11 je patrné, že poměr pohlaví mezi oběma dotazovanými skupinami je odlišný – mezi návštěvníky krajiny dominují ženy a rozdíl mezi pohlavími je poměrně výrazný (74 % žen a 26 % mužů), zatímco ve skupině odborníků je poměr pohlaví téměř vyrovnaný.

Obr. 11: Pohlaví respondentů dle oslovených skupin

Nejpočetnější věkovou kategorií ve skupině odborníků tvořili respondenti produktivního věku (27–35 let), což je patrné z obr. 12. Byli zastoupeni 57 %, přičemž muži tvořili většinu (35 %) a ženy 22 %. Naopak nejméně početnou věkovou kategorii tvořili respondenti ve věku 50–64 let (2 %). Věková struktura této skupiny dotazovaných poměrně kolísá, zatímco mezi návštěvníky krajiny tento trend patrný není – věk je mezi dotazovanými poměrně vyrovnaný. Nejpočetnější věkovou kategorií zde tvořili lidé od 27 do 35 let a od 36 do 49 let (obě kategorie byly zastoupeny 26 %), kteří byli zároveň většinou obyvateli místní krajiny. Obě věkové kategorie byly nejvíce zastoupeny ženami.

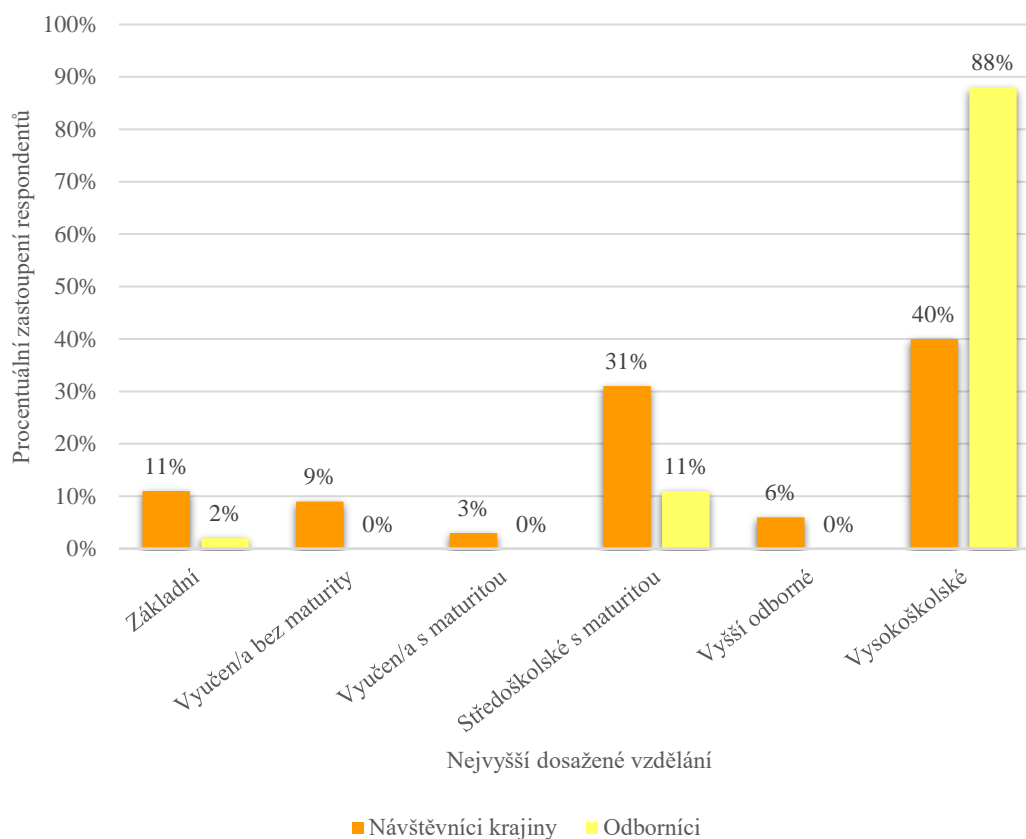

Obr. 12: Věková struktura respondentů dle oslovených skupin

Respondenti byli dále dotazováni, jaké je jejich nejvyšší dosažené vzdělání. Z obr. 13 je patrné, že v obou sledovaných skupinách se nejčastěji vyskytovali vysokoškoláci (88 % odborníků a 40 % návštěvníků krajiny).

Pokud ve skupině návštěvníků krajiny připočteme 6 % respondentů s vyšším odborným vzděláním ke zbylým 40 % vysokoškoláků, získáme tak 46 % vysokoškolsky vzdělaných návštěvníků krajiny, což je téměř polovina všech dotazovaných. Je nutné také dodat, že 88 % vysokoškolsky vzdělaných respondentů z této skupiny je zároveň obyvateli místní krajiny.

Vysokoškolské vzdělání u odborníků však není překvapující, jelikož tyto respondenti byli osloveni záměrně, a s ohledem na zaměření daného studijního či pracovního oboru se u nich vysokoškolské vzdělání předpokládalo. Základní vzdělání měl mezi odborníky 1 respondent (2 %), což bylo dáno věkem dotazovaného, který ještě neměl dokončené středoškolské vzdělání. Nejnižší početnost mezi návštěvníky krajiny byla zaznamenána v kategorii *vyučen/a s maturitou* (3 %).

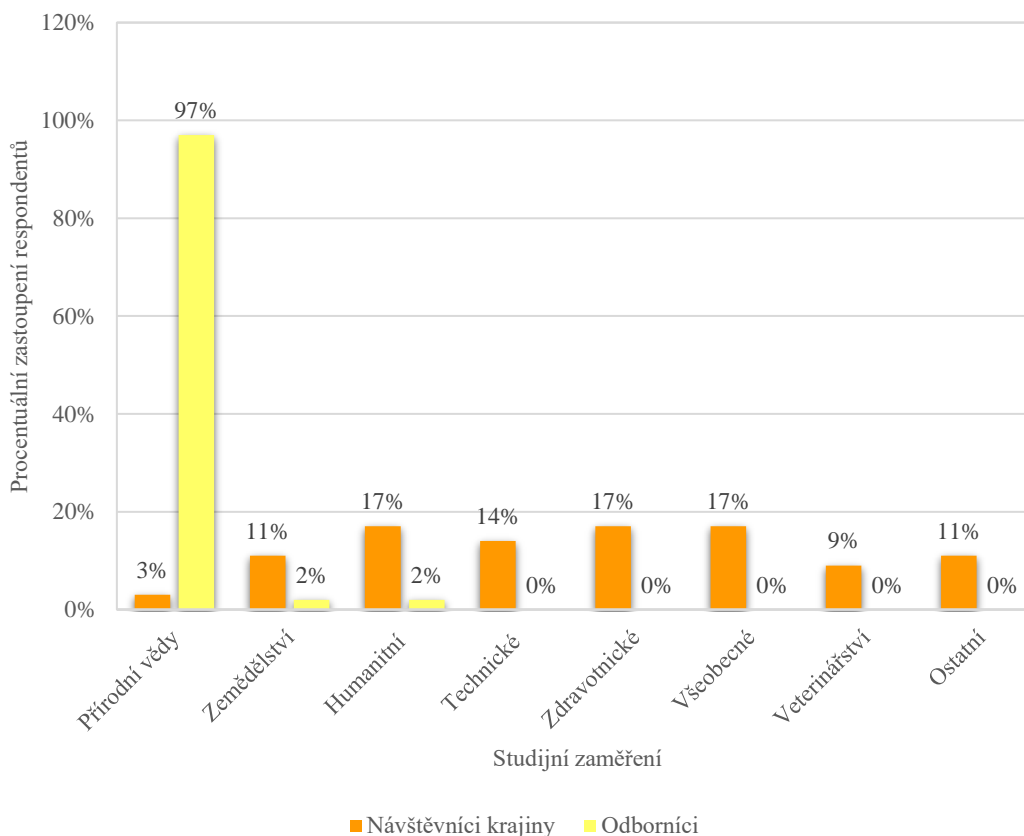
Obr. 13: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů dle oslovených skupin

Zaměření studia účastníků dotazníku bylo zjišťováno otevřenou doplňující otázkou bez možnosti výběru odpovědi. Jednotlivé odpovědi byly následně rozděleny dle nejčastěji opakujících se typů a jejich rozdělení je znázorněno na obr. 14. Je také nutné dodat, že s ohledem na charakter této práce a pro názornost bylo studijní zaměření *zemědělství* zařazeno mimo přírodní vědy.

Dle obr. 14 je zřejmé, že ve skupině odborníků dominuje vzdělání se zaměřením na přírodní vědy (97 %), přičemž 89 % z nich tvoří vysokoškolsky vzdělaní lidé. S ohledem na výběr respondentů však ani jedno zjištění není překvapující. Vzhledem k tomu, že se jedná o skupinu, v níž převažuje vzdělání se zaměřením na přírodní vědy, je pravděpodobné, že ve druhé části dotazníku, budou tyto respondenti přistupovat k hodnocení místní krajiny vnímavěji a ohleduplněji než respondenti, jejichž zaměření je jiné. Zbýlý počet respondentů (3 %) studoval zemědělství či humanitní vědy, přičemž obě skupiny tvořili zároveň vysokoškolsky vzdělaní lidé. Nejčastěji studovanými obory přírodních věd byly *životní prostředí, ekologie, krajinné inženýrství* a *ochrana přírody*. Studovalo je 58 % respondentů.

Studijní zaměření mezi návštěvníky krajiny je na rozdíl od předchozí skupiny poměrně heterogenní – nejvíce se studovaly humanitní (17 %) a zdravotnické (17 %) vědy, a to společně se všeobecně zaměřenými obory (17 %). Zemědělství studovalo 11 % lidí, což je podstatně více než u předchozí skupiny dotazovaných. Přírodní vědy byly

zastoupeny pouze 3 %, což znamená 94% rozdíl mezi oběma sledovanými skupinami. Mezi humanitně zaměřenými obory se nejčastěji vyskytovaly odpovědi *právo*, dále *ekonomie*, či *pedagogika*. Zdravotnické obory představovaly odpovědi např. *porodní asistentka* nebo *ošetřovatelství*. Mezi technickými obory se objevovaly tyto odpovědi: *průmyslová energetika*, *automobilismus* nebo *elektrotechnika*. Všeobecné vzdělání korespondovalo se základním vzděláním respondentů a do kategorie *ostatní* byly řazeny odpovědi jako např. *prodavačka* či *kadeřnice*.

Obr. 14: Studijní zaměření respondentů dle oslovených skupin

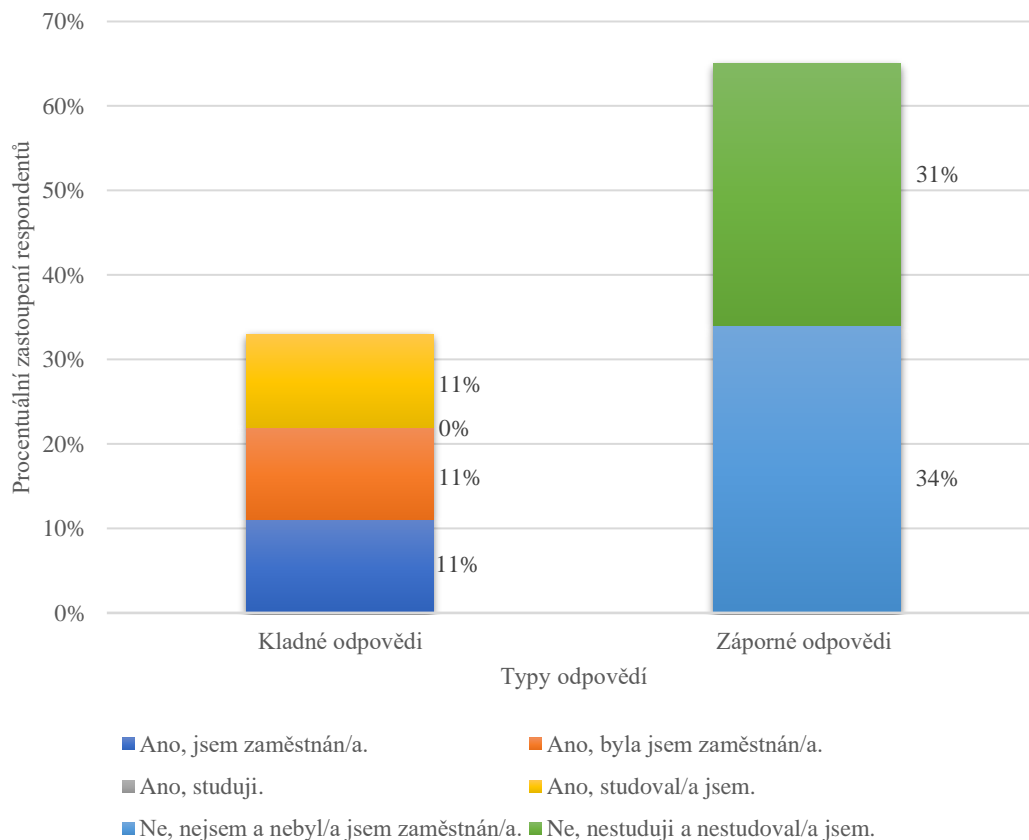
Následující otázkou byl zjišťován vztah účastníků dotazníku k oboru zemědělství. Respondenti odpovídali na otázku, zda byli nebo jsou zaměstnaní v oboru zemědělství či tento obor studovali nebo právě studují. Tato otázka doplňuje předchozí otázku, ve které respondenti uváděli zaměření svého studia. Nicméně předchozí otázka nezohledňuje studia, která nebyla řádně ukončena, a nezohledňuje ani současně probíhající studia. Je tedy možné, že respondent, který v předchozí otázce sice uvedl jiné zaměření studia než zemědělství, odpověděl nyní tak, že zemědělství studoval, či studuje. Zároveň je možné otázku pochopit tak, zda se respondent během svého studia se zemědělským oborem setkal, např. v rámci konkrétního předmětu. Jednoznačné není ani to, zda jsou respondenti zaměstnaní v oboru, který souvisel s jejich nejvyšším dosaženým vzděláním.

Z výše uvedených důvodů bylo žádoucí do dotazníku zařadit tuto otázku, neboť odpovídá na to, kolik respondentů skutečně studovalo, či studuje zemědělství a kolik respondentů bylo nebo je zaměstnáno v tomto oboru. Jednotlivé odpovědi byly pro zjednodušení hodnoceny v závislosti na kladné, či záporné odpovědi a jsou zobrazeny na obr. 15 a 16. Mezi kladné odpovědi byly zařazeny ty, v nichž respondenti odpovídali takto: *Ano, jsem zaměstnán/a; Ano, byl/a jsem zaměstnán/a; Ano, studuji; Ano, studoval/a jsem* – tedy kladné odpovědi. Záporně respondenti odpovídali takto: *Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a; Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem*.

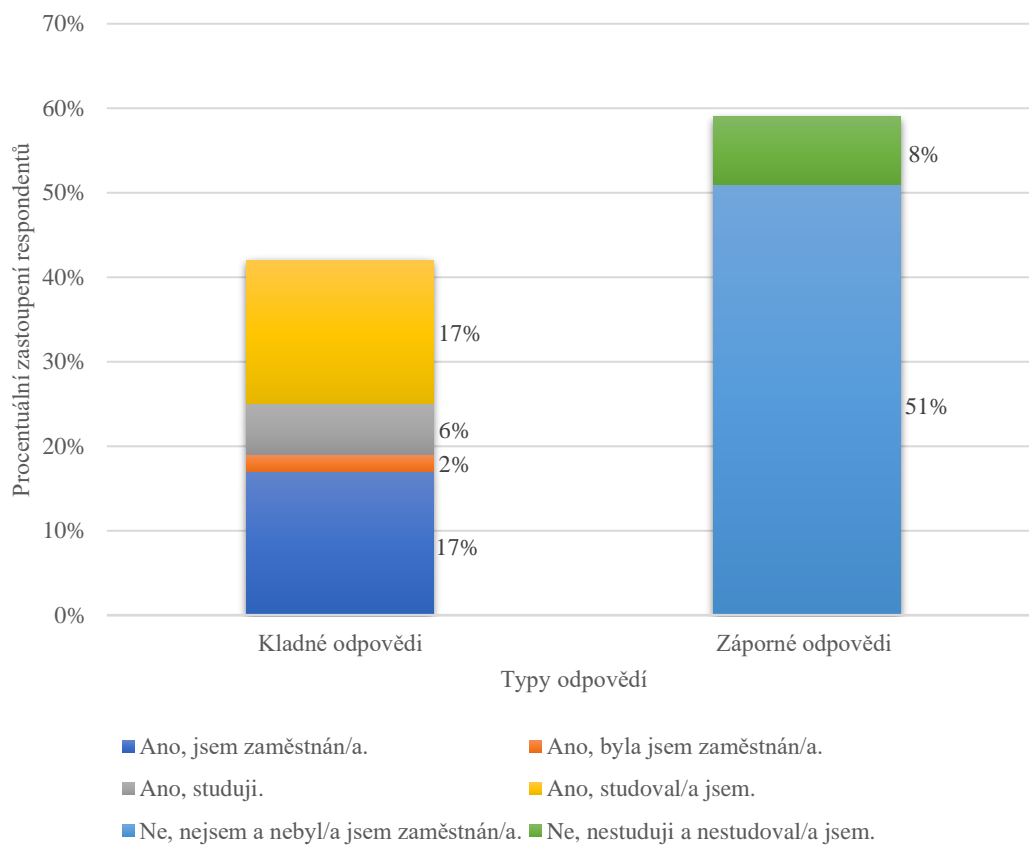
Z obr. 15 vyplývá, že většina návštěvníků krajiny (65 %) odpovídala záporně, což znamená, že obor zemědělství 31 % respondentů nikdy nestudovalo, ani nestuduje, a 34 % dotazovaných v oboru nebylo, ani není zaměstnáno. Pouze 33 % odpovědí bylo kladných, přičemž každá odpověď byla zastoupena 11 % respondentů.

Druhá sledovaná skupina odpovídala podobně – většina dotazovaných (59 %) odpovídala záporně a kladných odpovědí bylo pouze 42 %. Zemědělství nestudovalo, ani nestuduje 8 % respondentů a více než polovina (51 %) nebyla, ani není v tomto oboru zaměstnána (obr. 16).

Odpovědi obou skupin jsou v tomto ohledu poměrně vyrovnané, nicméně je důležité podotknout, že mezi návštěvníky krajiny a odborníky, kteří zemědělství nestudovali a nestudují, je značný rozdíl – ve skupině odborníků se nachází větší počet respondentů, kteří zemědělství studovali, či studují (23 %). Oproti tomu návštěvníci krajiny, kteří obor studovali, či studují, tvoří pouze 11 %. Na základě tohoto zjištění lze konstatovat, že většina respondentů z obou sledovaných skupin, není studijně, ani profesně vzdělaná v oboru zemědělství. Jejich hodnocení ve druhé části dotazníku bude tedy tímto faktorem značně ovlivněno.

Obr. 15: Vztah návštěvníků krajiny k zaměstnání a ke studiu v oboru zemědělství

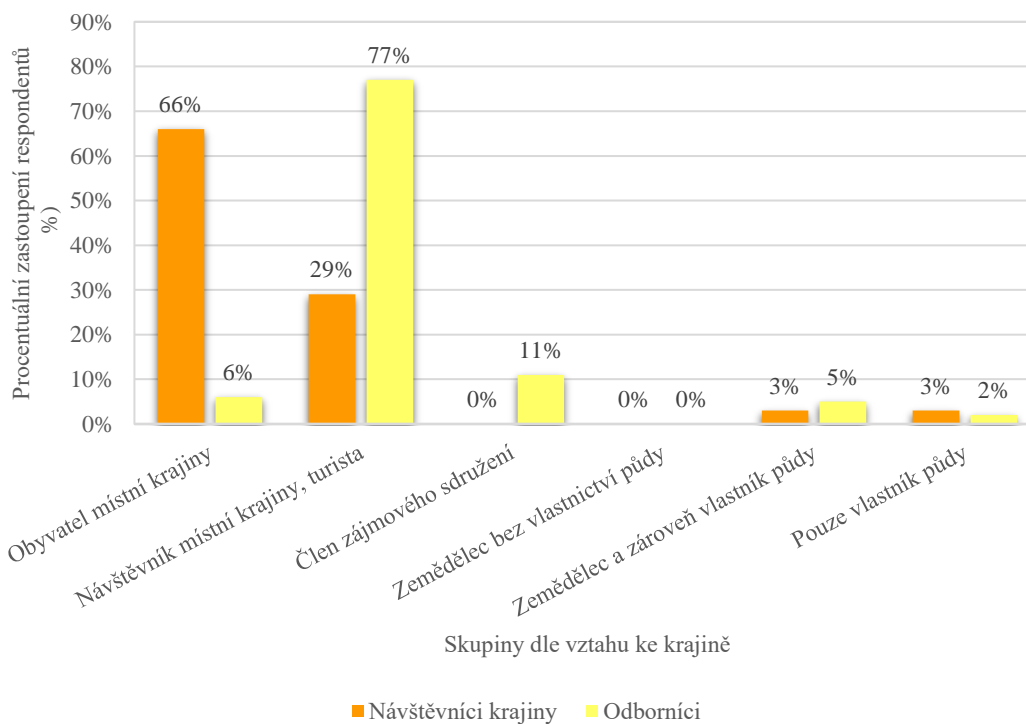
Obr. 16: Vztah odborníků k zaměstnání a ke studiu v oboru zemědělství

Další otázka zjišťovala vztah respondentů k místní krajině. Oslovení účastníci dotazníku se měli dle svého uvážení zařadit do skupiny, která odpovídala jejich vztahu k místě, ve kterém dotazování probíhalo, tedy vztahu ke krajině Prachaticka. Jelikož skupina odborníků vyplňovala online dotazník, bylo potřeba respondenty poučit o tom, že být nejsou skutečnými návštěvníky krajiny ve chvíli, kdy vyplňují dotazník, do skupiny návštěvníků krajiny či turistů, se zařadit mají (ovšem pouze případě, že nepatří do jiné skupiny, např. obyvatel krajiny apod.).

Z obr. 17 vyplývá, že mezi návštěvníky krajiny se nejčastěji vyskytovali místní obyvatelé (66 %). Vzhledem k tomu, že se jedná o skupinu, která žije v místě, jež je předmětem dotazníkového šetření, je pravděpodobné, že ve druhé části dotazníku, budou tito respondenti přistupovat k hodnocení místní krajiny vnímavěji a ohleduplněji než zbytek respondentů. Druhou nejpočetnější skupinu tvořili návštěvníci krajiny a turisté (29 %). Pouze 3 % respondentů tvořili zemědělci a zároveň vlastníci půdy, a zbylá 3 % patřila vlastníků půdy.

Ve skupině odborníků naopak dominovali návštěvníci krajiny a turisté (77 %), což není vzhledem k charakteru skupiny oslovených překvapivý výsledek. Obyvatelé se mezi oslovenými také objevili, bylo jich však o 60 % méně než v předchozí skupině, pouze 6 %. Narozdíl od návštěvníků krajiny se v této skupině vyskytovalo 11 % členů zájmového sdružení. Co se týče respondentů radících se do skupiny zemědělců, kteří zároveň vlastní půdu, zde výsledky nejsou příliš kontrastní – mezi odborníky je jich pouze o 2 % více. Mezi vlastníky půdy je však výsledek opačný. Ani v jedné ze sledovaných skupin se neobjevil zemědělec bez vlastnictví půdy.

Obr. 17: Vztah respondentů k místní krajině dle oslovených skupin

Cílem poslední otázky této části dotazníku bylo zjistit, zda dotazovaní žijí v místě uskutečnění dotazníku, či sem pouze dojíždějí. Součástí této otázky bylo doplnění časového údaje. Jelikož skupina odborníků vyplňovala online dotazník, stejně jako u předchozí otázky bylo potřeba respondenty poučit o tom, že byt' nejsou skutečnými návštěvníky krajiny ve chvíli, kdy vyplňují dotazník, odpověď mají zvolit takovou, jakou by volili, kdyby se v Prachaticích při vyplňování dotazníku skutečně nacházeli.

Tab. 1 srovnává obě sledované skupiny respondentů – návštěvníky krajiny a odborníky, a procentuální zastoupení těch, kteří žijí v Prachaticích a těch, kteří do Prachatic pouze dojíždějí. Z tab. 1 je patrné, že většina návštěvníků krajiny (71 %) žije v Prachaticích, přičemž poprvé tuto krajinu navštívilo 17 % respondentů. Naopak ve skupině odborníků tvořili většinové zastoupení respondenti, kteří v místní krajině byli poprvé (49 %). Nejméně zastoupenou skupinu tvořili lidé, kteří v Prachaticích žijí (14 %).

Dále je z tab. 1 patrné, že mezi návštěvníky krajiny, kteří v Prachaticích i žijí, tvoří nejpočetnější skupinou ti, kteří zde žijí od narození (56 %). Ve skupině odborníků byl tento typ vztahu zastoupen 33 %. Stejně množství tvořila i skupina respondentů, která v Prachaticích žije 5-15 let.

V druhé sledované skupině (odborníci), kteří do Prachatic pouze dojíždějí, byla největší početnost zaznamenána u respondentů dojíždějících po dobu 26 let a více (50 %). Lidé, kteří se v Prachaticích nacházeli poprvé bylo 49 %.

Délka vztahu	Respondenti žijící v Prachaticích [%]		Délka vztahu	Respondenti dojíždějící do Prachatic [%]	
	Návštěvníci krajiny	Odborníci		Návštěvníci krajiny	Odborníci
Od narození	56	33	Méně než 4 roky	0	46
Méně než 4 roky	0	11	5-15 let	25	25
5-15 let	16	33	16-25 let	25	25
16-25 let	0	11	26 let a více	50	4
26 let a více	28	11	Poprvé	17	49

Tab. 1: Vztah respondentů k oblasti Prachaticka

Dále bylo zjištěno, že respondenti, kteří v předchozí otázce neuvedli, že jsou *obyvateli místní krajiny*, jimi přesto mohou být, neboť v následující otázce uvedli, že zde žijí. Bylo tedy zřejmé, že dotazovaní se zařadili do jiných skupin, které se s tvrzením o tom, že zde žijí, nevyklučují. Těmito tvrzeními bylo zjištěno, že v Prachaticích žije ve skutečnosti 71 % návštěvníků krajiny a 14 % odborníků – počet obyvatel se tedy v obou sledovaných skupinách mírně zvýšil. Ve skupině návštěvníků krajiny se dotazovaní řadili do těchto skupin: *pouze vlastník půdy* (3 %), *zemědělec a zároveň*

vlastník půdy (3 %). Ve skupině odborníků respondenti odpovídali takto: zemědělec a zároveň vlastník půdy (3 %), vlastník půdy (2 %), člen zájmového sdružení (zaměřené na místní krajinu a nakládání s ní) (3 %).

7.2 Část B: povědomí respondentů o historických plužinách, vztah k těmto krajinným strukturám a preferované způsoby jejich managementu

Druhá část dotazníku byla zaměřena na povědomí respondentů o historických plužinách. Bylo zjišťováno, zda mají povědomí o jejich existenci, jaký vztah mají k těmto krajinným strukturám a jaké jsou jejich preferované způsoby managementu historických plužin. Respondenti zodpovídali tyto otázky (Příloha 2):

- 1. Jak byste stručně a vlastními slovy charakterizoval/a pojem plužina?*
- 2. Máte povědomí o přítomnosti historických plužin v místě uskutečnění tohoto dotazníku?*
- 3. Jaký význam pro Vás má přítomnost historických plužin v místní krajině?*
- 4. Byl/a byste pro zachování historických plužin v místní krajině?*
- 5. Byl/a byste pro obnovu historických plužin v místní krajině?*
- 6. Myslíte si, že je důležité, aby obyvatelé měli povědomí o přítomnosti historických plužin v místě jejich bydliště?*
- 7. Je podle Vás důležité, aby měli o přítomnosti historických plužin povědomí i např. turisté?*
- 8. Ohodnoťte ve dvou kategoriích (produkční a mimoprodukční), jaká konkrétní funkce v místní krajině s pozůstatky historických plužin, je dle Vašeho názoru zásadní a charakteristická. Ke každé z uvedených možností zakroužkujte hodnotu dle Vámi uváženého významu od 1 (zcela zásadní význam) do 5 (žádný význam).*
- 9. Pokud je v historických plužinách v této oblasti prováděna činnost, o které se domníváte, že ji ničí, uveďte, o kterou činnost se jedná a čím krajinu devastuje.*
- 10. Jaký je Váš celkový dojem z místní krajiny s historickými plužinami?*
- 11. Jaké využití historických plužin v místní krajině shledáváte vhodným do budoucna?*
- 12. Měl/a byste v budoucnu zájem podílet se na některém ze způsobů využití historických plužin uvedených v otázce 18? Pokud ano, doplňte využití, na kterých byste se podíleli a jakým způsobem by probíhala Vaše účast.*

První otázka druhé části dotazníku zjišťovala, zda dotazovaná osoba rozumí pojmu *plužina* a dokáže jej popsat vlastními slovy. Tab. 2 ukazuje nejčastější typy odpovědí obou skupin respondentů. Mezi návštěvníky krajiny žádný respondent nevedl správnou definici pojmu *plužina*, naproti tomu ve skupině odborníků odpovědělo správnou odpovědí 5 % dotazovaných (ve všech případech se jednalo o respondenty

s vysokoškolským vzděláním zaměřeným na přírodní vědy). V obou sledovaných skupinách se nejčastěji objevovala odpověď, která zmiňovala pojem *zemědělská krajina* a pojmy s ní související (43 % návštěvníků krajiny a 62 % odborníků), např. *zemědělský pozemek, orná půda, nevyužitá krajina, louka, úzký pluh zemědělské půdy, malá pole s liniemi stromů* apod. Ve skupině návštěvníků krajiny se jednalo z většiny o obyvatele místní krajiny, či v jednom případě o zemědělce a vlastníka půdy.

Druhou nejpočetnější odpovědí ve skupině návštěvníků krajiny byly odpovědi, které byly typově zařazeny mezi *ostatní* (20 %), např. *krása, život, cesta, pružina, či pluhování sněhu*. Stejně množství odpovědí tvořila odpověď *nevím* (20 %). Z tab. 2 je dále patrné, že 40 % respondentů místní krajiny nedokázalo pojem definovat vůbec. Jejich nevědomost může mít v otázkách druhé části dotazníku nezanedbatelný vliv na hodnocení krajin s plužinami. Pouze 17 % respondentů z této skupiny dotazovaných popsalo plužiny jako *pozemky vázané na lidská obydlí*, což je méně než u skupiny odborníků (26 %).

Typy odpovědí	Počet respondentů [%]	
	Návštěvníci krajiny	Odborníci
Zemědělská krajina, zemědělský pozemek, krajina, půda, louka	43	62
Pozemek vázaný na lidská obydlí	17	26
Místo historicky obhospodařované	0	5
Správná definice	0	5
Ostatní	20	2
Nevím	20	2

Tab. 2: Vysvětlení pojmu plužina dle oslovených skupin respondentů

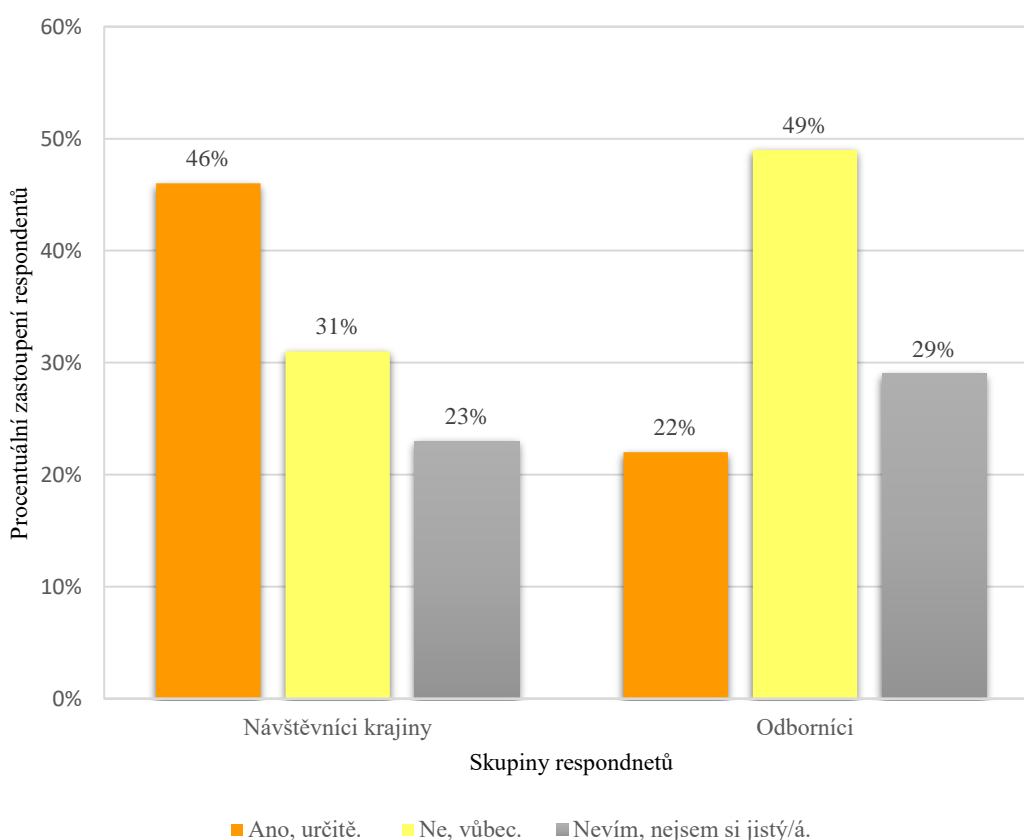
V případě, že dotyčný nedokázal charakterizovat pojem *plužina*, byl mu dodatečně dovysvětlen. Respondentům, kteří vyplňovali online dotazník, byl pojem plužina vysvětlen v rámci následující otázky – zda mají povědomí o přítomnosti historických plužin v místní krajině. Jak můžeme vidět na obr. 18, pouze téměř polovina návštěvníků krajiny (46 %) věděla o přítomnosti plužin v okolí Prachatic, z čehož téměř většina byla obyvateli Prachatic. Tito lidé zároveň v otázce, ve které měli charakterizovat slovo *plužina*, odpovídali stejným typem odpovědi – *zemědělská krajina, pozemek využívaný k zemědělství* apod. Lze tedy usuzovat, že o přítomnosti plužin měli opravdu povědomí. 31 % účastníků o přítomnosti plužin nevědělo vůbec a 23 % si nebylo jistých, což je dohromady více než polovina respondentů (54 %) této skupiny.

Oproti tomu mezi odborníky dominovala skupina, jenž o přítomnosti plužin v místní krajině vůbec nevěděla (49 %), což je více než u návštěvníků krajiny. Tato skupina byla zároveň tvořená většinou návštěvníky v krajině či turisty. Zajímavé je, že pouze

11 % obyvatel Prachatic vědělo o přítomnosti plužin v místní krajině, přičemž obyvatelé, kteří o plužinách nevěděli, nebo si nebyli jejich přítomností jisti, charakterizovali plužinu podobným typem odpovědi, např. *pozemek k zemědělským aktivitám* nebo *část krajiny zpravidla zemědělsky využívána*. Z toho lze usuzovat, že byť o přítomnosti plužin neměli povědomí, základní znalost měli.

Stejný trend je ve skupině odborníků patrný u odpovědi *Ano, určitě* – jisto si bylo pouze 22 % respondentů, což je o 24 % méně než u návštěvníků krajiny. Odpověď *Nevím, nejsem si jistý/á* byla zaznamenána u 29 % odpovídajících, což je opět více než v případě návštěvníků krajiny.

Z výše uvedeného vyplývá, že návštěvníci krajiny měli o přítomnosti plužin v místní krajině větší povědomí než odborníci.

Obr. 18: Povědomí o přítomnosti historických plužin v krajině dle oslovených skupin respondentů

Další otázka zjišťovala, jaký význam má pro respondenty přítomnost pozůstatků historických plužin (Tab. 3). Na výběr bylo z několika odpovědí, přičemž každý respondent mohl zvolit jednu nebo více odpovědí. Nejčastěji volenou odpovědí byla mezi návštěvníky krajiny možnost *zemědělský význam* (37 %). Druhou nejčastěji volenou odpovědí byl *kulturně-historický význam* (30 %). K *estetickému významu* se přiklápělo 22 % odpovědí a žádný z respondentů nezvolil odpověď *jiná možnost*.

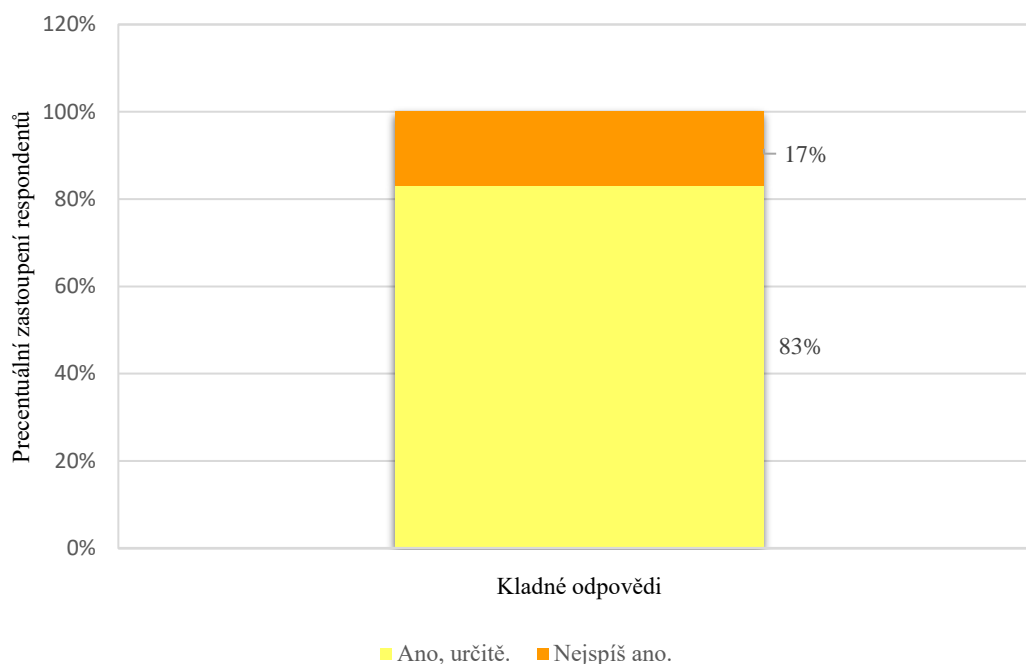
Podobně byly odpovědi voleny i druhou skupinou respondentů s výjimkou dvou možností – 34 % odpovědí představovalo možnost *kulturně-historický význam*, což je více než u předchozí skupiny, a naopak *zemědělský význam* byl zastoupen 27 % odpovědí. To je ve srovnání s předchozí skupinou méně. 8 % odpovědí se přiklápělo k *jiné možnosti* – ta byla nejčastěji vyjádřena těmito odpověďmi: *multifunkční, retenční, produkční a ekologická funkce (udržení biodiverzity), pestrá mozaika v terénu a bránící větrné či vodní erozi*.

Význam plužin	Počet odpovědí návštěvníků krajiny [%]	Počet odpovědí odborníků [%]
Kulturně-historický	30	34
Zemědělský	37	27
Ohraničení pozemku	9	9
Estetický	22	20
Žádný	2	2
Jiná možnost	0	8

Tab. 3: Význam přítomnosti historických plužin v místní krajině dle oslovených skupin respondentů

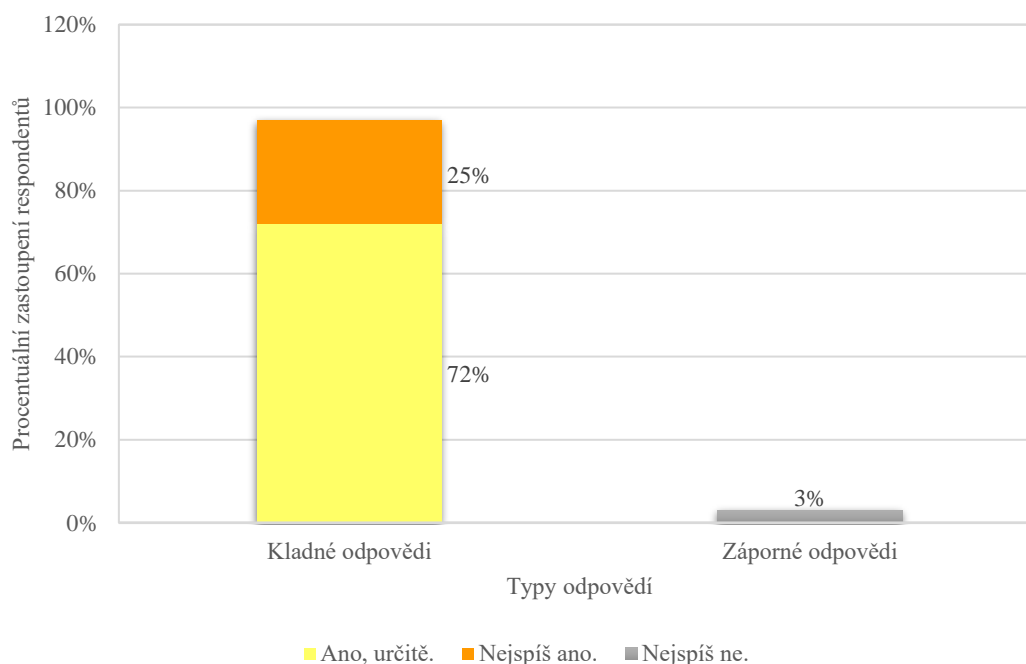
Zajímavým zjištěním jsou také kombinace zvolených odpovědí. Tou nejčastější byla mezi návštěvníky krajiny *kulturně-historická a estetická funkce* (71 % odpovědí), zatímco nejméně častou kombinací byly odpovědi *kulturně-historická, zemědělská a estetická funkce a ohraničení pozemku* (29 % odpovědí). Tato kombinace odpovědí naopak představovala u odborníků tu nejčastější (29 % odpovědí), zatímco nejméně volenou byla kombinace těchto odpovědí: *kulturně-historická funkce, zemědělská funkce a ohraničení pozemku* (12 %).

Následující otázka zjišťovala, zda se by respondenti chtěli zachovat historické plužiny v místní krajině. Odpovědi byly pro přehlednost rozděleny na kladné a záporné. Mezi návštěvníky krajiny nebyla zaznamenána žádná negativní odpověď, což je patrné z obr. 19. 100 % respondentů volilo kladnou odpověď, z čehož 83 % si bylo svým rozhodnutím jisto a 17 % se přiklápělo k odpovědi *Nejspíš ano*.

Obr. 19: Zájem návštěvníků krajiny o zachování historických plužin v místní krajině

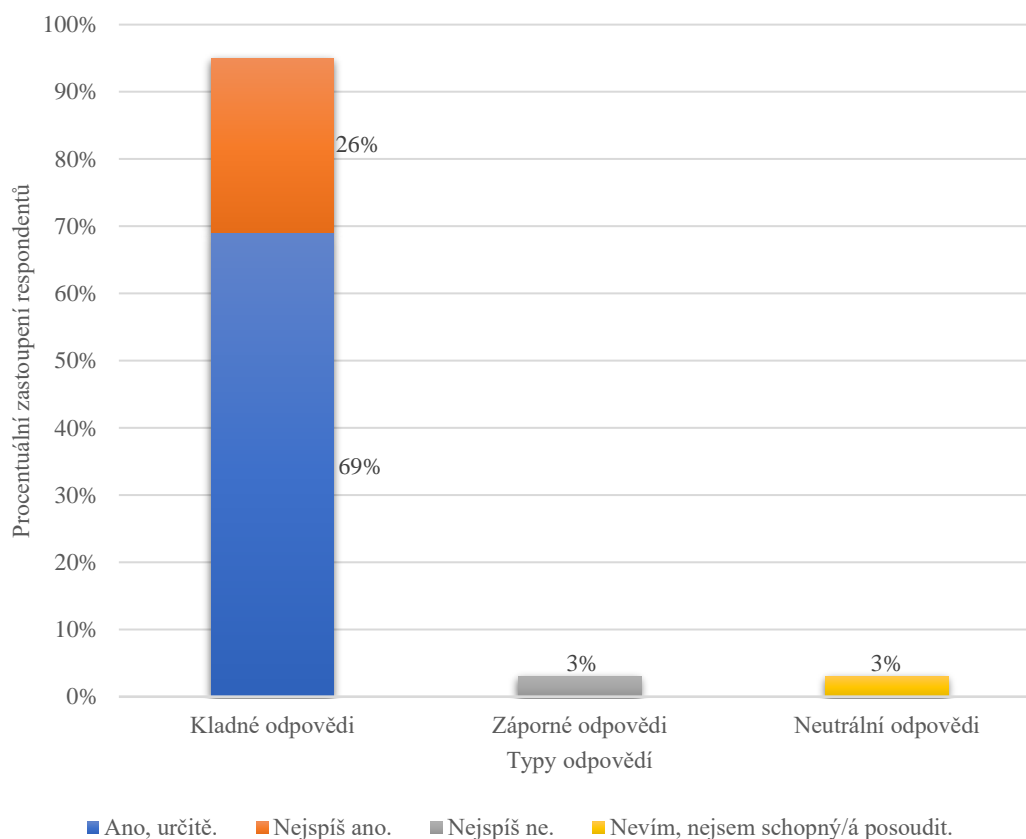
Obr. 20 ukazuje, že skupina odborníků odpovídala podobně, nicméně se zde vyskytly i záporné odpovědi. 3 % respondentů se přiklání k odpovědi *Nejspíš ne*, z čehož 2 % tvořili zemědělci a vlastníci půdy, kteří žili v Prachaticích. Kladný typ odpovědi ovšem zcela převažoval – 72 % respondentů byla přesvědčena o důležitosti zachování plužin a 25 % respondentů se k němu přiklání s odpovědí *Nejspíš ano*. Ani v jedné skupině dotazovaných respondenti nevolili zápornou odpověď *Ne, vůbec*, ani neutrální odpověď *Nevím, nejsem schopný/a posoudit*.

Obr. 20: Zájem odborníků o zachování historických plužin v místní krajině

Další otázka se zabývala zájmem respondentů o obnovu historických plužin v místní krajině. Odpovědi byly pro přehlednost také rozděleny na kladné a záporné.

Mezi návštěvníky krajiny byly oproti předchozí otázce zaznamenány také záporné a neutrální odpovědi, které ovšem tvořily pouze zanedbatelné minimum. Oba typy odpovědí tvořily 3 %, což je patrné z obr. 21. Záporně odpovídající respondenti byli obyvateli Prachatic. Naopak 95 % respondentů volilo kladnou odpověď, z čehož 69 % si bylo svým rozhodnutím jisto a 26 % se přiklánělo k odpovědi *Nejspíš ano*. Odpověď *Ne, vůbec* nebyla zaznamenána ani v jednom případě.

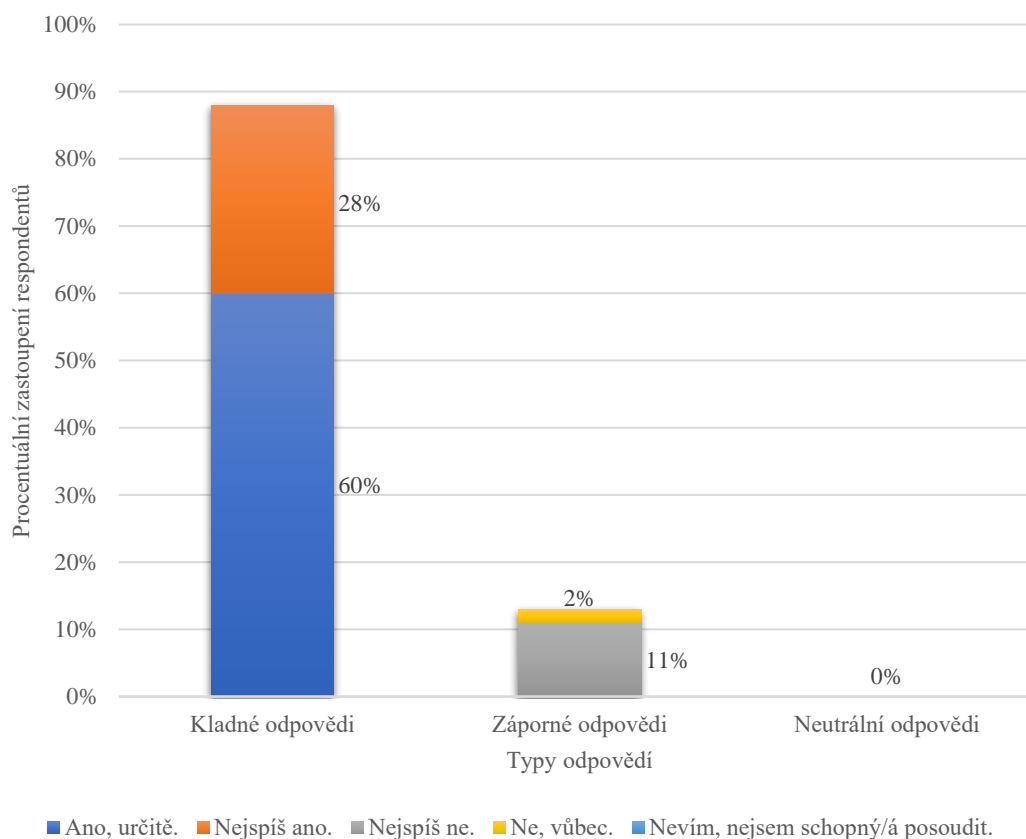
Obr. 211: Zájem návštěvníků krajiny o obnovu historických plužin v místní krajině

Z obr. 22 je patrné, že skupina odborníků odpovídala podobně, nicméně se i zde vyskytly záporné odpovědi, které byly zaznamenány i v předchozí otázce. Ty však stejně jako předtím tvořily minimum odpovědí – 13 %. Zároveň ani v jednom případě nebyla zaznamenána neutrální odpověď.

11 % respondentů se přiklánělo k odpovědi *Nejspíš ne* a 2 % odpověděli možností *Ne, vůbec*. Téměř všichni byli návštěvníky místní krajiny či turisté.

Kladný typ odpovědí, stejně jako u předchozí otázky zcela převažoval – 60 % respondentů bylo přesvědčeno o důležitosti zachování plužin a 28 % respondentů se k němu přiklánělo s odpovědí *Nejspíš ano*. Neutrální odpověď *Nevím, nejsem schopný/a posoudit* nebyla zaznamenána ani v jednom případě.

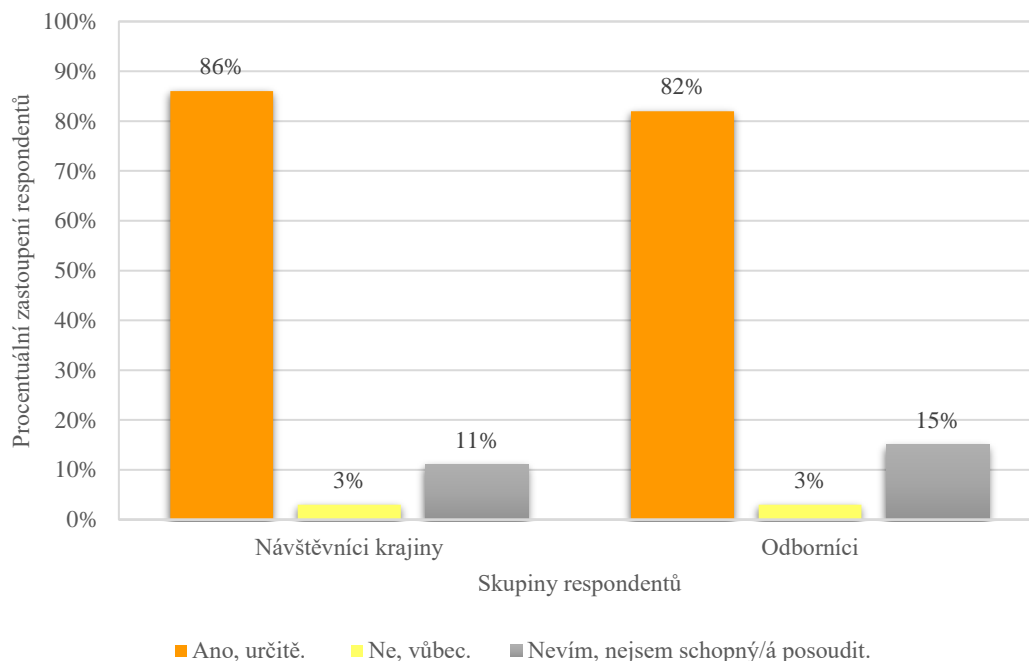

Obr. 22: Zájem odborníků o obnovu historických plužin v místní krajině

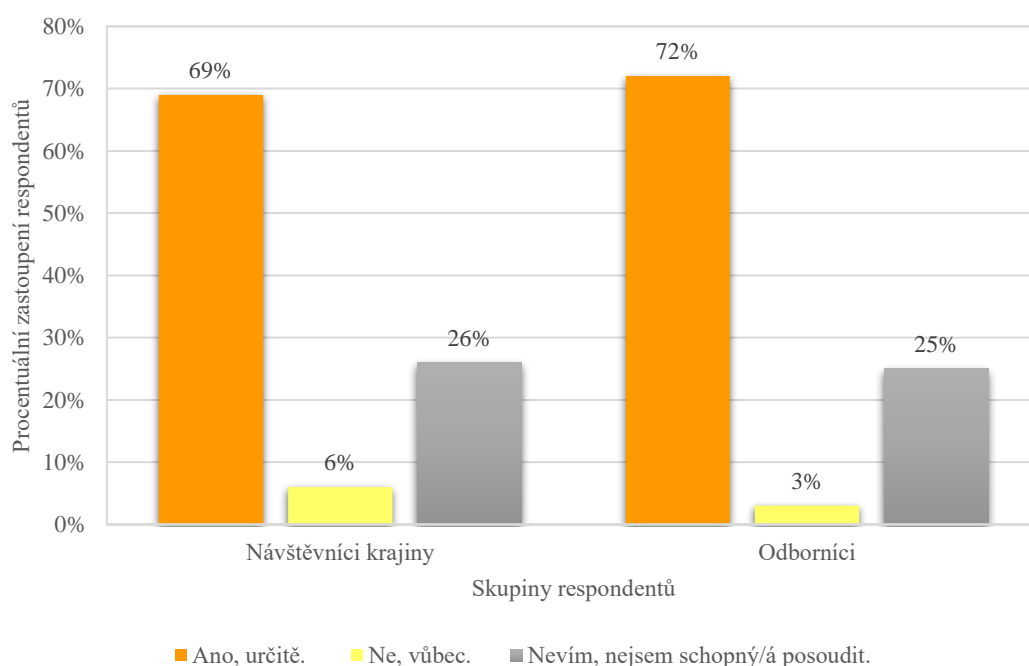
Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že povědomí o problematice plužin hraje mezi dotazovanými nezastupitelnou roli. Respondenti na základě svých vědomostí hodnotí předkládanou oblast problémů a je tedy důležité znát jejich názor na problematiku informovanosti nejen obyvatel, ale i turistů. Následujícími dvěma otázkami bylo zjišťováno, zda si respondenti myslí, že je důležité, aby obyvatelé i turisté měli povědomí o přítomnosti historických plužin v místní krajině.

Z obr. 23 vyplývá, že obě skupiny dotazovaných volili podobné odpovědi – valná většina respondentů si myslí, že je důležité, aby obyvatelé měli o přítomnosti historických plužin v místní krajině povědomí (86 % návštěvníků krajiny a 82 % odborníků). Opačnou odpověď volili obě skupiny taktéž podobně (3 %) v obou případech a 11 % návštěvníků krajiny si nebylo jisto. V případě odborníků se jednalo dokonce o 15 %.

Obr. 23: Názor respondentů na důležitost povědomí obyvatel o přítomnosti historických plužin v místní krajině

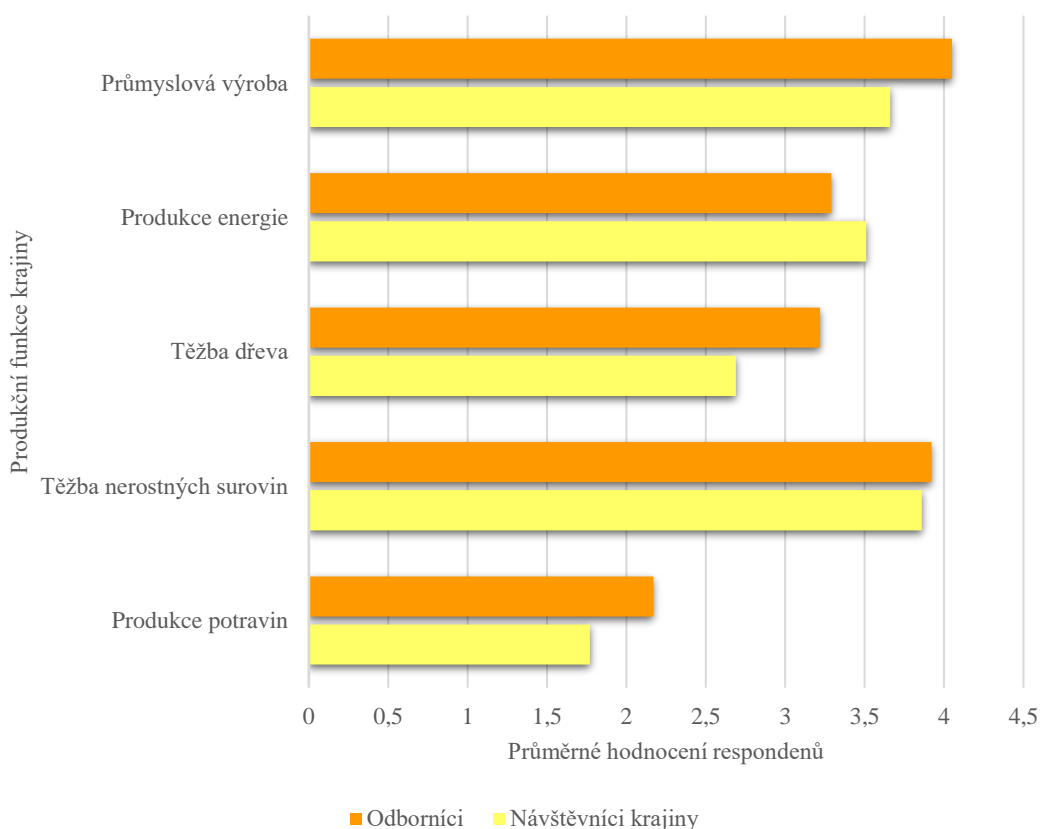
Obr. 24 ukazuje, že respondenti obou skupin odpovídali téměř shodně jako u předchozí otázky. Obě skupiny dotazovaných opět volili podobné odpovědi – většina respondentů si myslí, že je důležité, aby turisté měli o přítomnosti historických plužin v místní krajině povědomí (69 % návštěvníků krajiny a 72 % odborníků). Opačnou odpověď opět volili obě skupiny podobně (s rozdílem 1 %) a 26 % návštěvníků krajiny si nebylo jisto. V případě odborníků se jednalo pouze o 25 %.

Obr. 24: Názor respondentů na důležitost povědomí turistů o přítomnosti historických plužin v místní krajině

Po porovnání s předchozí otázkou lze konstatovat jednoznačný závěr – většina respondentů se přiklání k tomu, že povědomí o přítomnosti historických plužin v místní krajině by měli mít hlavně obyvatelé.

Následující otázka zkoumá názory respondentů na důležitost produkčních a mimoprodukčních funkcí krajiny s pozůstatky historických plužin. Obr. 25 zobrazuje průměrné hodnocení produkčních funkcí krajiny na škále od 1 (zcela zásadní význam) do 5 (žádný význam). Respondenti obou sledovaných skupin překvapivě hodnotili některé funkce odlišně. Obě skupiny považovali za zcela zásadní funkci krajiny *produkci potravin* (s průměrným hodnocením 1,77 a 2,17 – Tab. 4), přičemž návštěvníci zde volili nejčastěji hodnotu 1 (zcela zásadní). Jako nejméně důležitá se návštěvníkům krajiny jevila *těžba nerostných surovin* (s průměrem 3,86), což nelze tvrdit u skupiny odborníků. Ti zvolili jako nejméně důležitou *průmyslovou výrobu* (s průměrem 4,05). Nejčastěji zde byla uváděna možnost 5 (žádný význam).

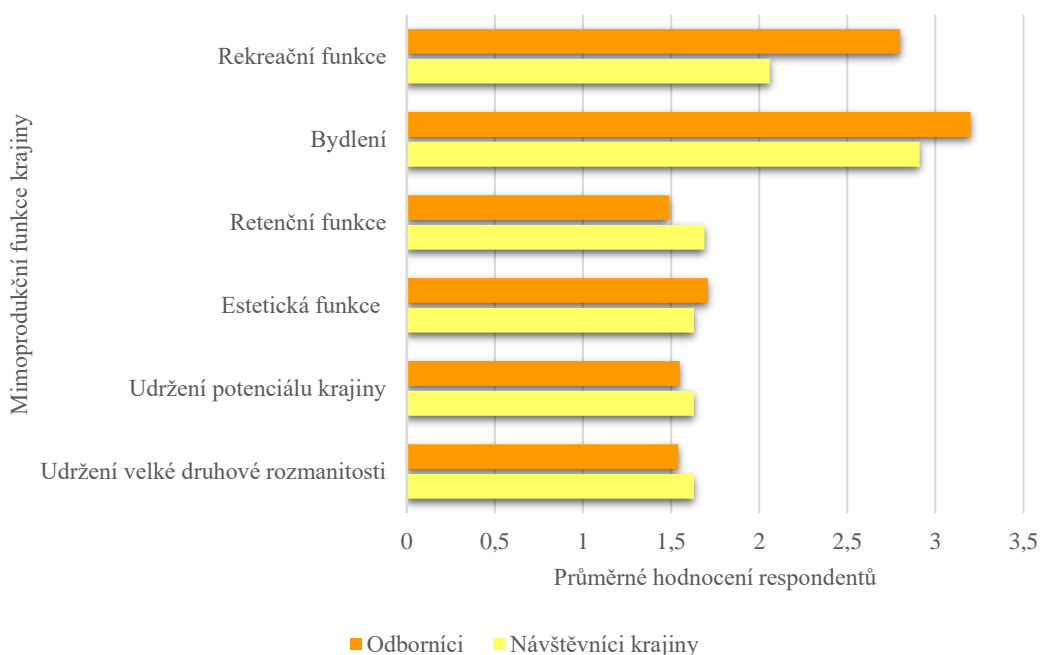
Obr. 25: Hodnocení produkčních funkcí v místní krajině dle respondentů

Produkční funkce	Průměrné hodnocení		Modus	
	Návštěvníci krajiny	Odborníci	Návštěvníci krajiny	Odborníci
Produkce potravin	1,77	2,17	1	2
Těžba nerostných surovin	3,86	3,92	5	4
Těžba dřeva	2,69	3,22	3	3
Produkce energie	3,51	3,29	5	3
Průmyslová výroba	3,66	4,05	5	5

Tab. 4: Hodnocení produkčních funkcí v místní krajině dle respondentů

Následující obr. (26) zobrazuje průměrné hodnocení mimoprodukčních funkcí krajiny na škále od 1 (zcela zásadní význam) do 5 (žádný význam). Respondenti obou sledovaných skupin stejně jako u předchozí otázky hodnotili některé funkce odlišně. Návštěvníci krajiny považovali za zcela zásadní funkce krajiny *udržení velké druhové rozmanitosti*, *udržení potenciálu krajiny* a *estetickou funkci krajiny* (s průměrným hodnocením 1,63 – Tab. 5), což potvrzuje i nejčastěji volená hodnota 1 (zcela zásadní). To však nelze tvrdit o odbornících, kterým se jako nejzásadnější zdála *retenční funkce krajiny* (průměr 1,49). Jako nejméně důležité se oběma sledovaným skupinám jevílo *bydlení* (průměr 2,91 a 3,20).

Stejně jako u předchozí otázky měli respondenti možnost vyjádřit se i mimo nabízené odpovědi a doplnit tak jinou funkci krajiny. Nicméně tuto možnost využilo u hodnocení mimoprodukčních funkcí pouze 1 % dotazovaných ze skupiny odborníků. Zmínili *kulturně-historickou* a *ekologickou funkci* (obojí hodnotili jako zcela zásadní).

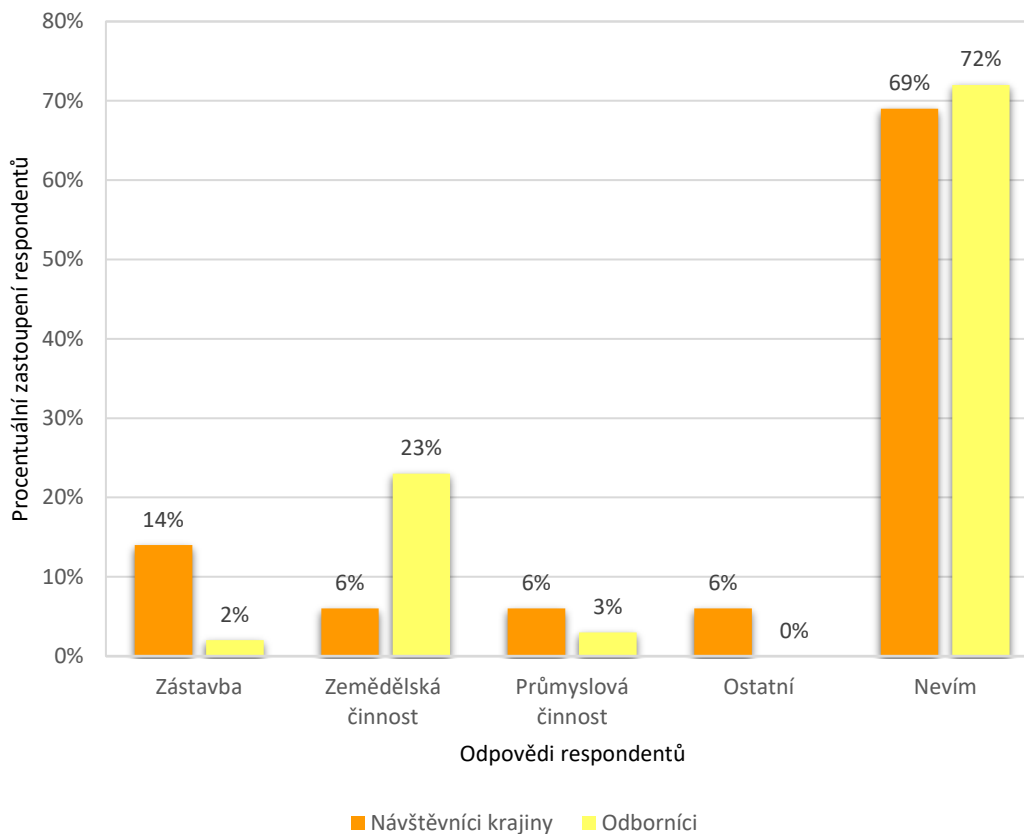

Obr. 26: Hodnocení mimoprodukčních funkcí v místní krajině dle respondentů

Mimoprodukční funkce	Průměrné hodnocení		Modus	
	Návštěvníci krajiny	Odborníci	Návštěvníci krajiny	Odborníci
Udržení velké druhové rozmanitosti	1,63	1,54	1	1
Udržení potenciálu krajiny	1,63	1,55	1	1
Estetická funkce krajiny	1,63	1,71	1	1
Retenční funkce krajiny	1,69	1,49	1	1
Bydlení	2,91	3,20	3	3
Rekreační funkce	2,06	2,80	2	3

Tab. 5: Hodnocení mimoprodukčních funkcí v místní krajině dle respondentů

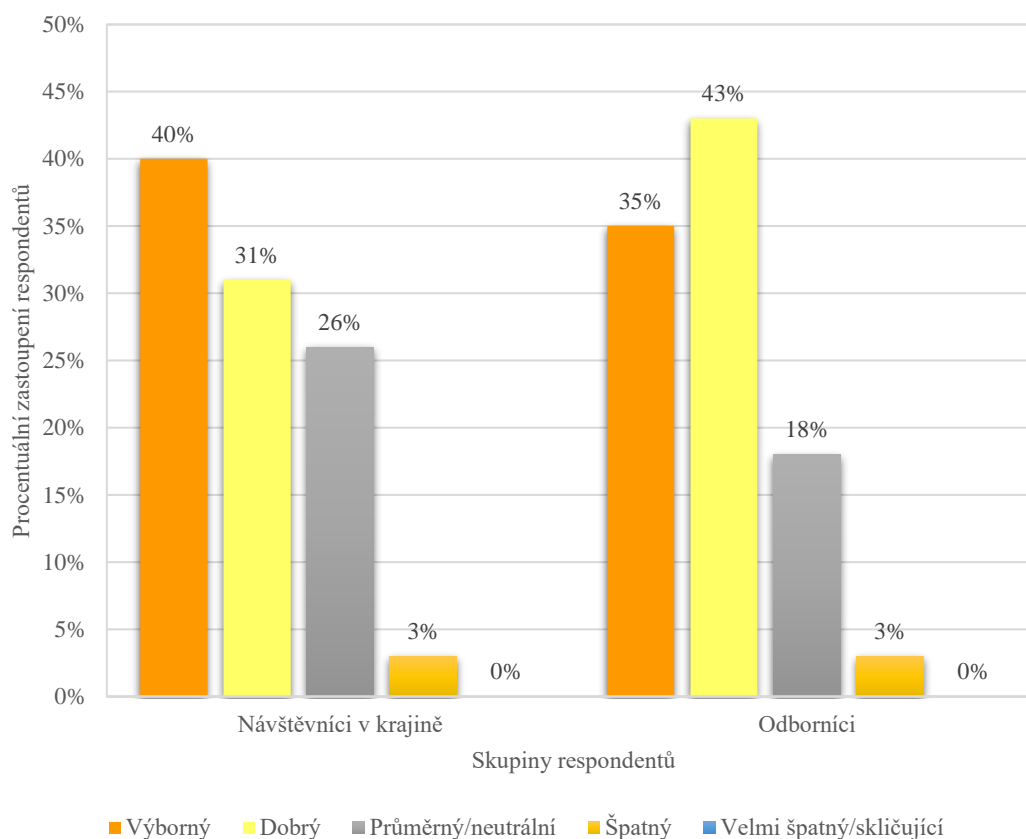
Další otázka zkoumala, zda se respondenti domnívají, že je v oblasti s pozůstatky historických plužin prováděna činnost, která tuto krajinu ničí. Odpovědi byly rozříděny na základě nejčastěji opakujících se typů odpovědí a zobrazeny na obr. 27. Oběma sledovaným skupinám dominovala odpověď *Nevím/žádná zde neprobíhá* (69 % návštěvníků krajiny a 72 % odborníků). Za ní s 23 % odborníků následovala *zemědělská činnost* (té se obávalo pouze 6 % návštěvníků krajiny, přičemž stejné procento respondentů volilo i *průmyslovou činnost* a odpověď *ostatní*). Mezi *zemědělskou činností* byly zařazeny tyto odpovědi: *chemická hnojiva, herbicidy a pesticidy, rozorávání mezí, scelování pozemků, intenzivní zemědělství, slučování plužin* apod. V souvislosti s *průmyslovou činností* se nejčastěji vyskytovaly následující odpovědi: *továrny, znečišťování ovzduší, energetika, těžba dřeva a nerostných surovin*. Mezi kategorií *ostatní* byly zařazeny odpovědi typu *lidé* apod. 14 % návštěvníků krajiny pak volilo odpověď *zástavba*. Ta u odborníků nehrála významnou roli (2 %). Zmiňovány byly odpovědi jako např. *betonové unifikované stavby a solární elektrárny*.

Obr. 27: Provádění činnosti, která ničí místní krajinu dle názoru oslovených skupin respondentů

Důležité bylo také zjistit, jakým dojmem krajina s pozůstatky historických plužin na respondenty působí. Na tuto otázku odpovídá obr. 28. Jak je vidět, respondenti vnímají místní krajinu převážně pozitivně (71 %). Z toho 40 % návštěvníků krajiny hovoří o *výborném* dojmu, o něco méně respondentů (31 %) se přiklání k *dobrému* dojmu. 26 % odpovědí bylo *průměrných/neutrálních* a pouze 3 % hovořila o *špatném* dojmu.

Skupina odborníků odpovídala podobně – krajinu pozitivně hodnotila většina respondentů (78 %). Oproti přechozí skupině ale krajina působila spíše *dobrym* dojmem (43 %), což je o 12 % více. Možnost *výborný* naopak zvolilo méně respondentů (35 %). Ani v jedné ze sledovaných skupin neviděl žádný respondent místní krajinu jako *velmi špatnou* nebo *skličující*.

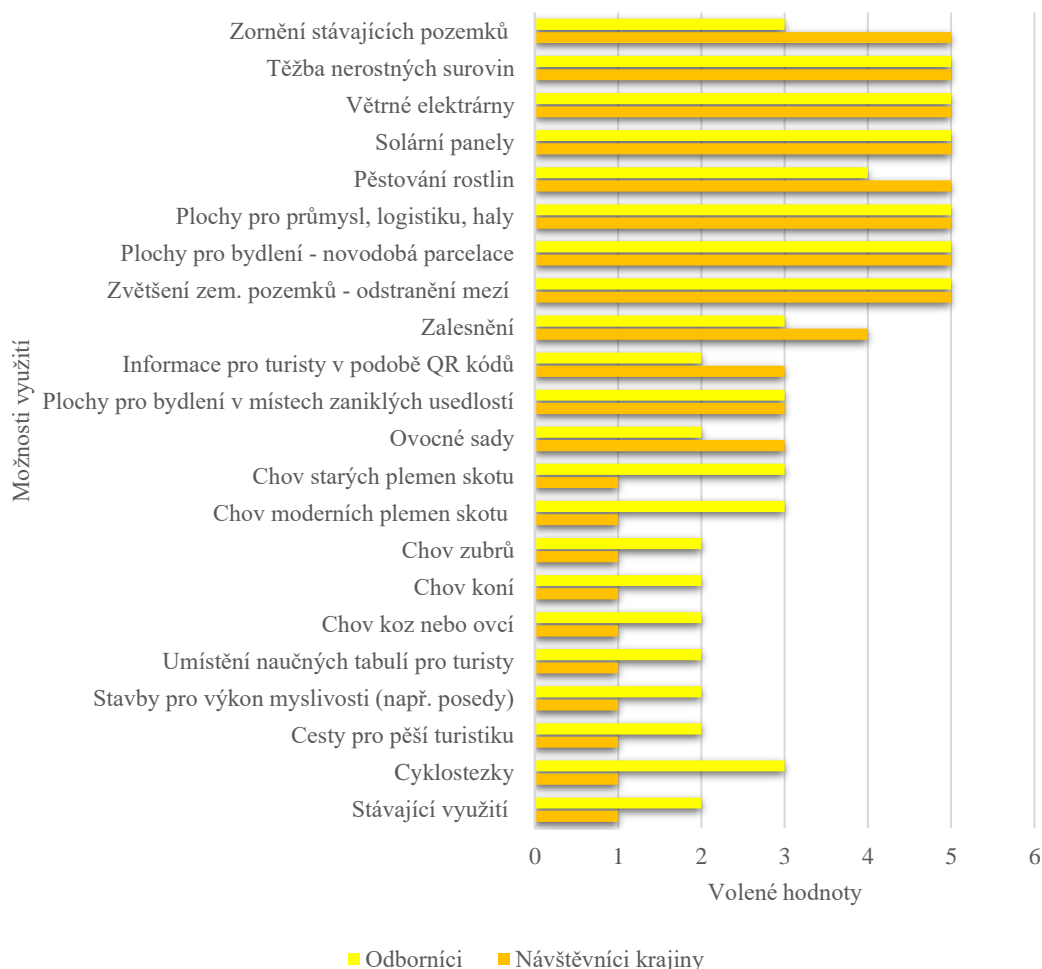

Obr. 28: Celkový dojem z místní krajiny dle oslovených skupin respondentů

Proto se předposlední otázka zabývala vhodným využitím místních pozůstatků historických plužin do budoucna. Respondenti na základě svých preferencí hodnotili na škále od 1 (velmi vhodné) do 5 (zcela nevhodné) jednotlivé možnosti.

Kompletní výsledky zobrazuje obr. 29, ze něhož je patrné, že obě sledované skupiny hodnotily jednotlivé možnosti využití historických plužin velmi citlivě a s ohledem na charakter místní krajiny. Mezi návštěvníky krajiny byly nejvíce preferovaným využitím tyto možnosti: *stávající využití, cyklostezky, cesty pro pěší turistiku, stavby pro výkon myslivosti (např. poseďy), umístění naučných tabulí pro turisty, chov koz nebo ovcí, chov koní, zubrů a dále chov moderních a starých plemen skotu.*

Preference skupiny odborníků byly podobné, ale hodnotu 1 (*velmi vhodné*) nezvolil nikdo. Výše uvedené preferované možnosti využití krajin byly hodnoceny číslem 2, vyjma *cyklostezek* a *chovu moderních a starých plemen skotu* – ty byly dokonce hodnoceny číslem 3, tedy *průměrně*. O něco lépe byly hodnoceny *ovocné sady* a *informace pro turisty v podobě QR kódů* (hodnota 2).

Obr. 29: Preferované budoucí využití historických plužin v místní krajině

Poslední otázka zjišťovala zájem respondentů podílet se na některém ze způsobů využití historických plužin z předchozí otázky. Dotazovaní dále měli možnost doplnit, zda by se podíleli aktivně, či pasivně. Z tab. 6 je zřejmé, že většina návštěvníků krajiny o tuto činnost nemá zájem (54 %). Zbytek respondentů by se však podílet chtělo – 14 % aktivně a 31 % procent pasivně. Skupina odborníků však projevila větší zájem – více než polovina respondentů by se na některém ze způsobů využití plužin podílet chtěla (18 % aktivně a 38 % pasivně). Zbylých 43 % zájem neprojevilo. Pokud by se respondenti obou skupin podíleli pouze pasivně, jednalo by se především o turistiku. Aktivně by se pak podíleli na *chovu ovcí a koz, chovu zubrů, koní a skotu, umístění naučných tabulí a QR kódů pro turisty, stavbě cest pro pěší turistiku a zakládání ovocných sadů.*

Skupiny respondentů	Kladné odpovědi [%]		Záporné odpovědi [%]
	Aktivně	Pasivně	
Návštěvníci v krajině	14	31	54
Odborníci	18	38	43

Tab. 6: Zájem respondentů podílet se na budoucím využití místní krajiny

8 Diskuze

Vrcholný středověk přinesl se vznikem plužin na území České republiky zásadní změnu krajinného rázu (Beranová a Kubačák, 2010). Toto charakteristické rozdělení půdy se vlivem socialistické kolektivizace se záměrem co největšího ekonomického využití krajiny stalo pouze vzpomínkou a v dnešní době je přítomné pouze v podobě pozůstatků středověkých plužin (Lipský, 2000). Jejich přítomnost přináší především historickou hodnotu (Pittnerová a kol., 2009).

Po roce 1989 se začaly objevovat snahy o nápravu a navrácení krajiny do původního stavu. Přicházely nápady a vize, jak opět vytvořit heterogenní krajinu, začaly vznikat chráněné krajinné oblasti a krajina začala být rekultivována (Šulová, 2000). Spolu s tím se začaly objevovat i snahy o zachování historických plužin (Pittnerová a kol., 2009), které řada autorů považuje za nutnost, a to především díky jejich dnešnímu významu. V současné době je tak jejich ochrana a obnova předmětem diskuzí mnoha autorů: *Sklenička a Pittnerová (2005)*, *Lokoč a Ulčák (2009)*, *Pittnerová (2007)*, *Pittnerová a kol. (2009)*, *Sklenička a kol. (2009)*, *Molnárová (2008)*, *Sklenička a kol. (2017)*, *Weber (2017)*, *Fanta a kol., (2022)*. Příkladem snahy o zachování a obnovu plužin je projekt Fakulty životního prostředí České zemědělské univerzity v Praze z roku 2018 až 2022 – „*Identifikace a ochrana dochovaných pozůstatků historických plužin*“, financovaný Ministerstvem kultury České republiky (Fakulta životního prostředí, ©2018). Dále je třeba zmínit práci, která se zabývala „*možnostmi využití a rozvoje krajin s pozůstatky středověkých plužin*“ (Langerová, 2019).

Do ochrany pozůstatků středověkých plužin by měla být více zapojována veřejnost, jejíž zájem je pro zachování a obnovu těchto historických reliktnů stěžejní. Jak podotýká Šulová (2000), plužiny vytvářejí neopakovatelný krajinný ráz, který souvisí se způsobem života obyvatel a uživatelů těchto krajin. Ochrana krajiny a její management by tak měly být vůlí především těchto lidí, bez kterých změny půjdou jen těžko realizovat. Cílem práce bylo zjistit, jaké jsou preference a potřeby uživatelů krajin s historickými plužinami. Tyto informace tvoří důležitou část podkladů pro udržitelný management těchto krajin, které jsou kromě přírodních podmínek závislé i na údržbě v rámci zemědělského či jiného využívání. Získání těchto informací bylo podmíněno komunikací s uživateli těchto krajin. Jejich názory, potřeby a preference proto byly zjišťovány formou dotazníkového šetření.

Získaná data hovořila jednoznačně – obě sledované skupiny respondentů vnímaly krajinu rozdílně. Rozdíly byly patrné i mezi dotazovanými stejné skupiny, což není překvapivé. Tato rozdílnost ve vnímání krajiny je potvrzením mnoha autorů. Např. Stibral (2008) říká, že dílčí pohledy na krajinu jsou definovány na základě určité perspektivy daného člověka a že každý krajinu vnímá jiným způsobem. Tato práce je zároveň důkazem skutečnosti, že dosažené vzdělání a jeho zaměření má významný

vliv na nahlížení respondentů na krajinu a uvažování o jejím budoucím využití, což potvrzují i (Erhabor a Don, 2016). Dle jejich výzkumu lidé s povědomím o životním prostředí a většími pravomocemi, jsou potenciálně největšími hybnými silami v dlouhodobé ochraně životního prostředí. Výsledky získané dotazníkovým šetřením, které přináší základní přehled preferencí a potřeb uživatelů krajin s pluzinami, budou v této kapitole podrobně analyzovány a zasazeny do kontextu dosavadních znalostí o managementu těchto krajin.

Preference a potřeby uživatelů krajin s historickými pluzinami byly zjišťovány formou dotazníkového šetření. Zvolená kvalitativní metoda výzkumu byla stěžejní pro získání požadovaného typu informací. Shromážděná data byla následně rozřazena a vyhodnocena pomocí metod deskriptivní statistiky dle Walkera (2013). Stejnou metodiku výzkumu popisuje např. Reichel (2009). Zpracování získaných dat si žádá zamyšlení nad jejich kvalitou – validitou, spolehlivostí a možností výsledky zobecnit. Validita informuje o možnosti vzniku chyb při zpracování dat, a to buď při jejich analýze, či interpretaci. Výčet interpretačních chyb uvádí např. Reichel (2009), který říká, že jednou z těchto chyb může být tzv. *dvojitá příčina*, tedy že výsledek není ovlivněn pouze jedním faktorem, ale také druhým faktorem, který nebyl uveden. V této práci může být touto interpretační chybou např. vyhodnocení otázky č. 19. Ta informuje o skutečnosti, že většina respondentů ze skupiny návštěvníků krajiny nemá zájem podílet se na některém ze způsobů využití historických pluzin. Odpovědi respondentů je možné interpretovat s přihlédnutím k otázce č. 17, která zjišťuje celkový dojem z místní krajiny. Zde je patrné, že 71 % respondentů má z místní krajiny *výborný* nebo *dobrý* dojem. Chybou by ovšem bylo domnívat se, že respondenti nemají zájem podílet se na budoucím využití pluzin pouze z důvodu, že jsou s místní krajinou spokojeni (jedno tedy ovlivňuje druhé). Je tedy nutné přihlédnout i ke druhému faktoru, např. vyššímu věku respondentů (26 % spadalo do věkové kategorie 36-49 let) a 23 % tvořili respondenti ve věku 65 a více.

Na závěr je však třeba dodat, že Reichel (2009) zmiňuje, že metoda kvalitativního přístupu dosahuje spíše vyšší validity než kvantitativní přístupy. Dále uvádí, že reprezentativnost získaných dat informuje o tom, zda je možné získané závěry zobecnit a aplikovat je na zbytek populace, která nebyla součástí výzkumu. V případě této práce je možné polemizovat o reprezentativnosti získaných dat, pokud vezmeme v potaz, že převažujícím pohlavím ve skupině návštěvníků krajiny byly ženy (74 %). Důvodem většího zastoupení žen může být např. hustší výskyt žen v krajině v danou chvíli nebo větší ochota žen komunikovat osobně. Podobný problém nastal u skupiny odborníků, jejichž věkové rozložení také nebylo vyrovnané – nejpočetnější věkovou kategorií totiž tvořilo 57 % respondentů (více než polovina) ve věku 27-35 let.

S ohledem na výše uvedené je přesto možné konstatovat, že získaná data přináší cenné informace. Překvapivým zjištěním bylo, že mezi návštěvníky krajiny žádný

respondent neuvedl správnou definici pojmu *plužina*. Naproti tomu ve skupině odborníků odpovědělo správnou odpovědí 5 % dotazovaných, přičemž ve všech případech se jednalo o respondenty s vysokoškolským vzděláním zaměřeným na přírodní vědy. Obě skupiny ale nejčastěji odpovídaly stejným typem odpovědi (*zemědělský pozemek, orná půda* atd.), což poukazuje na jejich povědomí o existenci pozůstatků historických plužin. V kontextu výše uvedeného lze konstatovat, že většina návštěvníků krajiny o je o existenci plužin informována nedostatečně, či vůbec, a to přestože 22 % z nich studovalo nebo studuje obor zemědělství. Povědomí o plužinách ve skupině odborníků není překvapivé, neboť 97 % dotazovaných tvořili vysokoškolsky vzdělaní lidé v oboru přírodních věd. Přesto by však jejich znalost mohla dosahovat vyšší úrovně.

Vzhledem k tomu, že 43 % návštěvníků krajiny plužinu definovala jako *zemědělský pozemek*, není překvapivé, že téměř stejný počet respondentů (46 %) věděl o přítomnosti plužin v místní krajině. Stejně tak není překvapivé, že mezi odborníky dominovala skupina, jenž o přítomnosti plužin v místní krajině vůbec nevěděla (49 %), přestože plužiny definovala lépe než skupina návštěvníků krajiny. Vysvětlení může být takové, že mezi návštěvníky krajiny je 71 % obyvatel. Ti mohou být zkrátka z podstaty věci více informovaní o krajině, ve které žijí.

Nejvíce významnou funkcí plužin je pro návštěvníky krajiny *zemědělská funkce*. Toto zjištění může vypovídat o potřebě návštěvníků krajiny využívat zemědělskou půdu k produkci potravin, což výsledky této práce potvrzují. *Produkční funkce* krajiny s pozůstatky plužin totiž byla hodnocena touto skupinou respondentů jako nejvýznamnější. Tato skutečnost zároveň může naznačovat potřebu návštěvníků krajiny (z nichž většina byla zároveň obyvateli Prachatic) využívat lokální zdroje potravin. O zemědělské funkci pozůstatků středověkých plužin hovoří Sklenička a kol. (2009), který ale nepovažuje za vhodné využívat tyto krajiny primárně k zemědělské produkci. To potvrzují výsledky jeho práce, které ukazují, že pozůstatky plužin se dochovaly především v méně úrodných oblastech (Sklenička a kol., 2017). Odborníci však vnímají jako nejdůležitější funkci *kulturně-historickou*. Tento fakt může souviset s větší informovaností respondentů o dnešním významu plužin, poněvadž většina dotazovaných měla vysokoškolské vzdělání v oboru přírodních věd. Jak potvrzuje Pittnerová a kol. (2009), v dnešní době jsou plužiny cenné především z hlediska historického a díky tomu jsou dnes jejich pozůstatky předmětem výzkumu mnoha vědců. Dokládá však i jejich kulturní funkci. Z výše uvedeného lze usuzovat, že skupina odborníků je ohledně dnešní funkce historických pozůstatků středověkých plužin dobře informována. Srovnání nabízí Oreszczyn (2000), který říká, že význam těchto krajinných struktur, přítomných ve Velké Británii, lidé vidí především v ekologických, historických a estetických funkcích.

Zjištění, že 100 % návštěvníků krajiny a 97 % odborníků má zájem o zachování plužin v místní krajině, je dokladem toho, že pro obě skupiny respondentů hrají pozůstatky plužin významnou roli. Důvodem by mohla být snaha respondentů o ochranu přírody a zachování malebného přírodního prostředí Prachaticka. Místa, kde se vedle sídel objevují pole, louky, rybníky atd. (Podhola, 2008). Toto zjištění je také potvrzením toho, že *zemědělská a kulturně-historická funkce* je pro návštěvníky krajiny důležitá, nicméně s ohledem na výše uvedené, si pojmy *zachování plužin* a *zemědělská funkce* odporují.

Význam přítomnosti pozůstatků historických plužin potvrzuje i zjištění, že 95 % návštěvníků krajiny a 88 % odborníků by plužiny rádo obnovilo. Tato informace je opět důkazem toho, že významnou funkcí plužin je pro návštěvníky krajiny *zemědělská funkce*. Pokud by k obnově místních pozůstatků plužin opravdu mělo dojít, je na zvážení, zda by se jednalo o neoptimálnější řešení problematiky této krajiny, a to s ohledem na výše uvedené skutečnosti, které zmiňuje Sklenička a kol. (2009).

Pohled respondentů na důležitost povědomí o přítomnosti historických plužin v krajině přinesl také zajímavá zjištění. 86 % návštěvníků krajiny a 82 % odborníků si myslí, že povědomí obyvatel o přítomnosti historických plužin je důležité. Zjištění je důkazem toho, že si obě skupiny respondentů uvědomují, jak důležité je být informován o krajině v místě bydliště. Paradoxně však více než polovina návštěvníků krajiny (z nichž většina tvoří místní obyvatelé) informována nebyla, u odborníků bylo procentuální zastoupení ještě větší. Výsledkem je tedy zjištění, že by si obě skupiny respondentů (včetně obyvatel Prachatic) přály být více informovány ohledně problematiky plužin v místě jejich bydliště. Podobné závěry lze vyvodit i z otázky informovanosti o místních plužinách mezi turisty – 72 % odborníků (z nichž většina tvořila právě turisty v místní krajině) si myslí, že by turisté měli být také informováni. Toto zjištění koresponduje s preferencí ohledně *umístění naučných tabulí pro turisty*, které obě skupiny respondentů hodnotilo jako nejvhodnější. Kromě tohoto způsobu informování veřejnosti by bylo vhodné připojit i *informace pro turisty v podobě QR kódů*, které nejvíce preferovala skupina odborníků. Z výzkumu vyplývá, že informovanost veřejnosti o přítomnosti pozůstatků historických plužin je pro jejich zachování naprosto zásadní. Otázkou však zůstává, který z uvedených způsobů informování veřejnosti je efektivnější, a to zejména s přihlédnutím k rozvoji komunikačních technologií. Turisticky nejnavštěvovanější místa jsou totiž ta, která jsou prezentována právě prostřednictvím sociálních médií (Choudhury a Mohanty, 2018). Dále Lokoč a Ulčák (2007) dodávají, že pro zachování plužin je stěžejní i postoj zemědělců a jejich ochota tyto významné krajinné prvky chránit, a to zejména proto, že jsou často součástí zemědělských ploch, či s nimi sousedí. Povědomí o přítomnosti historických plužin v místní krajině by tak mělo tvořit jeden z pilířů jejich ochrany.

Otázka významných produkčních a mimoprodukčních funkcí krajiny s plužinami je z hlediska budoucího využití těchto krajin zásadní. Obě skupiny respondentů považovaly za zcela zásadní produkční funkci krajiny *produkci potravin*. Toto zjištění je dokladem toho, že nejvíce významnou funkcí plužin je pro návštěvníky krajiny *zemědělská funkce*. Zbývá pouze dodat, že i odborníci vyhodnotili *produkci potravin* jako nejvýznamnější. Otázka produkčních funkcí krajiny však již byla diskutována výše, proto se nyní zaměřím na mimoprodukční funkce. Návštěvníci krajiny považovali za zcela zásadní *udržení velké druhové rozmanitosti, udržení potenciálu krajiny a estetickou funkci krajiny*. Přestože většina respondentů této skupiny nedosáhla vysokoškolského vzdělání v oboru přírodních věd tak jako skupina odborníků, středoškolské nebo vysokoškolské vzdělání má 77 % respondentů. Dá se tedy předpokládat určité povědomí respondentů o ochraně přírody, a mohlo by být vysvětlením ohleduplného a citlivého přístupu k hodnocení mimoprodukčních funkcí těchto krajin. Dalším vysvětlení by mohlo být to, že další nabízené otázky zkrátka nebyly pro respondenty tolik atraktivní (*bydlení, rekreační funkce* atd.). Význam těchto krajinných funkcí potvrzuje Pittnerová a kol., (2009), která říká, že zachovalé pozůstatky plužin hrají významnou roli v ochraně biodiverzity. Špulerová (2013) dodává, že jejich přítomnost poskytuje vhodná stanoviště pro opylování, což potvrzuje i Morandín et kol. (2016). Vedle toho Vorel (1999) říká, že z hlediska estetické funkce vytvářejí krajinné dominanty a vizuálně jedinečné útvary, např. charakteristické členění zemědělských ploch nebo meze a liniovou zeleň.

Skupině odborníků se jako nejzásadnější zdála *retenční funkce krajiny*. Vysvětlením této odpovědi může být opět fakt, že většina odborníků dosáhla vysokoškolského vzdělání v oboru přírodních věd, tudíž byla v této problematice vzdělána. Potvrzení o důležitosti retenční funkce plužin zmiňuje Holden a kol. (2019) – voda v krajině je během většího množství srážek zadržována, výsledkem čehož je snížení rizika povodní.

V souvislosti se zjišťováním preferencí ohledně budoucího využití krajin s pozůstatky plužin bylo zjištěno, že celkový dojem z místní krajiny je pro skupinu návštěvníků krajiny ve většině případů (71 %) pozitivní. Skupina odborníků hodnotila krajinu podobně (78 %). Zbytek většiny respondentů v obou skupinách hovořil o neutrálním dojmu. Důkazem tohoto zjištění je skutečnost, že jedním z nejvíce preferovaných způsobů budoucího využití krajin s plužinami bylo v obou skupinách respondentů její *stávající využití*. Jedním z možných vysvětlení by mohla být neochota lidí něco měnit. V České republice totiž klesá ochota občanů podílet se na změnách ve veřejném prostoru. Příčinou je nedůvěra v demokratické instituce, která vede k pocitu lhostejnosti (STEM ©2017). S přihlédnutím k dosaženému vzdělání respondentů však tento závěr není příliš pravděpodobný, neboť jak dokládá Osoba (2017), vysokoškolsky vzdělaní lidé bývají ve věcech veřejného zájmu angažovaní nejvíce. Aby však mohly být pozůstatky plužin zachovány, je potřeba, aby byly chráněny. Dle

Pittnerové a kol. (2009) by měly být navrženy principy jejich ochrany s ohledem na jejich významnou roli v současné krajině. To s sebou přináší nutnost informovat veřejnost o jejich přítomnosti, což je pro jejich zachování naprosto zásadní. Takovým nástrojem by mohlo být výše zmíněné *umístění naučných tabulí pro turisty a informace pro turisty v podobě QR kódů*.

Další možností, kterou návštěvníci krajiny preferovali nejvíce, byly *cyklostezky*. Vysvětlením by mohla být skutečnost, že většinu respondentů této skupiny tvořili obyvatelé Prachatic. Jak dokládá výzkum, cyklistika je třetím nejoblíbenějším sportem provozovaným v České republice (Národní sportovní agentura, ©2021). Oblíbenost tohoto sportu je dána především rostoucím počtem nově postavených cyklostezek (Kraus and Koch, 2021). Skupinou odborníků byly ovšem hodnoceny neutrálně, což může být důkazem toho, že tato skupina respondentů si je více vědoma kulturně-historických hodnot pozůstatků středověkých plužin a stavba cyklostezek jim nepřipadá vhodná. Molnárová (2008) se sice zmiňuje o stále větší důležitosti rekreační funkce venkovské krajiny v okrajových oblastech, kde se plužiny nejčastěji vyskytují. Vhodnost stavby cyklostezek by však v těchto místech měla být předmětem posouzení vlivů záměrů na životní prostředí příslušným orgánem ochrany přírody.

Dalším nejvíce preferovaným využitím obou skupin dotazovaných byly *cesty pro pěší turistiku*. Jak popisuje Vanžurová (2015), turistika patří mezi nejoblíbenější sporty v České republice, což by mohlo být důvodem pro její preferenci. Vybudování *cest* nebo *stezek pro pěší turistiku* by mohlo zvyšovat atraktivitu místní krajiny, což by v budoucnu přilákalo více turistů a zájem o místní krajinu s plužinami. Turistika by se tak mohla stát silným nástrojem v jejich ochraně. To potvrzuje i Molnárová (2008), která říká, že rekreační funkce plužin získávají v poslední době na důležitosti v ochraně pozůstatků středověkých plužin.

Dále se mezi nejvíce preferovanými využitími krajin s plužinami u obou skupin respondentů objevily *stavby pro výkon myslivosti (např. posedy)*. V Prachaticích se nachází Okresní myslivecký spolek Českomoravské myslivecké jednoty, který eviduje 632 členů (Okresní myslivecký spolek Prachatice, ©2022). To by mohlo částečně vysvětlovat zájem respondentů, neboť většina z nich je obyvateli Prachatic. Odborníci krajiny byli většinou pouze turisty v místní krajině, nicméně mohli umístění staveb pro výkon myslivosti vnímat pozitivně s ohledem na skutečnost, že myslivost je od roku 2012 součástí nehmotného kulturního dědictví České republiky (Ministerstvo kultury ©2022).

Dále u obou sledovaných skupin byly nejvíce žádoucí *chovy koz nebo ovcí, dále chov koní, chov zubrů* a také *chov moderních a starých plemen skotu* (ten však mezi odborníky již byl hodnocen průměrně). Preference návštěvníků krajiny by mohly být ovlivněny skutečností, že některé z těchto chovů se v Prachaticích již nacházejí. Od roku 2009 jsou zde chováni např. zubři (Prachatice ©2015). Skupina odborníků mohla

být ovlivněna skutečností, že se agroturistika stává populární formou cestovního ruchu na venkově. Důkazem je množství aktivit Ministerstva zemědělství, které se agroturistiku snaží podporovat např. tvorbou „*Koncepce rozvoje agroturistiky v České republice 2017–2024*“ či uzavřením „*Memoranda o spolupráci v oblasti podpory a rozvoje agroturistiky*“ se Svazem venkovské turistiky a agroturistiky (Rajlichová, 2021). Výše zmíněné chovy by mohly být jedním z nástrojů ochrany pozůstatků středověkých plužin, jelikož právě oblasti s převahou pastvin jsou pro zachování těchto krajín klíčové (Sklenička et al., 2017).

Poslední nejlépe hodnocenou možností využití krajín s plužinami byly mezi odborníky *ovocné sady*, které byly však návštěvníky krajiny hodnoceny neutrálně. Volba tohoto způsobu využití plužin by mohla reflektovat povědomí o tom, že ovocné stromy jsou součástí života člověka po staletí a tvoří důležitou složku venkovských sídel. Obliba sadovnictví a množství odrůd, které se na našem území v dřívějších dobách vyskytovalo, mohou respondenti vnímat jako jakési dědictví historie. Možné je i vysvětlení, že se odborníci snaží v poslední době informovat veřejnost a v malých městech či venkovských sídlech společně se zájmovými organizacemi obnovují stromové aleje a staré výsadby stromů (Vlk a Salaš, 2015). Sklenička et al. (2009) hovoří o stabilizaci plužin pomocí mezi s liniovými dřevinami. Ta fixovala hranice pozemků s plužinami a její přítomnost je tedy zásadní pro zachování reliktních historických plužin.

Na základě výše zjištěných skutečností lze jednoznačně konstatovat, že potřebou obou skupin respondentů jsou kromě *stávajícího využití* krajiny také jiné alternativy budoucího využití historických plužin. V kontextu této skutečnosti je však překvapující, že 54 % návštěvníků krajiny a 43 % odborníků nemá zájem podílet se na žádném ze způsobů využití historických plužin. Na druhé straně byla místní krajina většinou respondentů obou skupin hodnocena pozitivně. Jedním z možných vysvětlení nezájmu respondentů by mohla být jejich neochota být aktivní a něco měnit. S přihlédnutím k dosaženému vzdělání respondentů však tento závěr není příliš pravděpodobný, neboť jak dokazuje mimo jiné Putnam (2000), vysokoškolsky vzdělaní lidé bývají ve věcech veřejného zájmu angažovaní nejvíce. Dalším z důvodů by mohla být nedostatečná informovanost respondentů o problematice plužin. Tím se opět dostáváme k důležitosti zasvěcení veřejnosti do problematiky pozůstatků plužin v Prachaticích.

Zajímavým srovnáním s výsledky této práce jsou zjištění totožného dotazníkového šetření, která přináší Langerová (2019). Vzorek této populace byl zastoupen převážně ženami, přičemž téměř polovina respondentů dosáhla vysokoškolského vzdělání. Respondenti odpovídali ve většině otázek velmi podobně. Největší rozdíly však byly zaznamenány v otázce povědomí o přítomnosti historických plužin v místní krajíně. Pouze 15 % respondentů o jejich přítomnosti vědělo, což je ve srovnání s výsledky

této práce o 30 % méně (mezi návštěvníky krajiny). To by mohlo poukazovat na skutečnost, že obyvatelé Prachatic jsou v současné době více informováni o přítomnosti plužin v místní krajině. Preference budoucího využití krajin s plužinami přinesla také podobné výsledky – nejvíce bylo preferováno *stávající využití*, dále pak *cesty pro pěší turistiku, ovocné sady a cyklostezky*. Je tedy patrné, že mezi respondenty se preference využití krajin nemění. To však nelze říci o *chovu koz nebo ovcí, chovu koní, zubrů* a dále *moderních a starých plemen skotu*. Langerová (2019) totiž dochází k závěru, že tyto chovy nebyly příliš preferovány, což v případě této práce neplatí. Zjištěné rozdílnost vypovídají o skutečnosti, že chovy jsou populací vnímány pozitivněji s ohledem na krajinu s plužinami. Dále možnost *zalesnění* oproti srovnávané práci preferována nebyla.

Závěrem je nutné dodat, že ač skoro polovina respondentů obou skupin nebyla o přítomnosti plužin v Prachaticích dostatečně informována, většina z nich projevila citlivý a ohleduplný přístup k budoucímu využití těchto krajin.

9 Závěr a přínos práce

Klíčovou rolí proměny vztahu člověka ke krajině, která vedla k přeměně přírodní krajiny na krajinu kulturní, sehrál v neolitu přechod z pasivního zajišťování potravy k zemědělství (Gojda, 2000). Od té doby prošla kulturní krajina vlivem člověka množstvím změn a výsledkem je její dnešní podoba, jež podává historický obraz událostí, které se v ní odehrály (Horsáková, 2010). Jedním z těchto míst, která do krajiny otiskla paměť historie jsou zachovalé pozůstatky středověkých plužin (Lipský, 2000). V dnešní době jejich přítomnost přináší hodnotu nejen historickou, ale také ekologickou, či estetickou (Pittnerová a kol., 2009). V současné době je ochrana a obnova pozůstatků historických plužin předmětem diskuzí mnoha autorů: *Sklenička a Pittnerová (2005), Lokoč a Ulčák (2007), Pittnerová (2007), Sklenička a kol. (2009), Molnářová (2008), Sklenička a kol. (2017), Weber (2017), Fanta a kol., (2022)*.

Cílem této práce bylo zjistit, jaké jsou preference a potřeby uživatelů krajin s historickými plužinami, a vytvořit tak podklad pro udržitelný management těchto krajin. Data byla získána prostřednictvím dotazníkového šetření na území města Prachatic pomocí online dotazníku. Celkem bylo osloveno 100 respondentů, přičemž 35 dotazovaných bylo osloveno na území města Prachatic a 65 prostřednictvím online dotazníku. První skupina byla zastoupena převážně ženami, přičemž 71 % respondentů žilo na území Prachatic a téměř polovina byla vysokoškolsky vzdělaná. Ve druhé skupině byl poměr pohlaví téměř vyrovnaný, přičemž většina respondentů (86 %) byla návštěvníky krajiny a téměř 100 % respondentů dosáhlo vysokoškolského vzdělání v oborech přírodních věd, přičemž nejčastěji se jednalo o tyto vědní obory: *životní prostředí, ekologie, krajinné inženýrství a ochrana přírody*. Získaná data byla následně vyhodnocena pomocí metod *deskriptivní statistiky*.

Zásadním zjištěním ohledně využití krajiny s plužinami v oblasti Prachaticka byla skutečnost, že nejvíce preferovanými možnostmi bylo *stávající využití, cyklostezky, cesty pro pěší turistiku, stavby pro výkon myslivosti (např. posedy), umístění naučných tabulí a informací v podobě QR kódů pro turisty, chov koz nebo ovcí, dále chov koní, zubrů, moderních a starých plemen skotu a ovocné sady*. Obě skupiny respondentů se vyznačovaly stejnými preferencemi vyjma *cyklostezek a chovu moderních a starých plemen skotu*, které skupina odborníků hodnotila pouze průměrně. Návštěvníci krajiny naopak průměrně hodnotili *ovocné sady a informace pro turisty v podobě QR kódů*.

Preference *stávajícího využití* krajiny je důkazem toho, že většina respondentů obou skupin je s celkovým dojmem z místní krajiny spokojena. Současně se však přiklonila i k jiným možnostem budoucího využití krajiny, což potvrzuje zjištění, že většina respondentů obou skupin by pozůstatky plužin ráda obnovila. Většina preferovaných možností využití krajiny vypovídá o citlivém a ohleduplném přístupu respondentů, a je v souladu s hodnotami těchto krajin (Pittnerová a kol., 2009), např. *stavby pro výkon myslivosti (např. posedy), chov koz nebo ovcí, chov koní, zubrů* či *chov*

moderních a starých plemen skotu. V Prachaticích se nachází Okresní myslivecký spolek Českomoravské myslivecké jednoty, který eviduje 632 členů (Okresní myslivecký spolek Prachatice, ©2022). To by mohlo částečně vysvětlovat zájem respondentů, neboť většina z nich je obyvateli Prachatic. Odborníci krajiny byli většinou pouze turisty v místní krajině, nicméně mohli umístění staveb pro výkon myslivosti vnímat pozitivně s ohledem na skutečnost, že myslivost je od roku 2012 součástí nehmotného kulturního dědictví České republiky (Ministerstvo kultury ©2022). Preference návštěvníků krajiny ohledně *chovu koz nebo ovcí, chovu koní, zubrů* či *chovu moderních a starých plemen skotu* by mohly být ovlivněny skutečností, že některé z těchto chovů se v Prachaticích již nacházejí. Od roku 2009 jsou zde chováni např. zubři (Prachatice ©2015). Skupina odborníků mohla být ovlivněna skutečností, že se agroturistika stává populární formou cestovního ruchu na venkově. Důkazem je množství aktivit Ministerstva zemědělství, které se agroturistiku snaží podporovat např. tvorbou „*Koncepce rozvoje agroturistiky v České republice 2017–2024*“ či uzavřením „*Memoranda o spolupráci v oblasti podpory a rozvoje agroturistiky*“ se Svazem venkovské turistiky a agroturistiky (Rajlichová, 2021). Výše zmíněné chovy by mohly být jedním z nástrojů ochrany pozůstatků středověkých plužin, jelikož právě oblasti s převahou pastvin jsou pro zachování těchto krajin klíčové (Sklenička et al., 2017). Agroturistika je považována v souvislosti s využíváním plužin za vhodnou (Pittnerová a kol., 2009). Chovy by mohly také zvýšit atraktivitu místních krajin a přilákat tak turisty, a to společně s *cestami pro pěší turistiku*. Obojí by se mohlo pozitivně odrazit v ochraně plužin (Molnárová, 2016). Nedostatečná informovanost respondentů o hodnotách plužin se projevila v preferenci *cyklostezek*. Vysvětlením jejich volby by mohla být skutečnost, že většinu respondentů návštěvníků krajiny tvořili obyvatelé Prachatic. Ti tak mohli stavbu *cyklostezek* vnímat jako příležitost k rekreačnímu nebo sportovnímu vyžití, protože jak potvrzuje výzkum, cyklistika je třetím nejpopulárnějším sportem provozovaným v České republice (Národní sportovní agentura, ©2021). Oblíbenost tohoto sportu je dána především rostoucím počtem nově postavených *cyklostezek* (Kraus and Koch, 2021). Ač je rekreační funkce krajin s plužinami vnímána pozitivně (Pittnerová a kol., 2009), vhodnost stavby *cyklostezek* v těchto místech by měla být předmětem posouzení vlivů záměrů na životní prostředí příslušným orgánem ochrany přírody. Řešením neznalosti uživatelů krajiny s plužinami by mohlo být *umístění naučných tabulí a QR kódů pro turisty*. Jejich preference je důkazem názoru respondentů na důležitost povědomí obyvatel i turistů o přítomnosti plužin v místní krajině. *Umístění naučných tabulí pro turisty* by se tak mohlo stát jedním z účinných nástrojů ochrany plužin (Lokoč a Ulčák, 2007).

Poslední nejlépe hodnocenou možností využití krajin s plužinami byly mezi odborníky *ovocné sady*, které byly však návštěvníky krajiny hodnoceny neutrálně. Volba tohoto způsobu využití plužin by mohla reflektovat povědomí o tom, že ovocné stromy jsou

součástí života člověka po staletí a tvoří důležitou složku venkovských sídel. Obliba sadovnictví a množství odrůd, které se na našem území v dřívějších dobách vyskytovalo, mohou respondenti vnímat jako jakési dědictví historie. Možné je i vysvětlení, že se odborníci snaží v poslední době informovat veřejnost a v malých městech či venkovských sídlech společně se zájmovými organizacemi obnovují stromové aleje a staré výsadby stromů (Vlk a Salaš, 2015). Sklenička et al. (2009) hovoří o stabilizaci plužin pomocí mezí s liniovými dřevinami. Ta fixovala hranice pozemků s plužinami a její přítomnost je tedy zásadní pro zachování reliktních historických plužin

V kontextu výše uvedených skutečností je však překvapující, že 54 % návštěvníků krajiny a 43 % odborníků nemá zájem podílet se na žádném ze způsobů budoucího využití historických plužin. V případě kladné odpovědi by se pak většina respondentů obou skupin podílela pouze pasivně, především jako *turisté*. Aktivně by se pak podíleli na *chovu ovcí a koz, chovu zubrů, koní a skotu, umístění naučných tabulí a QR kódů pro turisty, stavbě cest pro pěší turistiku a zakládání ovocných sadů*. Na druhé straně je nutné zmínit, že místní krajina byla většinou respondentů obou skupin hodnocena pozitivně. Jedním z možných vysvětlení nezájmu respondentů by mohla být jejich neochota být aktivní a něco měnit. Jak totiž vyplývá ze zprávy Ústavu empirických výzkumů, z.ú. (2017), v České republice klesá ochota občanů podílet se na změnách ve veřejném prostoru. Příčinou je nedůvěra v demokratické instituce, která vede k pocitu lhostejnosti a neochotě lidí podílet se na změnách ve veřejném prostoru. S přihlédnutím k dosaženému vzdělání respondentů však tento závěr není příliš pravděpodobný, neboť jak dokládá Osoba (2017), vysokoškolsky vzdělaní lidé bývají ve věcech veřejného zájmu angažovaní nejvíce. Dalším z důvodů by mohla být nedostatečná informovanost respondentů o problematice plužin. Tím se opět dostáváme k důležitosti zasvěcení veřejnosti do problematiky pozůstatků plužin v Prachaticích.

Na základě porovnání všech odpovědí mezi oběma sledovanými skupinami byla zjištěna další důležitá skutečnost a tou je význam vzdělání respondentů a jeho vliv na hodnocení těchto významných krajinných prvků. Přestože však skoro polovina respondentů obou skupin nebyla o přítomnosti plužin v Prachaticích dostatečně informována, většina z nich projevila citlivý a ohleduplný přístup k budoucímu využití těchto krajín. K podobnému závěru dospěl i Burel et Baudry (1995) – oslovení respondenti ve Francii se shodli na nutnosti zachovat tyto krajinné struktury, ačkoli si ne všichni byli vědomi ekologické funkce těchto krajín a vnímali je především na základě vizuálních vlastností. Podobné zjištění přináší i Oreszczyń et Lane (2000). Avšak přestože tyto krajinné struktury byly ve Velké Británii vnímány shodně, určitý rozdíl přineslo hodnocení managementu těchto krajín, kdy se mezi názory odborníků a laiků objevovaly propastné rozdíly.

Zajímavým srovnáním s výsledky této práce jsou zjištění totožného dotazníkového šetření, která přináší Langerová (2019). Respondenti odpovídali ve většině otázek velmi podobně, největší rozdíly však byly zaznamenány v otázce povědomí o přítomnosti historických plužin v místní krajině. Pouze 15 % respondentů o jejich přítomnosti vědělo, což je ve srovnání s výsledky této práce o 30 % méně (mezi návštěvníky krajiny). To by mohlo poukazovat na skutečnost, že obyvatelé Prachatic jsou v současné době více informováni o přítomnosti plužin v místní krajině. Preference budoucího využití krajin s plužinami přinesla také podobné výsledky – nejvíce bylo preferováno *stávající využití*, dále pak *cesty pro pěší turistiku*, *ovocné sady* a *cyklostezky*. Je tedy patrné, že mezi respondenty se preference využití krajin nemění. To však nelze říci o *chovu koz nebo ovcí*, *chovu koní*, *zubrů* a dále *moderních a starých plemen skotu*. Langerová (2019) totiž dochází k závěru, že tyto chovy nebyly příliš preferovány, což v případě této práce neplatí. Zjištěné rozdílnosti vypovídají o skutečnosti, že chovy jsou populací vnímány pozitivněji s ohledem na krajinu s plužinami.

Všechny zjištěné údaje byly následně diskutovány s dostupnou aktuální českou a zahraniční literaturou. I přes množství publikací, které hodnotí problematiku pozůstatků středověkých plužin, je zřejmé, že si jejich výzkum vyžádá další šetření. Stanovené cíle této práce se podařilo naplnit, neboť práce přináší nové poznatky o preferencích a potřebách uživatelů krajin s historickými plužinami. Umožňuje tak vytvořit podklad pro udržitelný management těchto krajin, které jsou kromě přírodních podmínek závislé i na péči v rámci zemědělského či jiného využívání. Téma této práce je s ohledem na současnou problematiku plužin aktuální a já věřím, že budoucnost přinese další poznatky, které přispějí k ochraně a obnově těchto významných krajinných prvků.

10 Přehled literatury a použitých zdrojů

10.1 Odborné publikace

ANTROP, Marc, 2005. Why landscapes of the past are important for the future. *Landscape and Urban Planning*. **70**, 21–34. ISSN 0169-2046.

ARNAIZ-SCHMITZ, Cecilia, Cristina HERRERO-JÁUREGUI a María Fe SCHMITZ, 2018. Losing a heritage hedgerow landscape. Biocultural diversity conservation in a changing social-ecological Mediterranean system. *Science of the Total Environment*. **637-638**, 374–384. ISSN 1879-1026.

ASPERS, Patrik a Ugo CORTE, 2019. What is Qualitative in Qualitative Research. *Qualitative Sociology*. **42**(2), 139–160. ISSN 1573-7837.

ASSANDRI, Giacomo, Giuseppe BOGLIANI, Paolo PEDRINI a Mattia BRAMBILLA, 2018. Eautiful agricultural landscapes promote cultural ecosystem services and biodiversity conservation. *Agriculture, Ecosystems and Environment*. **256**, 200–210. ISSN 1873-2305.

BERANOVÁ, Magdalena a Antonín KUBAČÁK, 2010. *Dějiny zemědělství v Čechách a na Moravě*. Brno: Libri. ISBN 978-80-7277-113-4.

BUKÁČEK, Roman, 2011. Zamyšlení nad vztahy sídla a jeho krajinného rámce a jejich ochranou. In: VOREL, Ivan a Jiří KUPKA, ed. *Krajinný ráz v sídlech / sídla v rázu krajiny*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, s. 105–114. ISBN 978-80-01-04908-2.

BUREL, F. G. a Jacques BAUDRY, 1995. Social, aesthetic and ecological aspects of hedgerows in rural landscapes as a framework for greenways. *Landscape and Urban Planning*. **33**(1-3), 327–340. ISSN 0169-2046.

CARLIER, Julien a Jamen MORAN, 2019. Hedgerow typology and condition analysis to inform greenway design in rural landscapes. *Journal of Environmental Management*. **247**, 790–803. ISSN 0301-4797.

CÍLEK, Václav, Pavel MUDRA a Vojen Ložek, 2004. *Vstoupit do krajiny: o přírodě a paměti středních Čech*. Praha: Dokořán. ISBN 80-86569-58-6.

ČERNÁ, Anna, 2020. *Krajina. Živa*. (5), 124. ISSN 0044-4812.

ČERNÝ, Ervín, 1992. *Výsledky výzkumu zaniklých středověkých osad a jejich plužin: Historicko-geografická studie v regionu Dražanské vrchoviny*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost. ISBN 80-85048-40-X.

Černý, Ervín, 1979. *Zaniklé středověké osady a jejich plužiny: Metodika historickogeografického výzkumu v oblasti Dražanské vrchoviny*. Praha: Academia.

DAVIES, Z. G. a A. PULLIN, 2007. Are hedgerows effective corridors between fragments of woodland habitat? An evidence-based approach. *Landscape Ecology*. **22**, 333–351. ISSN 1572-9761.

DEJMAL, Ivan, 2008. *Prostor k úvaze*. Lomnice nad Popelkou. Lomnice nad Popelkou: Studio JB. ISBN 978-80-86512-42-6

DEJMAL, Ivan, 2000. Co s evropskou kulturní krajinou na konci dvacátého století?. In: HÁJEK, Tomáš a Karel JECH, ed. *Kulturní krajina, aneb, Proč ji chránit?: téma pro 21. století*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, s. 13–16. ISBN 80-7212-134-0.

DOČKAL, Zbyněk, 2000. Děláme dost pro to, aby památky dotvářely kulturní krajinu?. In: HÁJEK, Tomáš a Karel JECH, ed. *Kulturní krajina, aneb, Proč ji chránit?: téma pro 21. století*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, s. 13–16. ISBN 80-7212-134-0.

ELZENBERG, Henryk, 2019. The Aesthetics of landscape. *Polish Journal of Landscape Studies*. **1**(1), 17–19. ISSN 2657-327X.

ERHABOR, N. I. a J. U. DON, 2016. Impact of Environmental Education On the Knowledge and Attitude of Students Towards the Environment. *International Journal of Environmental & Science Education*. **11**(12), 5367–5375. ISSN 1306-3065.

FANTA, Václav, Jaromír BENEŠE, Jan ZOUHAR, Volha RAKAVA, Ivana ŠITNEROVÁ, Kristina JANEČKOVÁ MOLNÁROVÁ, Ladislav ŠMEJDA a Petr SKLENIČKA, 2022. Ecological and historical factors behind the spatial structure of the historical field patterns in the Czech Republic. *Scientific Reports*. **12**(1), 1–20. ISSN 2045-2322.

FLEKALOVÁ, Markéta, TRPÁKOVÁ, Lenka, ed., 2011. *Komponované krajiny*. Brno: Mendelova univerzita. ISBN 978-80-7375-536-2.

FORMAN, R. T. T. a J. BAUDRY, 1984. Hedgerows and hedgerow networks in landscape ecology. *Environmental Management*. **8**(6), 495–510. ISSN 0364-152X.

FROUZ, Jan, 2017. Jak mohou být výsypky užitečné k obnově krajiny. In: PETŘÍK, Petr, Jana MACKOVÁ a Josef FANTA, ed. *Krajina a lidé*. Praha: Academia, s. 103–105. ISBN 978-80-200-2695-8.

GOJDA, Martin, 2000. *Archeologie krajiny – vývoj archetypů kulturní krajiny*. Praha: Academia. ISBN 80-200-0780-6.

GUTH, Jiří, Nad'a JOHANISOVÁ a Martina FILIPOVÁ, 2010. *Ekonomické a správní nástroje ochrany krajinného rázu*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5245-1.

HÁJEK, Pavel, 2008. *Jde pevně kupředu naše zem: Krajina českých zemí v období socialismu 1948–1989*. Praha: Malá Skála. ISBN 978-80-86776-07-1.

HÁJEK, Tomáš, 2000. Aneb proč chránit kulturní krajinu?. In: HÁJEK, Tomáš a Karel JECH, ed. *Kulturní krajina, aneb, Proč ji chránit?: téma pro 21. století*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, s. 13–16. ISBN 80-7212-134-0.

HANSPACH, J., J. LOOS, I. DORRESTEIJN, D. J. ABSON a J. FISCHER, 2016. Characterizing social–ecological units to inform biodiversity conservation in cultural landscapes. *Diversity and Distributions*. **22**(8), 853–864. ISSN 1472-4642.

HAVLÍČEK, Marek, Josef SVOBODA a Ivo DOSTÁL, 2013. Vliv rozvoje cukrovarnictví v okrese Hodonín na změny využití krajiny a rozvoj dopravní infrastruktury. In: HERBER, Vladimír, ed. *Fyzickogeografický sborník 11: Fyzická geografie a kulturní krajina v 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, s. 126–131. ISBN 978-80-210-6603-8.

HENDL, Jan, 2015. *Přehled statistických metod zpracování dat: Analýza a metaanalýza dat*. 5. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0981-2.

HOLDEN, J., R. P. GRAYSON, D. BERDENI, et al., 2019. The role of hedgerows in soil functioning within agricultural landscapes. *Agriculture, Ecosystems and Environment*. *Agriculture, Ecosystems and Environment*. **273**, 1–12. ISSN 1873-2305.

HORSÁKOVÁ, Eva, 2010. Změny tradičních venkovských krajin. *Prameny a studie*. (45), 61–71. ISSN 0862-8483.

HOSKINS, William, 2013. *The making of the English Landscape*. London: Hodder and Stoughton. ISBN 978-1-908213-10-5.

CHOUDHURY, Rashmiranjan a Priyakrushna MOHANTY, 2018. Strategic Use of Social Media in Tourism Marketing: A Comparative Analysis of Official Tourism Boards. *Atna - Journal of Tourism Studies*. **13**(2), 41–56. ISSN 0975-3281.

CHRISTOU, P. A., A. FARMAKI, A. SAVERIADES a E. SPANOU, 2019. The “genius loci” of places that experience intense tourism development. *Tourism Management Perspectives*. **30**, 19–32. ISSN 2211-9744.

JAKUPI, A. B., 2016. Landscape Architecture as Environmental Harmony. *International Journal of Contemporary Architecture*. **3**(3), 43-50. ISSN 1687-9708.

JANČURA, Peter, 2013: Význam historických krajinných štruktúr na utváraní krajinného rázu a identity krajín. In: HRONOVSKÁ, Kateřina a Jiří KUPKA, ed.: *Ochrana kulturní krajiny: hledání cílů, možností a pravidel*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, s. 28–41. ISBN 978-80-01-05391-1.

JELÍNEK, František, 2000. Kulturní krajina očima ekologa. In: HÁJEK, Tomáš a Karel JECH, ed. *Kulturní krajina, aneb, Proč ji chránit?: téma pro 21. století*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, s. 13–16. ISBN 80-7212-134-0.

JUST, Tomáš, 2017. Revitalizace vodních toků. In: PETŘÍK, Petr, Jana MACKOVÁ a Josef FANTA, ed. *Krajina a lidé*. Praha: Academia, s. 106–108. ISBN 978-80-200-2695-8.

KLIMEK, Hynek, 2010. *Šumava: Prachaticko*. Praha: Regia. ISBN 987-80-86367-83-5.

KLÍR, Tomáš, KLÁPŠTĚ, Jan a Zdeněk MĚŘÍNSKÝ, ed., 2008. *Osídlení zemědělsky marginálních půd v mladším středověku a raném novověku = Besiedlung und landwirtschaftliche Nutzung marginaler Böden im späten Mittelalter und der frühen Neuzeit = The settlements and agriculture of the margins in the later middle age and early new age*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta. ISBN 978-80-7308-251-2.

KLVAČ, Pavel, 2009. *Člověk, krajina, krajinný ráz*. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-5090-7.

KOTECKÝ, Vojtěch a Eliška VOZNÍKOVÁ, 2017. Ostrovy divočiny v krajině. In: PETŘÍK, Petr, Jana MACKOVÁ a Josef FANTA, ed. *Krajina a lidé*. Praha: Academia, s. 99–102. ISBN 978-80-200-2695-8.

KRAUS, Sebastian a Nicolas KOCH, 2021. Provisional COVID-19 infrastructure induces large, rapid increases in cycling. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. *Proceedings of the National Academy of Sciences*. **118**(5), 1-6. ISSN 1091-6490.

KUBŮ, František, 2007. Historie města Prachatic. In: FENCL, Pavel, Jana KOUTNÁ, František KUBŮ a Jan MAGER, ed. *Zmizelé Čechy – Prachatice*. Praha: Paseka, s. 5-19. ISBN 978-80-7185-843-0.

KUČERA, Zdeněk, 2009. Jak vnímáme krajinu a její paměť. *Geografické rozhledy*. **18**(5), 6–7. ISSN 1210-3004

KUČERA, Petr, Jaroslav NOVÁK, Jiří LÖW a Tomáš DOHNAL, 2015. Historical landscape structures and their importance for landscape character. *Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis*. **63**(1), 49–57. ISSN 2464-8310.

KUPKA, Jiří a Babora HEJTMÁNKOVÁ, 2014. Praha – úvahy nad kulturní identitou městské krajiny. In: HRONOVSKÁ, Kateřina, Jiří KUPKA a Ivan VOREL, ed. *Osobitost kulturní krajiny: od rozpoznání k ochraně*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, s. 55–71. ISBN 978-80-01-05607-3.

KUPKA, Jiří, 2010. *Krajiny kulturní a historické: Vliv hodnot kulturní a historické charakteristiky na krajinný ráz naší krajiny*. Praha: České vysoké učení technické v Praze. ISBN 978-80-01-04653-1.

KUPKA, Jiří a Ivan VOREL, 2010. Estetická hodnota či vizuální atraktivnost krajiny. In: VOREL, Ivan a Jiří KUPKA, ed. *Aktuální otázky ochrany krajinného rázu*. 2010. Praha: České vysoké učení technické v Praze, s. 104–116. ISBN 978-80-01-04537-4.

KYSELKA, Jan, 2017. Ochrana biodiverzity a vytváření ekologické sítě ve volné krajině. In: PETŘÍK, Petr, Jana MACKOVÁ a Josef FANTA, ed. *Krajina a lidé*. Praha: Academia, s. 130–132. ISBN 978-80-200-2695-8.

LÁZNIČKA, Jan, 2010. Zemědělské stroje a jejich vliv na trvale udržitelný rozvoj. *Prameny a studie*. (45), 84–99. ISSN 0862-8483.

LIPSKÝ, Zdeněk, 2009. Významné krajinné prvky – opomíjený nástroj ochrany krajinného rázu. In: VOREL, Ivan a Jiří KUPKA, ed. *Aktuální otázky ochrany krajinného rázu: Sborník z konference*. Praha: Centrum pro krajinu, s. 48–51. ISBN 978-80-903206-0-4.

LIPSKÝ, Zdeněk, 2000. *Sledování změn v kulturní krajině: učební text pro cvičení z předmětu Krajinná ekologie*. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce. ISBN 80-213-0643-2.

LIPSKÝ, Zdeněk a Dušan ROMPORTL, 2007. Typologie krajiny v Česku a zahraničí: stav problematiky, metody a teoretická východiska. *Geografie*. **112**(1), 61-84. ISSN 2571-421X.

LOKOČ, Radim a Michaela LOKOČOVÁ, 2010. *Vývoj krajiny v České republice*. 2. vyd. Brno: Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání. ISBN 978-80-904807-3-5.

LOKOČ, Radim a Zbyněk ULČÁK, 2009. Percepce krajinných prvků zemědělci – důležitý předpoklad péče o krajinný ráz. In: KLVAČ, Pavel, ed. *Člověk, krajina, krajinný ráz*. Brno: Masarykova univerzita, s. 61–71. ISBN 978-80-210-5090-7.

LÖW, Jiří, 2011. Běžné a výjimečné. In: VOREL, Ivan a Jiří KUPKA, ed. *Krajinný ráz v sídlech / sídla v rázu krajiny*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, s. 39–44. ISBN 978-80-01-04908-2.

LÖW, Jiří a Igor MÍCHAL, 2003. *Krajinný ráz*. Kostelec nad Černými lesy: Lesnická práce. ISBN 80-86386-27-9.

LÖW, Jiří a Jaroslav NOVÁK, 2008. Typologické členění krajin České republiky. *Urbanismus a územní rozvoj*. **11**(6), 19-23. ISSN 1212-0855.

MCCOLLIN, Duncan, 2000. Editorial: Hedgerow policy and protection – changing paradigms and conservation ethics. *Journal of Environmental Management*. *Journal of Environmental Management*. **60**(3-6), 4-7. ISSN 0301-4797.

MEDKOVÁ, Lucie, 2014. Duchovní krajina Lemberska – krajina české světičky. In: HRONOVSKÁ, Kateřina, Jiří KUPKA a Ivan VOREL, ed. *Osobitost kulturní krajiny: od rozpoznání k ochraně*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, s. 15–25. ISBN 978-80-01-05607-3.

MORANDIN, L. A., R. F. LONG a Claire KREMEN, 2016. Pest control and pollination cost-benefit analysis of hedgerow restoration in a simplified agricultural landscape. *Journal of Economic Entomology*. **109**(3), 1020–1027. ISSN 1938-291X.

NEKUDA, Vladimír, 2007. *Středověká vesnice na Moravě*. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost. ISBN 978-80-7275-071-9.

NOVÁK, Pavel, Berenika POLÍČKOVÁ a Michal ŽIVNÝ, 2006. Lidé a kultura v krajině. In: ČENĚK, Miroslav, Lucie DOLANSKÁ, Antonín HÁJEK, et al. *Lidé, krajina a zemědělství: z fotoarchivu Národního zemědělského muzea Praha*. Praha: Profi Press, s. 168–197. ISBN 80-86726-21-5.

ORESZCZYN, Sue, 2000. A systems approach to the research of people's relationships with English hedgerows. *Landscape and Urban Planning*. **50**(1-3), 107–117. ISSN 0169-2046.

ORESZCZYN, Sue a A. LANE, 2000. The meaning of hedgerows in the English landscape: different stakeholder perspectives and the implications for future hedgerow management. *Journal of Environmental Management*. **60**(1), 101-118. ISSN 0301-4797.

OSOBA, Petr, 2017. Vliv vzdělání a životní spokojenosti na angažovanost obyvatel Česka. *Naše společnost*. **2**(15), 15–30. ISSN 2336-1646.

PERGL, Jan a Jiří SÁDLO, 2017. Biologické invaze v kontextu současných a minulých změn krajiny. In: PETŘÍK, Petr, Jana MACKOVÁ a Josef FANTA, ed. *Krajina a lidé*. Praha: Academia, s. 115–118. ISBN 978-80-200-2695-8.

PETŘÍK, Petr, Jana MACKOVÁ a Josef FANTA, ed., 2017. *Krajina a lidé*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-2695-8.

PILÁT, Ladislav, 1948. *Prachatice, město české historie*. Prachatice: Místní národní výbor v Prachaticích.

PITTNEROVÁ, Blanka, 2007. Podmínky dochování a principy ochrany středověkých plužin. In: VOREL, Ivan a Jiří KUPKA, ed. *Aktuální problémy ochrany krajinného rázu*. Praha: Centrum pro krajinu, s. 68–72. ISBN 978-80-903206-9-7.

PITTNEROVÁ, Blanka, Petr SKLENIČKA, Kristýna MOLNÁROVÁ, Elizabeth BRABEC, Peter KUMBLE, Kateřina PIXOVÁ a Miroslav ŠÁLEK, 2009. Pozůstatky středověkých plužin – faktory ovlivňující jejich mizení, úloha a principy ochrany. In: VOREL, Ivan a Jiří KUPKA, ed. *Aktuální otázky ochrany krajinného rázu: Sborník z konference*. Praha: Centrum pro krajinu, s. 42–46. ISBN 978-80-903206-0-4.

PODHOLA, Roman, 2008. *Prachaticko známé i zapomenuté*. Český Krumlov: Vydal Roman Podhola vlastním nákladem.

PRAŽAN, Jaroslav a Tomáš RATINGER, 2000: Mohou dotace zachránit kulturní krajinu? In: HÁJEK, Tomáš a Karel JECH, ed. *Kulturní krajina, aneb, Proč ji chránit?: téma pro 21. století*. Ministerstvo životního prostředí, Praha. S. 32–42. ISBN 80-7212-134-0.

PUTNAM, Robert David, 2000. *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. Simon & Schuster Paperback. New York: Simon & Schuster Paperback. ISBN 978-0-7432-19037.

RAJLICOVÁ, Eva, 2021. Krajina s nábytkem. *Newsletter Státního zemědělského intervenčního fondu*. (3), 3-6.

REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3006-6.

ROMPORTL, Dušan, 2017. Typologie krajiny České republiky. In: PETŘÍK, Petr, Jana MACKOVÁ a Josef FANTA, ed. *Krajina a lidé*. Praha: Academia, s. 9–13. ISBN 978-80-200-2695-8.

ROMPORTL, Dušan a Tomáš CHUMAN, 2018. Present Approaches to Landscape Typology in the Czech Republic. *Journal of Landscape Ecology*. **5**(3), 24–35. ISSN 1687-9708.

ROMPORTL, Dušan, Tomáš CHUMAN a Zdeněk LIPSKÝ, 2013. Typologie krajiny v Česku a zahraničí: stav problematiky, metody a teoretická východiska. *Geografie*. **118**(1), 16–39. ISSN 2571-421X.

SÁDLO, Jiří, 2009. *Duše krajiny. Geografické rozhledy*. **18**(5), 2–3. ISSN 1210-3004.

SAKTOROVÁ, Dagmar, 2014. Úloha územního plánování v tvorbě a ochraně krajiny – možnosti a problémy. In: HRONOVSKÁ, Kateřina, Jiří KUPKA a Ivan VOREL, ed. *Osobitost kulturní krajiny: od rozpoznání k ochraně*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, s. 117–125. ISBN 978-80-01-05607-3.

SALAŠOVÁ, Alena a Darek LACINA, 2007. Diferenciace krajiny při posuzování krajinného rázu (CHKO Beskydy). In: VOREL, Ivan a Jiří KUPKA, ed. *Aktuální problémy ochrany krajinného rázu*. Praha: Centrum pro krajinu, s. 48–55. ISBN 978-80-903206-9-7.

SKALOŠ, Jan a Ivana KAŠPAROVÁ, 2012. Landscape memory and landscape change in relation to mining. *Ecological Engineering*. **43**, 60–69. ISSN 0925-8574.

SKLENIČKA, Petr, 2003. *Základy krajinného plánování*. 2. vyd. Praha: N. Skleničková. ISBN 80-903206-1-9.

SKLENIČKA, Petr a Blanka PITTNEROVÁ, 2005. Pozemkové úpravy v územích s dochovanou středověkou plužinou. *Pozemkové úpravy*. (51), 19–20. ISSN 1214-5815.

SKLENIČKA, Petr, Blanka KOTTOVÁ a Miroslav ŠÁLEK, 2017. Success in preserving historic rural landscapes under various policy measures: Incentives, restrictions or planning?. *Environmental Science & Policy*. **75**, 1–9. ISSN 1462-9011.

SKLENIČKA, Petr, Kristina MOLNÁROVÁ, Elizabeth BRABEC, Peter KUMBLE, Blanka PITTNEROVÁ, Kateřina PIXOVÁ a Miroslav ŠÁLEK, 2009. Remnants of medieval field patterns in the Czech Republic: Analysis of driving forces behind their disappearance with special attention to the role of hedgerows. *Agriculture, ecosystems & environment*. **129**(4), 465–473. ISSN 0167-8809.

STANĚK, Jan, 2015. Může být krajina půvabná?. In: STIBRAL, Karel a Veronika FAKTOROVÁ, ed. *Krajina – maska přírody?: studie k estetice krajiny a environmentu*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, s. 103–116. ISBN 978-80-7394-569-5.

STIBRAL, Karel, 2008. Odkdy jsou příroda a krajina krásné?. *Živa*. (1), 2–4.

STIBRAL, Karel, Ondřej DADEJÍK a Vlastimil ZUSKA, 2009. *Česká estetika přírody ve středoevropském kontextu*. Praha: Dokořán. ISBN 978-80-7363-247-2.

STOBBELAAR, D. J. a B. PEDROLI, 2011. Perspectives on landscape identity: A conceptual challenge. *Landscape Research*. **36**(3), 321–339. ISSN 1469-9710.

ŠANTRŮČKOVÁ, Markéta, 2019. Identifikace hodnot historické kulturní krajiny a jejich ochrana pomocí krajinných památkových zón. In: HŮRKOVÁ, Ludmila a Dalibor PRIX, ed. *Teoretické základy památkové péče na prahu 21. století*. Praha: Artefactum, s. 98–115. ISBN 978-80-88283-27-0.

ŠIMKOVÁ, Hana, 1992. *Prachaticko*. Červený Kostelec: ČSTK Pressfoto. ISBN 95-123-9280-7046-131-4.

ŠITNEROVÁ, Ivana, Jaromír BENEŠ, Blanka KOTTOVÁ, Jiří BUMERL, Tereza MAJEROVIČOVÁ a Kristina JANEČKOVÁ, 2020. Archeologický výzkum plužin a zemědělských teras jako fenoménu historické krajiny České republiky. *Archaeologia historica*. **45**(1), 141-165. ISSN 0231-5823.

ŠPULEROVÁ, Jana, 2013. Hodnotenie funkcií a ekosystémových služieb historických štruktúr poľnohospodárskej krajiny: HERBER, Vladimír, ed. *Fyzickogeografický sborník 11: Fyzická geografie a kulturní krajina v 21. století*. Brno: Masarykova univerzita, s. 126–131. ISBN 978-80-210-6603-8.

ŠŮLOVÁ, Karolína, 2000. Bude zánik tradiční krajiny katastrofou?. In: HÁJEK, Tomáš a Karel JECH, ed. *Kulturní krajina, aneb, Proč ji chránit?: téma pro 21. století*. Praha: Ministerstvo životního prostředí, s. 13–16. ISBN 80-7212-134-0.

TOMÁŠEK, Martin, 2016. Krajiny tvořené slovy. *Česká literatura*. **64**(1), 67–91. ISSN 0009-0468.

TREML, Václav, 2009. Krajinný ráz. *Geografické rozhledy*. **18**(5), 12–13. ISSN 1210-3004.

TUDOR, Christine, 2014. An Approach to Landscape Character Assessment. *Natural England*. **65**, 101716. ISSN 1754-1956.

VALENTA, Josef, 2008. *Scénologie krajiny*. Praha: Akademie múzických umění. ISBN 978-80-86970-68-4.

VLAŠÍN, Mojmír, 2000. Stačí zvláště chráněná území pro zachování kulturní krajiny?. In: HÁJEK, Tomáš a Karel JECH, ed. *Kulturní krajina, aneb, Proč ji*

chránit?: téma pro 21. století. Praha: Ministerstvo životního prostředí, s. 13–16. ISBN 80-7212-134-0.

VLK, Radoslav a Petr SALAŠ, 2015. Ovocný strom jako historické zrcadlo života člověka a krajiny. *Životné prostredie*. **49**(3), 137-144.

VONDRUŠKOVÁ, Alena a Vlastimil VONDRUŠKA, 2014. *Vesnice – průvodce českou historií*. Praha: Vyšehrad. ISBN 978-80-7429-362-7.

VOREL, Ivan, 2014. Tvářnost krajiny – vizuální scéna a kulturní dědictví. In: HRONOVSKÁ, Kateřina, Jiří KUPKA a Ivan VOREL, ed. *Osobitost kulturní krajiny: od rozpoznání k ochraně*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, s. 9–14. ISBN 978-80-01-05607-3.

VOREL, Ivan, 2011. Ochrana krajinného rázu v územním plánu – fikce nebo reálná možnost?. In: VOREL, Ivan a Jiří KUPKA, ed. *Krajinný ráz v sídlech / sídla v rázu krajiny*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, s. 56–65. ISBN 978-80-01-04908-2.

VOREL, Ivan, 2006. 1. část – Charakter, ráz a identita krajiny. *Ochrana přírody*. **61**(9), 262–265. ISSN 1210-258X.

VOREL, Ivan, 1999. Prostorové vztahy a estetické hodnoty. In: VOREL, Ivan a Petr SKLENÍČKA, ed. *Péče o krajinný ráz, cíle a metody*. Praha: Vydavatelství ČVUT, s. 20–27. ISBN 80-01-01979-9.

VOREL, Ivan a Jiří KUPKA, 2011. *Krajinný ráz: Identifikace a hodnocení*. Praha: České vysoké učení technické v Praze. ISBN 978-80-01-04766-8.

VOREL, Ivan a Petr SKLENÍČKA, 2007. Komponované krajiny období baroka – (1. díl). *Pozemkové úpravy*. (60), 20–24. ISSN 1214-5815.

VOREL, Ivan a Simona ŠVECOVÁ, 2014. Novohradsko – cennost komponované kulturní krajiny a individualita jejího charakteru. In: HRONOVSKÁ, Kateřina, Jiří KUPKA a Ivan VOREL, ed. *Osobitost kulturní krajiny: od rozpoznání k ochraně*. Praha: České vysoké učení technické v Praze, s. 41–54. ISBN 978-80-01-05607-3.

WALKER, Ian, 2013. *Výzkumné metody a statistika*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3920-5.

WEBER, Martin a Markéta ŠANTRŮČKOVÁ, 2017. Ochrana kulturní krajiny prostřednictvím krajinných památkových zón. In: PETŘÍK, Petr, Jana MACKOVÁ a Josef FANTA, ed. *Krajina a lidé*. Praha: Academia, s. 109–111. ISBN 978-80-200-2695-8.

WEBER, Martin, 2017. Identifikace a ochrana kulturně-historických hodnot naší krajiny. In: *Kulturní detail v krajině historické struktury krajiny*. Kroměříž. Metodické centrum zahradní kultury při územním odborném pracovišti Národního památkového ústavu v Kroměříži, s. 41–49. ISBN 978-80-87231-50-0.

XIONG, Q. X., Z. Y. LIU, G. Z. YAO a B. Z. LI, 2010. Anti-erosion effect of hedgerows in hillside croplands of Danjiangkou based on the evaluation with water erosion prediction project (WEPP) model. *Chinese Journal of Applied Ecology*. **21**(9), 2383–2388. ISSN 1001-9332.

ZAJONCOVÁ, Dana, 2009. Krajinný ráz a ochrana domoviny. In: KLVACĚ, Pavel, ed. *Člověk, krajina, krajinný ráz*. Brno: Masarykova univerzita, s. 29-34. ISBN 978-80-210-5090-7.

ZÁMEČNÍK, Václav, 2017. Pokles biodiverzity v zemědělské krajině na příkladu běžných ptačích druhů. In: PETŘÍK, Petr, Jana MACKOVÁ a Josef FANTA, ed. *Krajina a lidé*. Praha: Academia, s. 35–37. ISBN 978-80-200-2695-8.

ZÍMOVÁ, Kateřina, Lukáš POSPÍŠIL, Vratislava JANOVSÁ, et al., 2013. Analýza vývoje plužiny zaniklé obce Malonín na Prachaticku. *Acta Pruhoniciana*. **104**, 27–37. ISSN 0374-5651.

10.2 Legislativní zdroje

Evropská úmluva o krajině, Florencie, 20.10.2000, v platném znění.

Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 159/1991 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., v platném znění.

Vyhláška č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení, v platném znění.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění.

Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v platném znění.

Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon, v platném znění.

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, v platném znění.

10.3 Internetové zdroje

Bílá M., 2015: Život dávno zaniklých vesnic dnes zkoumají archeologové (online) [cit. 2023.03.24], dostupné z <<https://cesky.radio.cz/zivot-davno-zaniklych-vesnic-dnes-zkoumaji-arheologove-8241257>>.

Česká společnost ornitologická, ©2020: Jednotný program sčítání ptáků (JPSP) (online) [cit. 2022.10.20], dostupné z <<https://www.birdlife.cz/co-delame/vyzkum-a-ochrana-ptaku/vyzkum-ptaku/jpsp/>>.

Český statistický úřad, ©2020: Charakteristika okresu Prachatice (online) [cit.2023.01.04], dostupné z <https://www.czso.cz/csu/xc/charakteristika_okresu_pt>.

Český statistický úřad, ©2022: Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2022 (online) [cit.2023.01.04], dostupné z <<https://www.czso.cz/documents/10180/165603907/1300722203.pdf/de05fcca-74d5-40b6-bfa0-6a9825cfe369?version=1.1>>.

Český statistický úřad, ©2022: Statistický průvodce obcemi Jihočeského kraje 2022 (online) [cit.2023.01.04], dostupné z <<https://www.czso.cz/documents/10180/164822622/330107220904.pdf/1a15405d-e274-4ba8-8000-13b1dd50caba?version=1.1>>.

Fakulta životního prostředí, ©2018: Identifikace a ochrana dochovaných pozůstatků historických plužin (online) [cit.20230501], dostupné z <<https://www.fzp.czu.cz/cs/r-6899-projekty-a-spoluprace-s-praxi/r-6923-projekty/r-13679-identifikace-a-ochrana-dochovanych-pozustatku-historickych-pluzin>>.

Langerová, L., 2019: Možnosti využití a rozvoje krajiny s pozůstatky středověkých plůžin. Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta životního prostředí, Katedra biotechnických úprav krajiny, Praha. 136 s. (diplomová práce). „nepublikováno“. Dep. SIC ČZU v Praze.

Ministerstvo kultury, ©2022: Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury České republiky (online) [cit.2023.02.20], dostupné z <<https://www.mkcr.cz/seznam-nematerialnich-statku-tradicni-lidove-kultury-ceske-republiky-cs-299>>.

Ministerstvo životního prostředí, ©2012: Věstník Ministerstva životního prostředí (online) [2022.11.10], dostupné z <[https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/39EF155AA2F7C4E4C1257A7900286995/\\$file/Vestnik_8_2012.pdf](https://www.mzp.cz/web/edice.nsf/39EF155AA2F7C4E4C1257A7900286995/$file/Vestnik_8_2012.pdf)>.

Molnářová K., 2008: Hedgerow-defined medieval field patterns in the Czech republic and their conservation. Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta životního prostředí, Praha. 100 s. (disertační práce). „nepublikováno“. Dep. SIC ČZU v Praze.

Moučková T., 2016: Cílové charakteristiky krajiny obce Vědomice a okolí. Mendelova univerzita v Brně, Zahradnická fakulta, Lednice. 165 s. (diplomová práce). „nepublikováno“. Digitální repozitář Mendelovy univerzity v Brně.

Národní sportovní agentura, ©2021: Tisková zpráva: Výzkum míry popularity sportu v ČR (online) [cit.202302.22], dostupné z <<https://agenturasport.cz/vysledky-vyzkumu-miry-popularity-sportu-v-ceske-republice-2020/>>.

Okresní myslivecký spolek Prachatice, ©2022: O nás (online) [cit.2023.03.24], dostupné z <<https://prachatice.cmmj.cz/o-nas/>>.

10.4 Ostatní zdroje

Mapa 1 – pohled na Libínské sedlo (online) [cit.20230305], dostupné z <<https://mapy.cz/letecka?q=lib%C3%ADnsk%C3%A9%20sedlo&source=ward&id=5728&ds=2&x=13.9865358&y=48.9737438&z=14>>.

Mapa 2 – pohled na Perlovice (online) [cit.20230305], dostupné z <<https://mapy.cz/letecka?q=perlovice&source=ward&id=5729&ds=1&x=13.9729766&y=48.9879509&z=14>>.

Mapa 3 – pohled na Volovice (online) [cit.20230305], dostupné z <<https://mapy.cz/letecka?q=volovice&source=ward&id=8732&ds=2&x=13.9683343&y=49.0079036&z=14>>.

Prachatice, ©2015: Výlet za šumavskými pratury, zubry a bizony (online) [cit. 2023.01.19], dostupné z <<https://www.prachatice.eu/vylet-za-sumavskymi-pratury-zubry-a-bizony/d-14119>>.

STEM, ©2017: „Jaký je stav a příčina občanské (ne)angažovanosti v zemích V4“ (online) [2023.02.15], dostupné z <<https://www.stem.cz/jaky-je-stav-a-pricina-obcanske-neangazovanosti-v-zemich-v4/>>.

Survio, ©2020: Vytvořit dotazník zdarma (online) [cit.2023.03.15], dostupné z <<https://www.survio.com/cs/>>.

Vanžurová V., 2015: Statistiky a analýza oblíbenosti turistiky v České republice (online) [cit. 2023.03.19], dostupné z <<https://www.sportcentral.cz/magazin/statistiky-analyza-oblibenosti-turistiky-v-ceske-republice>>.

Výbor pro světové dědictví, ©2008: Cultural Landscapes (online) [cit. 2022.07.29], dostupné z <<https://whc.unesco.org/en/culturallandscape/#1>>.

11 Obrázky a tabulky

Obr. 1: Úseková plužina (Černý, 1979)

Obr. 2: Traťová plužina (Černý, 1979)

Obr. 3: Záhumenicová plužina (Černý, 1979)

Obr. 4: Délková plužina (Černý, 1979)

Obr. 5: Plužina dělených úseků (Černý, 1979)

Obr. 6: Plužina scelených úseků (Černý, 1979)

Obr. 7: Mezní pás valovitý (Černý, 1979)

Obr. 8: Mezní pás schodkovitý (Černý, 1979)

Obr. 9: Mezní pás terasovitý (Černý, 1979)

Obr. 10: Mezní pás zlomový (Černý, 1979)

Obr. 11: Pohlaví respondentů dle oslovených skupin

Obr. 12: Věková struktura respondentů dle oslovených skupin

Obr. 13: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů dle oslovených skupin

Obr. 14: Studijní zaměření respondentů dle oslovených skupin

Obr. 15: Vztah návštěvníků krajiny k zaměstnání a ke studiu v oboru zemědělství

Obr. 16: Vztah odborníků k zaměstnání a ke studiu v oboru zemědělství

Obr. 17: Vztah respondentů k místní krajině dle oslovených skupin

Obr. 18: Povědomí o přítomnosti historických plužin v krajině dle oslovených skupin

Obr. 19: Zájem návštěvníků krajiny o zachování historických plužin v místní krajině

Obr. 20: Zájem odborníků o zachování historických plužin v místní krajině

Obr. 21: Zájem návštěvníků krajiny o obnovu historických plužin v místní krajině

Obr. 22: Zájem odborníků o obnovu historických plužin v místní krajině

Obr. 23: Názor respondentů na důležitost povědomí obyvatel o přítomnosti historických plužin v místní krajině

Obr. 24: Názor respondentů na důležitost povědomí turistů o přítomnosti historických plužin v místní krajině

Obr. 25: Hodnocení produkčních funkcí v místní krajině dle respondentů

Obr. 26: Hodnocení mimoprodukčních funkcí v místní krajině dle respondentů

Obr. 27: Provádění činnosti, která ničí místní krajinu dle názoru oslovených skupin respondentů

Obr. 28: Celkový dojem z místní krajiny dle oslovených skupin respondentů

Obr. 29: Preferované budoucí využití historických plužin v místní krajině

Tab. 1: Vztah respondentů k oblasti Prachaticka

Tab. 2: Vysvětlení pojmu plužina dle oslovených skupin respondentů

Tab. 3: Význam přítomnosti historických plužin v místní krajině dle oslovených skupin respondentů

Tab. 4: Hodnocení produkčních funkcí v místní krajině dle respondentů

Tab. 5: Hodnocení mimoprodukčních funkcí v místní krajině dle respondentů

Tab. 6: Zájem respondentů podílet se na budoucím využití místní krajiny

12 Přílohy

12.1 Příloha 1

Dotazník – Zhodnocení hospodářského využití krajin s plužinami, zjištění potřeb a preferencí potenciálních uživatelů těchto krajin

ČÁST A: údaje o respondentovi

1. Vaše pohlaví je:

- a. Žena
- b. Muž

2. Do jaké věkové kategorie patříte?

- a. 18-26
- b. 27-35
- c. 36-49
- d. 50-64
- e. 65 a více

3. Vámi doposud dosažené, řádně ukončené vzdělání je:

- a. Základní
- b. Vyučen/a bez maturity
- c. Vyučen/a s maturitou
- d. Středoškolské s maturitou
- e. Vyšší odborné
- f. Vysokoškolské

4. Je-li to možné, doplňte, prosím, zaměření vašeho studia: .....

5. Byl/a jste nebo jste v současnosti zaměstnán/a v oboru zemědělství či zrovna tento obor studujete?

- a. Ano, jsem zaměstnán/a.
- b. Ano, byl/a jsem zaměstnán/a.
- c. Ano, studuji.
- d. Ano, studoval/a jsem.
- e. Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.
- f. Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem.
- g. Jiná možnost:

.....

(prosím, doplňte)

- 6. Do jaké skupiny, dle Vašeho názoru ve vztahu k místní krajině, zapadáte:**
- a. Obyvatel místní krajiny
  - b. Návštěvník místní krajiny, turista
  - c. Člen zájmového sdružení (zaměřené na místní krajinu a nakládání s ní)
  - d. Zemědělec bez vlastnictví půdy
  - e. Zemědělec a zároveň vlastník půdy
  - f. Pouze vlastník půdy
- 7. Žijete v místě uskutečnění tohoto dotazníku, či sem opakovaně jezdíte? Doplňte časový údaj.**
- a. Žiji zde:
    - i. Od narození, nepřetržitě bez přerušení až do současnosti (*při výběru této možnosti již neberte ohled na nabízené možnosti časového rozmezí níže*)
    - ii. Méně než 4 roky
    - iii. 5-15 let
    - iv. 16-25 let
    - v. 26 let a více
  - b. Jezdím sem:
    - i. Méně než 4 roky
    - ii. 5-15 let
    - iii. 16-25 let
    - iv. 26 let a více
  - c. Jsem zde poprvé.

ČÁST B: Zjištění potřeb a preferencí uživatel krajín s plužinami

- 8. Jak byste stručně a vlastními slovy charakterizoval/a pojem plužina:**

.....
(prosím, doplňte)

- 9. Máte povědomí o přítomnosti historických plužin v místě uskutečnění tohoto dotazníku?**
- a. Ano, určitě.
  - b. Ne, vůbec.
  - c. Nevím, nejsem si jistý/á.
- 10. Jaký má pro Vás význam přítomnosti historických plužin v místní krajině?**
- a. Kulturně-historický význam
  - b. Zemědělský význam

- c. Ohraničení pozemku
- d. Estetický význam
- e. Žádný
- f. Jiná možnost:

.....

(prosím, doplňte)

11. Byl/a byste pro zachování historických plužin v místní krajině?

- a. Ano, určitě.
- b. Nejspíš ano.
- c. Nejspíš ne.
- d. Ne, vůbec.
- e. Nevím, nejsem schopný/á posoudit.

12. Byl/a byste pro obnovu historických plužin v místní krajině?

- a. Ano, určitě.
- b. Nejspíš ano.
- c. Nejspíš ne.
- d. Ne, vůbec.
- e. Nevím, nejsem schopný/á posoudit.

13. Myslíte si, zda je důležité, aby obyvatelé měli povědomí o přítomnosti historických plužin v místě jejich bydliště?

- a. Ano, určitě.
- b. Ne, vůbec.
- c. Nevím, nejsem schopný/á posoudit.

14. Je podle Vás důležité, aby měli o přítomnosti historických plužin povědomí i např. turisté?

- a. Ano, určitě.
- b. Ne, vůbec.
- c. Nevím, nejsem schopný/á posoudit.

15. Ohodnoťte ve dvou kategoriích, jaká konkrétní funkce v místní krajině s pozůstatky historických plužin, je dle Vašeho názoru zásadní a charakteristická. Ke každé z uvedených možností zakroužkujte hodnotu dle vámi uváženého významu od 1 (zcela zásadní význam) do 5 (žádný význam).

Z hlediska produkční funkce:

a. produkce potravin

1. zcela zásadní | 2. zásadní | 3. průměrný | 4. téměř žádný | 5. žádný

b. těžba nerostných surovin

1. zcela zásadní | 2. zásadní | 3. průměrný | 4. téměř žádný | 5. žádný

c. těžba dřeva

1. zcela zásadní | 2. zásadní | 3. průměrný | 4. téměř žádný | 5. žádný

d. produkce energie

1. zcela zásadní | 2. zásadní | 3. průměrný | 4. téměř žádný | 5. žádný

e. průmyslová výroba

1. zcela zásadní | 2. zásadní | 3. průměrný | 4. téměř žádný | 5. žádný

f. jiná možnost: .....

(prosím, doplňte)

Z hlediska mimoprodukční funkce:

g. udržení velké druhové rozmanitosti

1. zcela zásadní | 2. zásadní | 3. průměrný | 4. téměř žádný | 5. žádný

h. udržení potenciálu krajiny

1. zcela zásadní | 2. zásadní | 3. průměrný | 4. téměř žádný | 5. žádný

i. estetická funkce krajiny

1. zcela zásadní | 2. zásadní | 3. průměrný | 4. téměř žádný | 5. žádný

j. retenční funkce krajiny

1. zcela zásadní | 2. zásadní | 3. průměrný | 4. téměř žádný | 5. žádný

k. bydlení

1. zcela zásadní | 2. zásadní | 3. průměrný | 4. téměř žádný | 5. žádný

l. rekreační funkce

1. zcela zásadní | 2. zásadní | 3. průměrný | 4. téměř žádný | 5. žádný

m. jiná možnost .....
(prosím, doplňte)

16. Pokud je v historických plužinách v této oblasti prováděna činnost, o které se domníváte, že ji ničí, uveďte, o kterou činnost se jedná a čím krajinu devastuje. V jiném případě otázku vynechejte.

.....
(prosím, doplňte)

17. Jaký je Váš celkový dojem z místní krajiny s historickými plužinami?

- a. Výborný
- b. Dobrý
- c. Průměrný / neutrální
- d. Špatný
- e. Velmi špatný / skličující

18. Jaké využití historických plužin v místní krajině shledáváte vhodnými do budoucna? Ke každé z uvedených možností zakroužkujte hodnotu od 1 (velmi vhodné) do 5 (zcela nevhodné):

Stávající využití ☐	Zvětšení zemědělských pozemků – odstranění mezí ☐	
Ovocné sady ☐	Zalesnění ☐	
Plochy pro bydlení v místech zaniklých usedlostí ☐		
Plochy pro bydlení – novodobá parcelace ☐		
Cyklostezky ☐	Cesty pro pěší turistiku ☐	
Plochy pro průmysl, logistiku, haly ☐	Stavby pro výkon myslivosti – poseady ☐	
Umístění naučných tabulí pro turisty ☐	Informace pro turisty v podobě QR kódů ☐	
Chov koz nebo ovcí ☐	Chov koní ☐	Chov zubrů ☐
Chov moderních plemen skotu ☐	Chov starých plemen skotu ☐	
Pěstování rostlin pro energetické účely – využití biomasy ☐	Větrné elektrárny ☐	
Solární panely ☐	Těžba nerostných surovin ☐	Zornění stávajících pozemků ☐

19. Měl/a byste v budoucnu zájem podílet se na některém ze způsobů využití historických plužin uvedených v otázce 18? Pokud ano, doplňte využití, na kterých byste se podíleli, jakým způsobem by probíhala vaše účast. (Aktivně = tvůrce, zprostředkovatel dané činnosti – např. chovatel skotu, tvůrce naučných tabulí / Pasivně = jako uživatel – např. zákazník místní farmy, turista využívající informace)

a. Ano, měl/a bych zájem, podílel/a bych se na

.....

aktivně/pasivně

b. Ne, neměl/a bych zájem.

12.2 Příloha 2

Dotazníkové šetření – výsledky (MS Excel).

Legenda: první sloupec = respondenti, první vodorovný řádek = číslo otázky.

Respondenti 1-35 = návštěvníci krajiny, respondenti 1-65 = odborníci.

	Ot. č. 1	Ot. č. 2	Ot. č. 3	Ot. č. 4
1	Muž	27-35	Středoškolské s maturitou	Elektronika
2	Žena	36-49	Vysokoškolské	Porodní asistentka
3	Žena	36-49	Vysokoškolské	Humanitní
4	Žena	50-64	Středoškolské s maturitou	SZTŠ
5	Muž	36-49	Vyšší odborné	Průmyslová energetika
6	Žena	65 a více	Vyšší odborné	Zdravotnictví
7	Žena	27-35	Vysokoškolské	Poz. úpravy, převody nemovitostí
8	Žena	36-49	Středoškolské s maturitou	Automobilismus
9	Žena	50-64	Vysokoškolské	Veterinář
10	Žena	27-35	Vysokoškolské	Zdravotnictví
11	Žena	18-26	Základní	základka
12	Muž	50-64	Základní	základka
13	Žena	65 a více	Středoškolské s maturitou	Ekonomie
14	Muž	27-35	Středoškolské s maturitou	Elektrotechnika
15	Žena	36-49	Vysokoškolské	Zemědělské
16	Žena	50-64	Vyučen/a bez maturity	Kadeřnice
17	Žena	36-49	Vysokoškolské	Ošetrovatelství
18	Žena	36-49	Středoškolské s maturitou	Středoškolské s maturitou
19	Muž	36-49	Vysokoškolské	Zdravotnictví
20	Žena	65 a více	Vysokoškolské	Pedagogické
21	Žena	65 a více	Vyučen/a s maturitou	Prodavačka
22	Žena	27-35	Vysokoškolské	Výživa zvířat a dietetika
23	Žena	27-35	Vysokoškolské	Právo
24	Muž	27-35	Vysokoškolské	Právní věda
25	Žena	27-35	Středoškolské s maturitou	základka
26	Muž	27-35	Vysokoškolské	základka
27	Žena	18-26	Základní	Přírodní vědy
28	Muž	18-26	Základní	Zemědělství
29	Žena	36-49	Vyučen bez maturity	Humanitní
30	Muž	50-64	Vyučen bez maturity	Technické
31	Žena	65+	Středoškolské s maturitou	Zdravotnické
32	Žena	18-26	Vysokoškolské	Všeobecné
33	Žena	65+	Středoškolské s maturitou	Veterinářství
34	Žena	65+	Středoškolské s maturitou	Prodavačka
35	Žena	65+	Středoškolské s maturitou	Prodavačka

	Ot. č. 5	Ot. č. 6
1	Ne	Návštěvník, turista
2	Ne, nejsem a nebyla jsem zaměstnána	Obyvatel
3	Ne, nejsem a nebyla jsem zaměstnána	Obyvatel
4	Ano, byla jsem zaměstnán/a	Obyvatel
5	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Obyvatel
6	Jsem důchodkyně	Obyvatel
7	Ne, nejsem a nebyla jsem zaměstnána	Obyvatel
8	Ano, byla jsem zaměstnán/a	Pouze vlastník půdy
9	Ano, byla jsem zaměstnán/a	Zemědělec a zároveň vlastník půdy
10	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a	Obyvatel
11	Ano, jsem zaměstnán/a	Obyvatel
12	Ano, jsem zaměstnán/a	Obyvatel
13	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Obyvatel
14	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Obyvatel
15	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a	Obyvatel
16	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Obyvatel
17	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a	Obyvatel
18	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a	Obyvatel
19	Ano, byl/a jsem zaměstnán/a	Obyvatel
20	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a	Obyvatel
21	Jsem důchodkyně	Obyvatel
22	Ano, jsem zaměstnán/a	Obyvatel
23	Ano, jsem zaměstnán/a	Obyvatel
24	Ne, nebyl/a jsem zde zaměstnán/a	Návštěvník, turista
25	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Obyvatel místní krajiny
26	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Obyvatel místní krajiny
27	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Návštěvník, turista
28	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Návštěvník, turista
29	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Návštěvník, turista
30	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Návštěvník, turista
31	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Návštěvník, turista
32	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Návštěvník, turista
33	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Obyvatel místní krajiny
34	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Návštěvník, turista
35	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Návštěvník, turista

	Ot. č. 7 (obyvatel - délka pobytu)	Ot. č. 7 (návštěvník - délka pobytu)
1	Od narození	5 - 15 let
2	5-15 let	16-25 let
3	26 let a více	26 let a více
4	Od narození	26 let a více
5	Od narození	
6	Od narození	
7	26 let a více	
8	Od narození	
9	Od narození	
10	Od narození	
11	26 let a více	
12	Od narození	
13	Od narození	
14	5-15 let	
15	Od narození	
16	Od narození	
17	5-15 let	
18	Od narození	
19	26 let a více	
20	Od narození	
21	5-15 let	
22	Od narození	
23	26 let a více	
24	26 let a více	
25	26 let a více	

	Ot. č. 8	Ot. č. 9
1	Zemědělská krajina	Nevím, nejsem si jistá
2	Pozemky užívané k zemědělství	Ano, určitě
3	Pozemek určený k hospodaření	Nevím, nejsem si jistý/á
4	Zemědělská půda kolem lidských obydlí	Ano, určitě
5	Zemědělský pozemek	Ano, určitě
6	Nevím	Nevím, nejsem si jistý/á
7	Pozemky náležící obci, využívané pro zem.	Ano, určitě
8	Krása	Ne, vůbec
9	Pozemek	Ano, určitě
10	Půda u vsi	Nevím, nejsem si jistý/á
11	Život	Ano, určitě
12	Může z ní pocházet jídlo, lidé díky nim žijí.	Ne, vůbec
13	Nevím	Nevím, nejsem si jistý/á
14	Orná půda	Ne, vůbec
15	Pásky zemědělské půdy oddělené mezemi	Ano, určitě
16	Pozemek	Ano, určitě
17	Nevyužitá krajina	Ne, vůbec
18	Krajina	Nevím, nejsem si jistý/á
19	Ohraničený pozemek za hospodářstvím	Ano, určitě
20	Půda v okolí obce, která se využívá k zem.	Ano, určitě
21	Obdělávaná půda	Ano, určitě
22	Pozemek využívaný k zemědělství	Ano, určitě
23	Zemědělský pozemek patřící obci	Nevím, nejsem si jistý/á
24	Pozemek užívaný k zemědělské činnosti	Nevím, nejsem si jistý/á
25	nevím	Ano, určitě
26	úvoz do louky	Ano, určitě
27	nevím	Ne, vůbec
28	nevím	Ano, určitě
29	cesta	Ne, vůbec
30	pružina	Ne, vůbec
31	prostranství	Ne, vůbec
32	nevím	Ne, vůbec
33	něco jako Lazy v SK	Ne, vůbec
34	pluhování sněhu	Ne, vůbec
35	nevím	Ano, určitě

Ot. č. 10				
1	Kulturně-historický			
2	Zemědělský			
3	Zemědělský			
4	Zemědělský			
5	Zemědělský			
6	Ohraničení pozemku			
7	Zemědělský			
8	Kulturně-historický			
9	Zemědělský			
10	Zemědělský			
11	Estetický			
12	Zemědělský			
13	Zemědělský			
14	Žádný			
15	Kulturně-historický			
16	Zemědělský			
17	Zemědělský			
18	Estetický			
19	Estetický			
20	Zemědělský			
21	Ohraničení pozemku			
22	Zemědělský			
23	Zemědělský			
24	Kulturně-historický			
25	Kulturně-historický	Zemědělský	Ohraničení pozemku	Estetický
26	Kulturně-historický	Zemědělský	Ohraničení pozemku	Estetický
27	Kulturně-historický			Estetický
28	Kulturně-historický			Estetický
29	Kulturně-historický			Estetický
30	Kulturně-historický			Estetický
31	Kulturně-historický			Estetický
32	Kulturně-historický			
33		Zemědělský		
34	Kulturně-historický			
35	Kulturně-historický			

	Ot. č. 11	Ot. č. 12	Ot. č. 13	Ot. č. 14
1	Ano, určitě	Ano, určitě	Nevím	Nevím
2	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
3	Nejspíš ano	Nejspíš ano	Nevím	Nevím
4	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
5	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Nevím
6	Nejspíš ano	Nejspíš ano	Ano, určitě	Nevím
7	Ano, určitě	Nejspíš ano	Nevím	Nevím
8	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
9	Ano, určitě	Nejspíš ano	Ano, určitě	Nevím
10	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ne, vůbec
11	Nejspíš ano	Ano, určitě	Nevím	Ano, určitě
12	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
13	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
14	Ano, určitě	Ano, určitě	Ne, vůbec	Ne, vůbec
15	Ano, určitě	Nejspíš ano	Ano, určitě	Ano, určitě
16	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
17	Nejspíš ano	Nejspíš ano	Ano, určitě	Ano, určitě
18	Ano, určitě	Nevím, nejsem schopen	Ano, určitě	Nevím
19	Ano, určitě	Nejspíš ne	Ano, určitě	Ano, určitě
20	Ano, určitě	Nejspíš ano	Ano, určitě	Ano, určitě
21	Nejspíš ano	Nejspíš ano	Ano, určitě	Nevím
22	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
23	Nejspíš ano	Nejspíš ano	Ano, určitě	Nevím
24	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
25	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
26	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
27	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
28	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
29	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
30	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
31	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
32	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
33	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
34	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
35	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě

	Ot. č. 15 (a)	Ot. č. 15 (b)	Ot. č. 15 (c)	Ot. č. 15 (d)	Ot. č. 15 (e)
1	3	4	3	5	5
2	3	3	2	2	2
3	2	5	3	3	4
4	1	2	2	2	2
5	2	4	3	3	3
6	3	5	3	5	3
7	2	3	2	2	3
8	3	5	3	3	2
9	2	3	3	4	5
10	1	3	3	4	4
11	2	2	2	2	2
12	1	1	1	1	1
13	2	3	3	4	4
14	2	4	2	2	2
15	2	5	2	5	5
16	2	3	3	2	3
17	2	4	2	3	3
18	1	3	3	1	1
19	3	3	2	3	3
20	4	4	3	4	2
21	3	4	4	4	5
22	1	3	3	3	3
23	2	3	3	3	3
24	2	4	3	3	3
25	1	5	3	4	5
26	1	5	3	4	5
27	1	4	1	3	5
28	1	4	1	5	5
29	1	5	1	5	5
30	1	4	1	4	5
31	1	5	1	5	5
32	1	5	5	5	5
33	1	5	5	5	5
34	1	5	5	5	5
35	1	5	5	5	5

	Ot. č. 15 (g)	Ot. č. 15 (h)	Ot. č. 15 (i)	Ot. č. 15 (j)	Ot. č. 15 (k)	Ot. č. 15 (l)
1	2	1	1	1	2	2
2	3	3	3	3	3	3
3	1	2	2	2	3	3
4	1	1	1	1	2	2
5	2	1	2	2	3	3
6	3	2	3	3	2	3
7	2	1	2	1	2	2
8	1	1	1	1	3	3
9	1	1	1	1	3	2
10	1	1	2	2	2	2
11	3	4	3	3	3	3
12	1	1	1	1	1	1
13	2	1	1	1	3	2
14	2	5	2	1	5	1
15	2	1	1	1	1	1
16	1	2	2	2	2	3
17	3	3	1	3	2	1
18	3	3	3	3	1	1
19	1	1	1	1	3	2
20	3	2	2	3	3	2
21	2	2	3	3	4	3
22	1	1	1	1	3	1
23	2	2	3	2	3	3
24	2	2	2	2	3	3
25	1	1	1	1	5	2
26	1	1	1	1	3	2
27	1	1	1	1	5	2
28	1	1	1	1	3	1
29	1	2	1	3	4	1
30	2	2	2	2	4	1
31	1	1	2	2	4	3
32	1	1	1	1	3	2
33	1	1	1	1	3	2
34	1	1	1	1	3	2
35	1	1	1	1	3	2

	Ot. č. 16	Ot. č. 17
1	Chemická hnojiva, průmyslové stavby	Dobrý
2	Betonové unifikované stavby	Průměrný/neutrální
3	Fotovoltaika	Dobrý
4	Zástavba	Průměrný/neutrální
5	Lidé	Dobrý
6	Továrny, průmysl, silnice, ovzduší.	Dobrý
7	Náš premiér	Dobrý
8	Výstavba	Dobrý
9	Fotovoltaika, zástavba	Průměrný/neutrální
10	Zemědělská činnost	Průměrný/neutrální
11	energetika - Temelín, parkovací plochy	Výborný
12		Výborný
13		Dobrý
14		Výborný
15		Dobrý
16		Dobrý
17		Průměrný/neutrální
18		Průměrný/neutrální
19		Dobrý
20		Dobrý
21		Špatný
22		Průměrný/neutrální
23		Průměrný/neutrální
24		Průměrný/neutrální
25		Výborný
26		Výborný
27		Výborný
28		Výborný
29		Výborný
30		Výborný
31		Výborný
32		Výborný
33		Výborný
34		Výborný
35		Výborný

Ot. č. 18 (Stávající využití)
2
2
3
4
3
3
2
1
4
5
3
1
1
5
1
3
3
1
2
3
3
3
3
4
2
1
1
1
1
1
1
1
1
1
1
2
2
2
2

	18a	18b	18c	18d	18e	18f	18g	18h	18i
1	2	2	5	2	2	5	1	1	5
2	2	2	4	3	3	3	1	2	4
3	3	4	5	2	2	3	2	2	5
4	4	2	5	3	3	5	1	1	5
5	3	2	5	2	4	5	3	3	5
6	3	3	5	5	3	3	5	4	2
7	2	1	3	3	3	3	2	1	2
8	1	1	5	1	3	3	2	2	5
9	4	5	5	2	1	5	2	2	5
10	5	1	3	3	4	5	5	1	3
11	3	4	3	3	1	1	3	3	2
12	1	1	5	1	1	3	1	1	2
13	1	2	3	3	3	3	2	2	5
14	5	1	5	3	1	4	5	3	4
15	1	4	5	3	3	5	3	3	5
16	3	3	5	2	3	3	4	4	5
17	3	3	3	3	3	2	1	1	3
18	1	1	1	1	1	1	1	1	1
19	2	4	5	2	3	4	2	1	5
20	3	3	4	4	3	3	3	2	3
21	3	4	4	4	3	3	5	4	5
22	3	3	3	3	3	5	3	3	5
23	4	2	3	4	3	3	2	2	5
24	2	4	5	3	4	4	2	2	4
25	1	3	5	1	3	5	2	1	5
26	1	3	5	1	5	5	1	1	5
27	1	4	4	3	1	5	1	1	5
28	1	4	4	3	1	5	1	1	5
29	1	4	4	3	1	5	1	1	5
30	1	4	4	3	1	5	1	1	5
31	1	4	4	3	1	5	1	1	5
32	2	4	5	1	1	5	1	1	5
33	2	4	5	1	1	5	1	1	5
34	2	4	5	1	1	5	1	1	5
35	2	4	5	1	1	5	1	1	5

18j	18k	18l	18m	18n	18o	18p	18q	18r
2	1	3	2	1	1	3	3	5
1	1	1	3	3	3	3	3	4
3	1	1	1	1	3	4	3	3
1	1	2	1	1	3	3	2	3
2	3	3	2	2	3	3	2	2
3	3	3	1	1	1	1	1	1
3	2	4	3	2	4	3	3	3
2	2	3	1	1	1	2	1	3
2	2	2	2	3	5	3	3	5
3	4	4	3	2	5	3	2	5
3	2	2	2	2	2	2	2	2
1	1	1	1	1	1	1	1	1
4	2	2	3	3	3	3	3	3
3	2	5	2	4	3	3	3	4
3	3	3	1	1	2	2	2	3
3	2	2	3	4	4	3	3	4
2	1	1	3	3	4	5	3	4
1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	1	1	3	2	2	4
3	2	4	4	5	5	4	4	5
4	4	4	1	1	1	1	1	1
3	3	3	3	3	3	3	3	3
3	3	3	3	2	4	4	3	4
2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	2	4	1	1	3	1	1	5
1	2	2	1	1	1	1	5	5
1	1	3	1	1	1	1	1	5
1	1	3	1	1	1	1	1	5
1	1	3	1	1	1	1	1	5
1	1	3	1	1	1	1	1	5
1	1	1	1	2	4	1	1	4
1	1	1	1	1	5	1	1	5
1	1	1	1	1	5	1	1	5
1	1	1	1	1	5	1	1	5

18s	18t	18u	18v
5	2	4	4
5	1	3	3
5	3	4	3
5	4	5	4
5	3	5	4
5	5	5	5
4	4	3	4
5	4	5	5
5	5	5	3
3	4	2	3
2	2	2	1
1	1	3	1
4	4	4	4
2	2	5	3
5	5	5	5
5	2	4	3
4	4	3	3
1	1	1	1
5	4	5	5
5	3	4	5
5	5	5	5
5	3	3	3
5	5	4	3
3	3	4	3
5	3	5	5
4	5	5	5
5	5	3	5
5	5	3	5
5	5	3	5
5	5	3	5
5	5	3	5
3	2	5	2
4	5	5	1
5	5	5	3
5	4	5	4

	18t	18u	18v	19	20
1	2	4	4	Ne, neměl bych zájem	Zalesnění, aktivně
2	1	3	3	Ne, neměl bych zájem	Zalesnění, aktivně
3	3	4	3	Ne, neměl bych zájem	Zornění stávajících pozemků, aktivně.
4	4	5	4	Ne, neměl bych zájem	Chov zubrů, aktivně.
5	3	5	4	Ano, měl/a bych zájem	Chov koní, chov skotu
6	5	5	5	Ne, neměl bych zájem	Jako návštěvník farmy
7	4	3	4	Ne, neměl bych zájem	Jako návštěvník farmy
8	4	5	5	Ne, neměl bych zájem	návštěvník krajiny
9	5	5	3	Ano, měl/a bych zájem	Turista využívající informace
10	4	2	3	Ne, neměl bych zájem	Turista využívající informace
11	2	2	1	Ne, neměl bych zájem	Turista využívající informace
12	1	3	1	Ano, měl/a bych zájem	Turista využívající informace
13	4	4	4	Ne, neměl bych zájem	Turista
14	2	5	3	Ano, měl/a bych zájem	Turista
15	5	5	5	Ne, neměl bych zájem	Turista
16	2	4	3	Ne, neměl bych zájem	Turista
17	4	3	3	Ne, neměl bych zájem	
18	1	1	1	Ne, neměl bych zájem	
19	4	5	5	Ne, neměl bych zájem	
20	3	4	5	Ne, neměl bych zájem	
21	5	5	5	Ne, neměl bych zájem	
22	3	3	3	Ano, měl/a bych zájem	
23	5	4	3	Ne, neměl bych zájem	
24	3	4	3	Ne, neměl bych zájem	
25	3	5	5	Ano, měl/a bych zájem	
26	5	5	5	Ano, měl/a bych zájem	
27	5	3	5	Ano, měl/a bych zájem	
28	5	3	5	Ano, měl/a bych zájem	
29	5	3	5	Ano, měl/a bych zájem	
30	5	3	5	Ano, měl/a bych zájem	
31	5	3	5	Ano, měl/a bych zájem	
32	2	5	2	Ano, měl/a bych zájem	
33	5	5	1	Ano, měl/a bych zájem	
34	5	5	3	Ano, měl/a bych zájem	
35	4	5	4	Ano, měl/a bych zájem	

	1	2	3	4
1	Muž	27-35	Vysokoškolské	Ekologie
2	Muž	27-35	Vysokoškolské	Krajinné inženýrství
3	Žena	27-35	Vysokoškolské	Krajinné a pozemkové úpravy
4	Žena	27-35	Vysokoškolské	CZU FZP
5	Muž	27-35	Vysokoškolské	regionální a environmentální správa
6	Žena	27-35	Vysokoškolské	Vysokoškolské - nespecifikováno
7	Žena	18-26	Vysokoškolské	žp
8	Muž	27-35	Vysokoškolské	regionální a environmentální správa
9	Žena	27-35	Vysokoškolské	lesnictví a žp
10	Muž	27-35	Vysokoškolské	regionální a environmentální správa
11	Žena	27-35	Vysokoškolské	regionální a environmentální správa
12	Muž	27-35	Vysokoškolské	žp
13	Muž	27-35	Středoškolské s m.	územní technická a správní služba v ŽP
14	Muž	27-35	Vysokoškolské	žp
15	Muž	27-35	Vysokoškolské	územní technická a správní služba v ŽP
16	Muž	27-35	Středoškolské s m.	územní technická a správní služba v ŽP
17	Muž	27-35	Vysokoškolské	regionální a environmentální správa
18	Muž	18-26	Vysokoškolské	Územní plánování
19	Žena	27-35	Vysokoškolské	Územní plánování
20	Žena	27-35	Vysokoškolské	Územní plánování
21	Žena	27-35	Vysokoškolské	Krajinné inženýrství
22	Muž	27-35	Vysokoškolské	Územní plánování
23	Žena	18-26	Vysokoškolské	životní prostředí
24	Žena	27-35	Vysokoškolské	životní prostředí
25	Muž	27-35	Vysokoškolské	Prostorové plánování
26	Muž	27-35	Vysokoškolské	životní prostředí
27	Žena	18-26	Vysokoškolské	životní prostředí
28	Žena	18-26	Vysokoškolské	Ochrana přírody
29	Žena	27-35	Vysokoškolské	Biologie
30	Muž	18-26	Vysokoškolské	Vodní hospodářství
31	Muž	27-35	Vysokoškolské	Ochrana přírody
32	Žena	27-35	Vysokoškolské	Ekologie a ochrana životního prostředí
33	Žena	18-26	Vysokoškolské	Aplikovaná ekologie
34	Muž	27-35	Vysokoškolské	Humanitní
35	Žena	18-26	Vysokoškolské	Ochrana přírody
36	Muž	27-35	Vysokoškolské	Životní prostředí v dopravě
37	Muž	27-35	Vysokoškolské	Ochrana přírody, dendrologie
38	Žena	18-26	Vysokoškolské	Aplikovaná ekologie
39	Žena	27-35	Vysokoškolské	Ochrana přírody
40	Žena	36-49	Vysokoškolské	Biologie
41	Žena	18-26	Základní	Ekologie a ochrana životního prostředí
42	Žena	18-26	Vysokoškolské	Ochrana a využívání přírodních zdrojů
43	Muž	27-35	Středoškolské s m.	Ekologie
44	Muž	27-35	Vysokoškolské	Fyzická geografie a geoekologie
45	Žena	50-64	Vysokoškolské	Krajinářství
46	Muž	36-49	Vysokoškolské	Ekologie
47	Muž	18-26	Vysokoškolské	Fyzická geografie
48	Žena	18-26	Vysokoškolské	Ochrana a tvorba krajiny
49	Muž	36-49	Vysokoškolské	Vodní hospodářství a krajinné inž.

50	Žena	18-26	Vysokoškolské	Krajinné inženýrství
51	Muž	36-49	Středoškolské s m.	Ochrana přírody a prostředí
52	Žena	36-49	Vysokoškolské	Ekologie
53	Muž	36-49	Středoškolské s m.	Ochrana přírody
54	Muž	27-35	Vysokoškolské	Zahradní a krajinářská architektura
55	Žena	27-35	Vysokoškolské	Environmentalistika
56	Žena	36-49	Vysokoškolské	Veřejná spr. v zem. a v péči o krajinu
57	Muž	27-35	Vysokoškolské	Ochrana životního prostředí
58	Žena	18-26	Středoškolské s m.	Ochrana a tvorba životního prostředí
59	Muž	18-26	Středoškolské s m.	Vodohospodářství
60	Muž	36-49	Vysokoškolské	Ekologie
61	Muž	36-49	Vysokoškolské	Ochrana přírody
62	Muž	27-35	Vysokoškolské	Krajinná ekologie
63	Muž	18-26	Vysokoškolské	Ochrana a tvorba krajiny
64	Žena	36-49	Vysokoškolské	Ochrana přírody
65	Žena	27-35	Vysokoškolské	Krajinářství

	4
1	Ekologie
2	Krajinné inženýrství
3	Krajinné a pozemkové úpravy
4	CZU FZP
5	regionální a environmentální správa
6	nespecifikováno
7	žp
8	regionální a environmentální správa
9	lesnictví a žp
10	regionální a environmentální správa
11	regionální a environmentální správa
12	žp
13	územní technická a správní služba v ŽP
14	žp
15	územní technická a správní služba v ŽP
16	územní technická a správní služba v ŽP
17	regionální a environmentální správa
18	Územní plánování
19	Územní plánování
20	Územní plánování
21	Krajinné inženýrství
22	Územní plánování
23	životní prostředí
24	životní prostředí
25	Prostorové plánování
26	životní prostředí
27	životní prostředí
28	Ochrana přírody
29	Biologie
30	Vodní hospodářství
31	Ochrana přírody
32	Ekologie a ochrana životního prostředí
33	Aplikovaná ekologie
34	Ochrana přírody
35	životní prostředí v dopravě
36	Ochrana přírody, dendrologie
37	Aplikovaná ekologie
38	Ochrana přírody
39	Biologie
40	Ekologie a ochrana životního prostředí
41	Ochrana a využívání přírodních zdrojů
42	Ekologie
43	Fyzická geografie a geoekologie
44	Krajinářství
45	Ekologie
46	Fyzická geografie
47	Ochrana a tvorba krajiny
48	Vodní hospodářství a krajinné inženýrství
49	Krajinné inženýrství
50	Ochrana přírody a prostředí
51	Ekologie
52	Ochrana přírody
53	Zahradní a krajinářská architektura
54	Environmentalistika
55	Ochrana životního prostředí
56	Ochrana a tvorba životního prostředí
57	Vodohospodářství
58	Ekologie
59	Ochrana přírody
60	Krajinná ekologie
61	Ochrana a tvorba krajiny
62	Ochrana přírody
63	Krajinářství
64	Veřejná správa v zemědělství a v péči o kraj
65	

	5	6
1	Ano, jsem zaměstnán/a	Zemědělec a zároveň vlastník půdy
2	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
3	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
4	Ano, studovala jsem	Návštěvník místní krajiny, turista
5	Ano, studovala jsem	Návštěvník místní krajiny, turista
6	Ano, studoval/a jsem a nebyl/a jsem zaměstnaná	Návštěvník místní krajiny, turista
7	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
8	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
9	Ano, jsem zaměstnán/a	Návštěvník místní krajiny, turista
10	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
11	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
12	Ano, jsem zaměstnán/a	Návštěvník místní krajiny, turista
13	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
14	ano, studoval/a jsem	Obyvatel krajiny
15	ano, studoval/a jsem	Návštěvník místní krajiny, turista
16	Ano, studoval/a jsem a nebyl/a jsem zaměstnaná	Návštěvník místní krajiny, turista
17	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
18	Ano, studoval/a jsem	Návštěvník místní krajiny, turista
19	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
20	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
21	Ano, studoval/a jsem.	Návštěvník místní krajiny, turista
22	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Vlastník půdy
23	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
24	Ano, studoval/a jsem.	Návštěvník místní krajiny, turista
25	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Návštěvník místní krajiny, turista
26	Ano, studoval/a jsem	Návštěvník místní krajiny, turista
27	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
28	Ano, studuji.	Návštěvník místní krajiny, turista
29	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
30	Ano, studoval/a jsem.	Návštěvník místní krajiny, turista
31	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
32	Ano, byla jsem zaměstnaná	Návštěvník místní krajiny, turista
33	Ano, studovala jsem	Návštěvník místní krajiny, turista
34	Ano, studovala jsem	Návštěvník místní krajiny, turista
35	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Návštěvník místní krajiny, turista
36	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
37	Ano, jsem zaměstnán/a	Návštěvník místní krajiny, turista
38	Ano, jsem zaměstnán/a	Návštěvník místní krajiny, turista
39	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
40	Ano, studuji.	Zemědělec a zároveň vlastník půdy
41	Ne, nestudovala jsem tento obor, ani nepracovala	Návštěvník místní krajiny, turista
42	Ano, jsem zaměstnán/a	Člen zájmového sdružení
43	Studuji a jsem i zaměstnán	Člen zájmového sdružení
44	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
45	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
46	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Obyvatel krajiny
47	Ano, studuji.	Návštěvník místní krajiny, turista
48	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Zemědělec a zároveň vlastník půdy
49	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista

50	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
51	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Člen zájmového sdružení
52	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
53	Ano, jsem zaměstnán/a	Člen zájmového sdružení
54	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
55	Ano, jsem zaměstnán/a	Člen zájmového sdružení
56	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
57	Ano, jsem zaměstnán/a	Člen zájmového sdružení
58	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Člen zájmového sdružení
59	Ne, nestuduji a nestudoval/a jsem	Návštěvník místní krajiny, turista
60	Ano, jsem zaměstnán/a	Obyvatel krajiny
61	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
62	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
63	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
64	Ne, nejsem a nebyl/a jsem zaměstnán/a.	Návštěvník místní krajiny, turista
65	Ano, jsem zaměstnán/a	Návštěvník místní krajiny, turista

	7 (obyvatel X návštěvník)	7 (obyvatel - délka pobytu)
1	Žijí zde	Od narození
2	Jezdím sem	Méně než 4 roky
3	Jsem zde poprvé	Od narození
4	Žijí zde	Od narození
5	Jezdím sem	Od narození
6	Jsem zde poprvé	5-15 let
7	Jezdím sem	5-15 let
8	Jezdím sem	5-15 let
9	Jezdím sem	16-25 let
10	Jsem zde poprvé	26 let a více
11	Jsem zde poprvé	
12	Jezdím sem	
13	Jezdím sem	
14	Žijí zde	
15	Jezdím sem	
16	Jsem zde poprvé	
17	Jezdím sem	
18	Jsem zde poprvé	
19	Jezdím sem	
20	Jsem zde poprvé	
21	Jezdím sem	
22	Žijí zde	
23	Jsem zde poprvé	
24	Jezdím sem	
25	Jsem zde poprvé	
26	Jezdím sem	
27	Jsem zde poprvé	
28	Jsem zde poprvé	
29	Jsem zde poprvé	
30	Jsem zde poprvé	
31	Jsem zde poprvé	
32	Jezdím sem	
33	Jsem zde poprvé	
34	Jezdím sem	
35	Jsem zde poprvé	
36	Jsem zde poprvé	
37	Jsem zde poprvé	
38	Jsem zde poprvé	
39	Jezdím sem	
40	Žijí zde	
41	Jsem zde poprvé	
42	Jezdím sem	
43	Žijí zde	
44	Jsem zde poprvé	
45	Jsem zde poprvé	
46	Žijí zde	
47	Jsem zde poprvé	
48	Jezdím sem	
49	Jezdím sem	

50	Jsem zde poprvé	
51	Jezdím sem	
52	Jezdím sem	
53	Žijí zde	
54	Jsem zde poprvé	
55	Jezdím sem	
56	Jsem zde poprvé	
57	Jezdím sem	
58	Jezdím sem	
59	Jsem zde poprvé	
60	Žijí zde	
61	Jsem zde poprvé	
62	Jsem zde poprvé	
63	Jsem zde poprvé	
64	Jsem zde poprvé	
65	Jsem zde poprvé	

	8	9
1	pole jehož tvar je spíše delší než širší, vznikl obd. pluhem	Ne, vůbec
2	uzke pruhy pozemku, většinou navaz. na vesnice/obce	Nevím, nejsem si jist
3	historický pozůstatek zemědělsky využívaných pozemků	Ne, vůbec
4	Pozemek k zemědělským aktivitám	Nevím, nejsem si jist
5	Orná půdy, která se obdělávala pluhem.	Ano, určitě
6	Pozůstatky zem. pozemků navázaných na sídla	Ano, určitě
7	část krajiny v obci, kter je využívána k zem. účelům	Ne, vůbec
8	Zem. půdy dříve obhosp. pluhem, orná půda	Ne, vůbec
9	pozemek u vesnice k zemědělským účelům	Ano, určitě
10	půda využívaná k zemědělství	Ne, vůbec
11	Zemědělský pozemek u vesnic	Ne, vůbec
12	Poz. ležící vedle vesnice (ze středověku),specifický tvar	Nevím, nejsem si jist
13	Zemědělská procha okolo vesnice	Nevím, nejsem si jist
14	Pozemek určený k zemědělství	Nevím, nejsem si jist
15	Místo využívané k zemědělské činnosti.	Nevím, nejsem si jist
16	menší podélné plochy zem. půdy oddělené stromy	Nevím, nejsem si jist
17	Druh obdělávaného zem. Pozemku	Ne, vůbec
18	část území	Ne, vůbec
19	zemědělské pozemky	Ne, vůbec
20	rozdělení polností v rámci katastru, vlastník má 1 parcelu	Ano, určitě
21	Rozdělená půda do bloků	Nevím, nejsem si jist
22	Pozemek využívaný k zemědělským aktivitám	Ne, vůbec
23	Zemědělský pozemek	Nevím, nejsem si jist
24	Kajina okolo města	Ne, vůbec
25	Úzký zemědělský pozemek	Nevím, nejsem si jist
26	historické struktury, ohraničení poz., kt. se pojí k sídlům	Ano, určitě
27	Pozemek, který patří k vesnici a je využívaný k zem.	Ne, vůbec
28	Pozemek k obhospodařování zemědělské půdy.	Nevím, nejsem si jist
29	Vzniká zracováním zemědělské půdy pomocí pluhů.	Ne, vůbec
30	Malá pole s liniemi stromů	Ne, vůbec
31	Místo historicky obhospodařované	Ne, vůbec
32	Poz. po hist. Obděl. půdy. Tvoří prstence okolo obce.	Ano, určitě
33	Hist. uspoř. část krajiny, kt. vznikla hospodařením obyv.	Ne, vůbec
34	Uspořádání zemědělských ploch	Ano, určitě
35	Staré pozemkové rozdělení	Nevím, nejsem si jist
36	Pásky obhospodařované půdy	Nevím, nejsem si jist
37	Dlouhý, užší pás pole	Ne, vůbec
38	Slyším poprvé	Ne, vůbec
39	Zemědělská krajina	Ano, určitě
40	Půda za sídly využívaná k zemědělství	Ne, vůbec
41	Stromy střídající louky	Nevím, nejsem si jist
42	Obecní zemědělské pozemky	Ano, určitě
43	Místo, jehož krajinný ráz je členěn biopásky dřevin	Nevím, nejsem si jist
44	Rozdělení půdy	Ne, vůbec
45	Dříve pole pro pluh, dnes krajinný prvek	Ano, určitě
46	Část krajiny zemědělsky využívána, ohraničená hranicí	Ne, vůbec
47	"Skládka" kamenů po orbě půdyopatření.	Ne, vůbec
48	Krajina využívaná pro zemědělské účely	Ne, vůbec
49	Pestrost	Ano, určitě

50	Zemědělská krajina	Ano, určitě
51	Zemědělské pozemky oddělené liniovou zelení	Ne, vůbec
52	Struktura krajiny vyjadřující hospodářské zázemí	Ano, určitě
53	Harmonická krajinná struktura	Ne, vůbec
54	Dělení krajiny dle majetkových vztahů	Nevím, nejsem si jist
55	Relativně úzký pluh zemědělské půdy	Ne, vůbec
56	Zem. Poz. patřící k dané vesnici, je obhospodařován	Nevím, nejsem si jist
57	Lány pluhem obhospodařované půdy	Ne, vůbec
58	Rozdělení druhů pozemků	Ne, vůbec
59	Významně propojená krajina pro velké množství druhů	Nevím, nejsem si jist
60	Hospodářské pozemky s rozměry adekvátními 1 rodině	Ano, určitě
61	Část krajiny vzniklá lidskou činností.	Ne, vůbec
62	Původní tvary orních celků	Nevím, nejsem si jistý/á
63	Zemědělská půda v okolí vesnice	Ne, vůbec
64	Malá obdělávaná políčka	Ne, vůbec
65	Pás obhospodařované půdy ohraničený vegetací	Ne, vůbec

10					
1					žádný
2	Kulturně-historický	Zemědělský	Ohraničení pozemku		
3	Kulturně-historický	Zemědělský		Estetický	
4	Kulturně-historický	Zemědělský			
5	Kulturně-historický	Zemědělský	Ohraničení pozemku	Estetický	
6	Kulturně-historický	Zemědělský		Estetický	
7		Zemědělský			
8	Kulturně-historický				
9	Kulturně-historický				
10	Kulturně-historický			estetický	
11	Kulturně-historický	Zemědělský	Ohraničení pozemku	Estetický	
12	Kulturně-historický	Zemědělský	Ohraničení pozemku		
13				Estetický	
14	Kulturně-historický				
15	Kulturně-historický				
16	Kulturně-historický			Estetický	
17				Estetický	
18					žádný
19	Kulturně-historický	Zemědělský		Estetický	
20		Zemědělský			
21	Kulturně-historický	Zemědělský	Ohraničení pozemku	Estetický	
22	Kulturně-historický	Zemědělský			
23				Estetický	
24	Kulturně-historický	Zemědělský		Estetický	
25	Kulturně-historický				
26	Kulturně-historický	Zemědělský	Ohraničení pozemku	Estetický	
27		Zemědělský			
28		Zemědělský			
29		Zemědělský			
30			Ohraničení pozemku		
31					
32	Kulturně-historický				
33	Kulturně-historický				
34	Kulturně-historický			Estetický	
35	Kulturně-historický				
36				Estetický	
37	Kulturně-historický				
38		Zemědělský			
39		Zemědělský			
40		Zemědělský			
41					
42		Zemědělský			
43		Zemědělský			
44				Estetický	
45	Kulturně-historický				
46	Kulturně-historický	Zemědělský			
47	Kulturně-historický				
48		Zemědělský			
49		Zemědělský			

50	Kulturně-historický				
51					
52	Kulturně-historický				
53	Kulturně-historický	Zemědělský	Ohraničení pozemku	Estetický	
54				Estetický	
55					
56		Zemědělský			
57				Estetický	
58			Ohraničení pozemku		
59	Kulturně-historický				
60					
61				Estetický	
62					
63	Kulturně-historický				
64	Kulturně-historický				
65	Kulturně-historický				

	11	12	13	14
1	Nejspíš ne	Nejspíš ne	Ne, vůbec	Ne, vůbec
2	Nejspíš ano	Nejspíš ne	Nevím	Ano, určitě
3	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
4	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
5	Ano, určitě	Nejspíš ano	Ano, určitě	Ano, určitě
6	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
7	Nejspíš ano	Nejspíš ano	Ano, určitě	Nevím
8	Ano, určitě	Nejspíš ne	Ano, určitě	Ano, určitě
9	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
10	Ano, určitě	Nejspíš ano	Nevím	Nevím
11	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
12	Ano, určitě	nejspíš ano	Ano, určitě	Ano, určitě
13	Nejspíš ano	Nejspíš ne	Ano, určitě	Nevím
14	Nejspíš ano	Nejspíš ano	Ano, určitě	Nevím
15	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
16	Ano, určitě	Ano, určitě	Nevím	Ano, určitě
17	Nejspíš ano	Nejspíš ano	Nevím	Nevím
18	Nejspíš ano	Ne, vůbec	Nevím	Ano, určitě
19	Nejspíš ano	Nejspíš ano	Nevím	Nevím
20	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
21	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
22	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
23	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
24	Nejspíš ano	Nejspíš ano	Ano, určitě	Ne, vůbec
25	Nejspíš ano	Nejspíš ne	Nevím	Nevím
26	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
27	Nejspíš ano	Nejspíš ano	Ano, určitě	Ano, určitě
28	Nejspíš ano	Nejspíš ano	Ano, určitě	Ano, určitě
29	Ano, určitě	Ano, určitě	Ne, vůbec	Ano, určitě
30	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
31	Nejspíš ano	Nejspíš ano	Ano, určitě	Ano, určitě
32	Ano, určitě	Nejspíš ano	Ano, určitě	Ano, určitě
33	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
34	Ano, určitě	Ano, určitě	Nevím	Nevím
35	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
36	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
37	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
38	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Nevím
39	Nejspíš ne	Nejspíš ne	Nevím	Nevím
40	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
41	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
42	Nejspíš ano	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
43	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
44	Nejspíš ano	Nejspíš ano	Ano, určitě	Ano, určitě
45	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
46	Ano, určitě	Nejspíš ano	Ano, určitě	Nevím
47	Ano, určitě	Nejspíš ne	Ano, určitě	Ano, určitě
48	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Nevím
49	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě

50	Ano, určitě	Nejspíš ano	Ano, určitě	Nevím
51	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
52	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
53	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
54	Nejspíš ano	Ano, určitě	Nevím	Nevím
55	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
56	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
57	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
58	Ano, určitě	Nejspíš ano	Ano, určitě	Nevím
59	Nejspíš ano	Nejspíš ano	Ano, určitě	Nevím
60	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
61	Ano, určitě	Nejspíš ano	Ano, určitě	Ano, určitě
62	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
63	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
64	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě
65	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě	Ano, určitě

	15a	15b	15c	15d	15e
1	4	5	5	5	5
2	2	4	4	4	4
3	1	5	3	3	5
4	2	3	2	3	3
5	3	5	3	4	4
6	1	3	1	3	3
7	2	4	5	5	5
8	2	3	3	4	4
9	2	2	1	2	2
10	1	4	2	3	4
11	2	3	3	3	5
12	3	4	4	5	5
13	2	2	4	4	4
14	3	3	2	2	3
15	2	3	2	3	3
16	4	5	4	4	5
17	4	4	4	4	5
18	1	1	1	1	1
19	3	3	3	4	4
20	1	4	3	4	5
21	1	1	3	1	3
22	2	5	4	3	5
23	1	4	2	2	4
24	2	2	2	2	2
25	1	3	3	4	5
26	2	3	4	3	4
27	1	3	3	3	4
28	3	3	3	3	3
29	4	4	3	5	5
30	3	5	4	5	5
31	2	5	4	3	5
32	3	4	3	4	3
33	1	5	2	2	4
34	4	4	3	3	2
35	4	5	5	5	5
36	2	4	3	3	5
37	3	4	2	4	4
38	1	5	4	3	5
39	1	5	4	3	3
40	1	4	3	3	5
41	1	4	3	2	3
42	2	3	2	1	3
43	3	3	3	2	4
44	1	5	5	1	3
45	4	5	5	5	5
46	2	4	4	3	3
47	4	5	4	2	4
48	1	4	3	2	2
49	3	4	3	4	5

50	2	4	4	3	4
51	1	5	4	4	4
52	2	4	2	3	3
53	2	4	3	4	5
54	2	4	3	4	4
55	2	4	3	2	4
56	1	3	3	3	4
57	2	5	3	5	5
58	3	4	4	3	5
59	2	4	4	4	4
60	1	5	5	3	5
61	3	5	3	3	5
62	3	5	3	4	5
63	2	5	3	5	5
64	4	5	5	5	5
65	1	4	2	3	4

	15g	15h	15i	15j	15k	15l	15m
1	3	1	1	2	3	3	
2	3	3	3	3	5	4	
3	1	1	1	1	4	3	
4	1	2	2	1	3	3	
5	3	3	2	3	4	4	
6	1	1	1	1	2	3	
7	2	1	2	1	5	3	
8	1	1	1	2	4	3	
9	2	2	2	2	3	2	
10	2	2	2	3	4	3	
11	1	1	1	1	3	2	
12	3	2	3	1	4	4	
13	3	2	3	1	1	1	Kul.-his.
14	2	2	3	3	3	2	
15	1	2	1	1	3	3	
16	2	1	1	1	5	2	
17	2	2	2	2	4	4	
18	3	4	2	2	1	4	
19	2	2	1	2	2	2	
20	2	1	2	1	3	4	
21	1	1	1	1	2	2	
22	2	1	1	1	4	2	Ekolog.
23	1	1	2	2	3	3	
24	1	1	2	1	3	4	
25	3	3	2	2	3	3	
26	1	1	1	1	2	2	
27	1	2	2	2	3	3	
28	1	1	3	2	2	3	
29	1	1	3	1	5	3	
30	1	1	1	1	3	2	
31	2	2	2	2	3	2	
32	1	1	1	1	2	2	
33	1	1	1	1	2	3	
34	2	2	1	1	2	2	
35	1	1	1	2	4	1	
36	1	1	1	2	3	2	
37	1	1	1	1	2	2	
38	1	1	1	4	5	5	
39	1	2	3	1	3	3	
40	1	1	1	1	1	1	
41	1	1	4	1	3	3	
42	2	1	3	1	3	3	
43	1	1	1	1	3	3	
44	1	3	1	1	3	2	
45	1	2	1	1	4	4	
46	2	2	2	2	4	4	
47	2	4	1	2	5	4	
48	2	2	3	2	2	3	
49	2	2	2	2	3	3	

50	1	1	1	1	3	3	
51	1	1	1	1	3	3	
52	2	2	2	1	2	2	
53	2	2	2	2	4	2	
54	1	1	1	1	4	3	
55	1	1	2	1	3	2	
56	1	2	2	1	3	3	
57	1	1	2	1	4	4	
58	1	2	3	2	4	4	
59	2	2	1	2	3	2	
60	1	1	1	1	5	5	
61	1	1	2	1	3	1	
62	1	1	2	1	4	3	
63	2	1	1	2	4	2	
64	1	1	1	1	3	3	
65	2	1	2	1	3	2	

	16	17	18a	18b	18c
1	Rozorání	Dobrý	3	3	5
2	zemědělství	Dobrý	2	4	4
3	Šcelování pozemků	Výborný	1	4	5
4	těžba dřeva	Dobrý	2	1	2
5	Solární elektrárny	Dobrý	2	4	5
6	Těžba nerostných surovin	Dobrý	4	3	5
7	Intenzivní zemědělství	Průměrný	3	4	5
8	Špatné zemědělské postupy	Výborný	3	4	5
9	Zcelování	Dobrý	3	2	3
10	Rozorání mezí, redukce remízků	Dobrý	2	3	4
11	Zcelování pozemků	Výborný	2	1	5
12	Intenzivní zemědělství	Průměrný	3	3	2
13	Zcelování zemědělských pozemků	Průměrný	2	4	4
14	intenzivní zemědělství	Průměrný	3	2	2
15	Mulčování (hnojení)	Výborný	2	4	4
16	Vytváření velkých lánů	Výborný	3	4	5
17	Zcelování pozemků, rušení remízků	Dobrý	3	2	5
18	Technika hospodaření	Dobrý	2	1	1
19		Průměrný	4	4	5
20		Výborný	1	4	5
21		Dobrý	2	2	5
22		Průměrný	3	3	3
23		Dobrý	2	3	5
24		Výborný	3	2	4
25		Dobrý	1	4	3
26		Výborný	1	3	5
27		Dobrý	2	2	3
28		Průměrný	2	3	2
29		Dobrý	3	1	2
30		Výborný	1	4	5
31		Dobrý	3	5	5
32		Výborný	2	5	5
33		Průměrný	3	2	5
34		Výborný	2	5	5
35		Výborný	1	5	5
36		Průměrný	3	4	5
37		Výborný	1	5	5
38		Dobrý	1	4	5
39		Špatný	3	2	5
40		Výborný	2	5	5
41		Špatný	4	1	5
42		Průměrný	4	3	5
43		Dobrý	1	4	5
44		Dobrý	3	4	5
45		Dobrý	1	4	4
46		Dobrý	1	4	5
47		Dobrý	1	3	5
48		Průměrný	2	3	3
49		Výborný	1	5	5

50		Dobrý	2	5	5
51		Výborný	3	5	5
52		Výborný	4	5	5
53		Výborný	1	5	5
54		Dobrý	3	3	5
55		Dobrý	1	3	5
56		Výborný	2	3	5
57		Dobrý	2	5	5
58		Průměrný	2	2	5
59		Dobrý	3	3	5
60		Výborný	1	5	5
61		Výborný	3	5	5
62		Dobrý	2	3	1
63		Výborný	1	3	5
64		Výborný	2	3	5
65		Dobrý	1	2	5

	18d	18e	18f	18g	18h	18i	18j	18k
1	2	3	3	3	3	5	2	3
2	2	3	4	2	2	5	2	2
3	2	3	5	2	2	5	2	1
4	2	3	4	1	1	3	2	2
5	2	2	4	2	2	4	3	2
6	1	3	4	2	2	5	2	2
7	3	5	5	3	2	5	4	2
8	4	3	5	4	2	5	2	3
9	2	4	5	4	4	5	3	3
10	3	1	4	3	2	5	2	2
11	1	4	4	1	1	5	1	1
12	4	5	5	5	4	5	3	4
13	3	5	5	4	3	5	2	2
14	3	3	5	2	2	5	3	2
15	3	4	5	4	2	5	2	2
16	3	5	5	4	2	5	1	1
17	3	5	5	3	3	5	2	3
18	2	3	2	2	2	3	3	2
19	3	3	5	3	3	4	3	2
20	3	3	4	2	2	5	1	1
21	1	2	5	2	2	5	3	3
22	4	3	5	4	2	5	3	3
23	3	4	4	2	2	5	3	1
24	2	2	3	2	2	4	2	2
25	2	2	3	3	3	4	3	3
26	2	4	4	2	2	5	2	2
27	2	3	4	4	3	5	2	3
28	3	4	2	3	3	4	2	2
29	4	4	4	2	2	5	2	2
30	4	5	5	3	1	5	1	1
31	3	2	5	2	2	5	3	1
32	2	3	5	5	4	5	2	2
33	1	1	3	3	3	5	3	3
34	3	2	5	4	3	5	2	2
35	3	4	5	5	1	5	2	1
36	2	1	4	3	1	5	1	1
37	2	4	4	4	2	5	2	1
38	4	5	5	3	1	5	1	1
39	2	4	4	3	2	5	5	3
40	2	1	3	4	3	5	5	4
41	1	1	5	4	1	5	5	1
42	3	3	3	3	3	4	3	2
43	4	2	5	3	2	5	2	2
44	1	2	5	5	4	5	2	2
45	1	4	5	3	1	5	2	2
46	4	5	5	4	4	5	3	4
47	4	4	5	3	3	5	5	2
48	2	5	5	4	4	5	2	3
49	3	5	5	3	3	5	3	2

50	3	3	5	4	3	5	2	2
51	4	5	5	3	1	5	4	2
52	3	1	5	2	2	5	1	1
53	3	4	5	3	3	5	3	5
54	2	4	5	2	2	4	5	2
55	2	4	5	4	2	5	3	3
56	1	2	5	3	3	5	3	3
57	2	3	5	4	3	5	4	3
58	3	5	5	4	3	5	4	3
59	2	4	5	4	3	5	4	3
60	2	5	5	4	1	5	4	3
61	1	2	5	2	1	5	3	1
62	3	3	4	2	1	4	1	1
63	4	2	4	1	1	5	3	1
64	2	4	5	5	4	5	3	3
65	2	5	5	4	3	5	1	2

	18l	18m	18n	18o	18p	18q	18r	18s
1	5	3	3	3	5	3	3	3
2	2	2	2	2	2	2	3	4
3	2	2	3	3	4	3	4	5
4	2	2	2	1	4	2	4	3
5	2	2	2	2	2	2	3	4
6	1	1	1	1	1	1	4	5
7	3	3	3	5	5	2	3	5
8	2	1	2	2	2	2	4	5
9	2	4	4	4	4	4	5	5
10	3	2	1	2	3	3	4	3
11	1	4	5	5	5	5	3	5
12	4	3	4	2	2	2	4	5
13	3	3	5	5	4	4	5	5
14	3	3	3	3	3	3	4	5
15	2	2	3	2	3	3	3	5
16	2	3	3	3	3	3	4	5
17	3	3	3	4	4	4	4	5
18	2	2	4	2	4	4	2	2
19	2	2	2	2	2	2	4	4
20	2	3	4	4	4	3	3	5
21	2	2	3	3	2	2	3	3
22	3	3	4	4	3	3	3	5
23	1	3	4	3	3	3	3	5
24	2	2	2	2	2	2	2	3
25	3	2	3	4	3	3	3	5
26	2	3	4	2	4	2	4	5
27	2	2	2	3	3	3	2	4
28	1	2	3	3	3	3	1	2
29	5	1	1	1	1	1	4	5
30	1	1	1	1	3	2	5	5
31	1	1	1	1	1	1	2	5
32	5	2	2	2	5	1	5	5
33	3	1	1	1	2	1	3	4
34	2	1	1	1	2	1	4	4
35	1	1	1	5	2	1	4	5
36	2	2	2	3	3	2	4	5
37	1	1	1	1	1	1	4	5
38	1	1	1	1	2	1	2	4
39	3	2	2	2	3	3	4	4
40	5	3	3	4	3	3	3	5
41	3	3	3	3	3	3	5	3
42	4	2	2	3	3	2	2	2
43	3	1	1	1	4	1	4	5
44	2	1	1	1	4	1	4	5
45	4	5	3	4	4	4	5	5
46	4	4	4	5	4	4	2	5
47	2	2	2	4	3	3	3	5
48	4	2	2	3	3	1	2	4
49	2	2	2	2	3	2	4	5

50	2	2	2	2	3	2	4	5
51	2	1	1	1	1	1	5	5
52	1	1	1	1	1	1	5	3
53	4	1	1	4	1	1	5	5
54	2	1	1	1	1	1	3	5
55	3	2	2	1	3	2	3	3
56	3	1	2	3	3	1	4	5
57	3	1	2	2	3	3	5	5
58	3	2	3	3	2	2	2	4
59	3	2	2	1	4	2	3	5
60	3	2	2	2	4	3	4	4
61	1	1	1	4	4	3	3	5
62	1	1	1	3	3	2	1	5
63	1	1	1	2	2	2	1	3
64	3	1	3	4	3	3	5	5
65	1	1	3	2	1	1	4	5

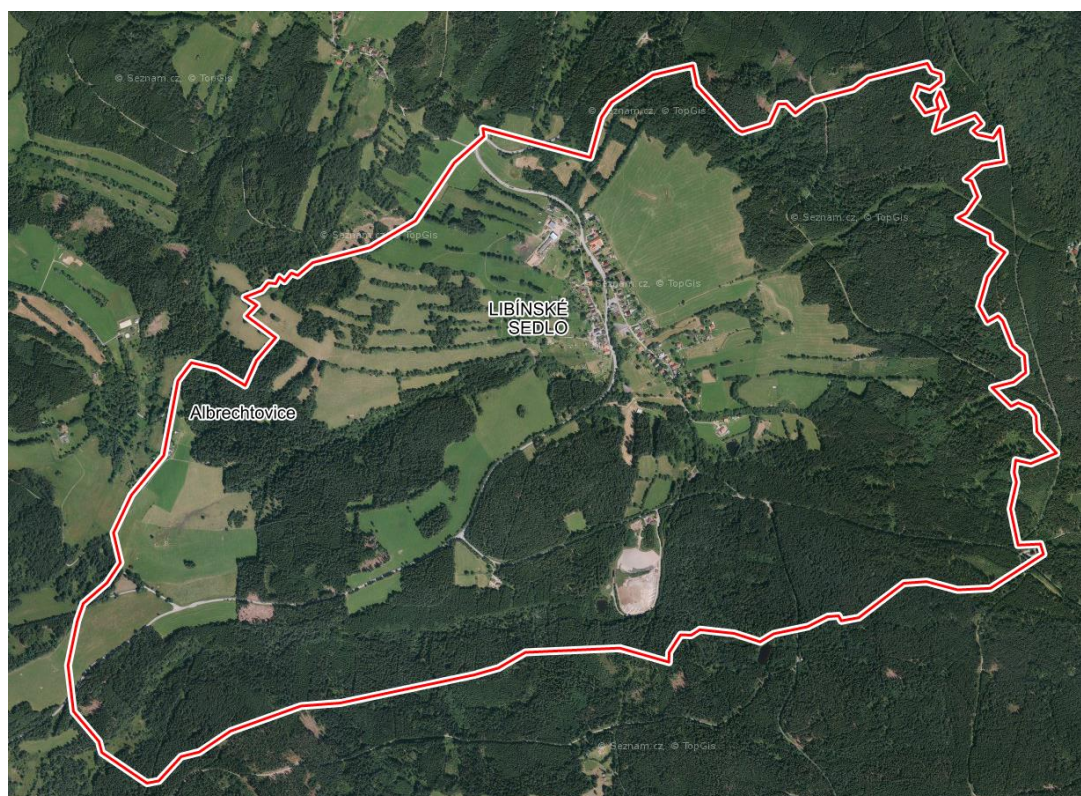
	18t	18u	18v	19
1	3	3	3	Ne, neměl bych zájem
2	4	5	4	Ne, neměl bych zájem
3	4	5	5	Ano, měl/a bych zájem
4	3	4	2	Ne, neměl bych zájem
5	3	4	2	Ne, neměl bych zájem
6	5	5	5	Ano, měl/a bych zájem
7	5	4	2	Ano, měl/a bych zájem
8	5	5	3	Ano, měl/a bych zájem
9	5	5	3	Ne, neměl bych zájem
10	3	5	4	Ano, měl/a bych zájem
11	5	5	3	Ne, neměl bych zájem
12	3	3	4	Ne, neměl bych zájem
13	5	2	2	Ne, neměl bych zájem
14	5	5	3	Ano, měl/a bych zájem
15	5	4	3	Ne, neměl bych zájem
16	4	5	2	Ano, měl/a bych zájem
17	3	5	5	Ano, měl/a bych zájem
18	3	1	3	Ne, neměl bych zájem
19	3	4	2	Ne, neměl bych zájem
20	4	5	3	Ano, měl/a bych zájem
21	3	3	4	Ano, měl/a bych zájem
22	5	4	3	Ne, neměl bych zájem
23	4	5	3	Ne, neměl bych zájem
24	3	4	2	Ne, neměl bych zájem
25	4	4	3	Ne, neměl bych zájem
26	4	5	4	Ano, měl/a bych zájem
27	4	4	2	Ano, měl/a bych zájem
28	4	5	2	Ano, měl/a bych zájem
29	5	5	3	Ano, měl/a bych zájem
30	4	5	5	Ano, měl/a bych zájem
31	4	5	3	Ano, měl/a bych zájem
32	5	5	5	Ano, měl/a bych zájem
33	4	5	5	Ano, měl/a bych zájem
34	3	5	3	Ano, měl/a bych zájem
35	5	5	5	Ano, měl/a bych zájem
36	5	5	3	Ano, měl/a bych zájem
37	5	5	4	Ne, neměl bych zájem
38	3	4	4	Ne, neměl bych zájem
39	4	5	2	Ne, neměl bych zájem
40	5	5	5	Ano, měl/a bych zájem
41	1	4	2	Ano, měl/a bych zájem
42	2	4	3	Ano, měl/a bych zájem
43	4	4	5	Ano, měl/a bych zájem
44	5	5	2	Ne, neměl bych zájem
45	5	5	3	Ne, neměl bych zájem
46	3	4	5	Ne, neměl bych zájem
47	3	5	2	Ne, neměl bych zájem
48	2	4	1	Ano, měl/a bych zájem
49	5	5	5	Ne, neměl bych zájem

50	5	5	5	Ano, měl/a bych zájem
51	5	5	4	Ano, měl/a bych zájem
52	1	5	5	Ne, neměl bych zájem
53	5	5	4	Ano, měl/a bych zájem
54	3	5	3	Ano, měl/a bych zájem
55	3	5	5	Ano, měl/a bych zájem
56	5	5	3	Ano, měl/a bych zájem
57	5	5	4	Ano, měl/a bych zájem
58	3	3	3	Ano, měl/a bych zájem
59	5	5	5	Ano, měl/a bych zájem
60	4	5	5	Ne, neměl bych zájem
61	4	5	3	Ano, měl/a bych zájem
62	3	5	3	Ne, neměl bych zájem
63	4	5	5	Ano, měl/a bych zájem
64	5	5	2	Ano, měl/a bych zájem
65	5	5	3	Ano, měl/a bych zájem

20	
1	Jako návštěvník krajiny
2	Turista využívající informace v krajině
3	Turista
4	Jako turista kochající se pohledem nad krajinou s historickými plužinami
5	turista, zákazník farmy
6	Aktivně při tvorbě naučných tabulí, pasivně i jako turista.
7	pasivně - turista
8	Pasivně, turista
9	pasivně
10	Aktivně jako spoluvůrce návržení využití
11	aktivně
12	pasivně
13	Aktivně - QR kódy
14	Pasivně - cesty pro pěší turistiku
15	Aktivně - cesty pro pěší turistiku
16	Pasivně - chov původních druhů domácích zvířat
17	Pasivně - turista
18	Bydlení, turistika, investice do udržitelného zemědělství
19	Pasivně - příspěvky na pastvu, případně ochrana stávajících plužin
20	Pasivně - turista
21	Plochy pro bydlení v místech zaniklých událostí, ovocné sady
22	Aktivně
23	Pasivně - turista
24	Pasivně - turista
25	Aktivně - chov ovcí
26	Aktivně
27	Aktivně - chov ovcí nebo koz
28	Aktivně - ovocné sady
29	Pasivně - nabídnout radu, jak vytvořit ovocný sad se starými odrůdami
30	Aktivně - chov koz a ovcí
31	Aktivně - zakládání ovocných sadů
32	Pasivně - turista
33	Pasivně - turista
34	Aktivně - tvorba naučných tabulí
35	Pasivně - turista
36	Pasivně - turista
37	Pasivně - turista
38	
39	
40	
41	
42	
43	
44	
45	
46	
47	
48	
49	

12.3 Příloha 3

Mapa 1 – pohled na Libínské sedlo (www.mapy.cz, upravila Šrámková, 2023).

Mapa 2 – pohled na Perlovice (www.mapy.cz, upravila Šrámková, 2023).

Mapa 3 – pohled na Volovice (www.mapy.cz, upravila Šrámková, 2023).

